

Bashkimi Evropian
DELEGACIONI NË SHQIPËRI

*Ky projekt financohet nga
Bashkimi Evropian*

ACHIEVE
Albanian Civil Society for an European Environment

Ky program zbatohet nga

REC
Shqipëri

RAPORT

PËR PLATFORMËN E INVESTIGIMIT DHE ZBATIMIN NË PRAKTIKË TË LEGJISLACIONIT PËR RUAJTJEN E NATYRËS NË SHQIPËRI

Tiranë 2017

*Ky grant zbatohet nga nga
Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri*

Ky raport u hartua nga Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri, në kuadër të projektit
"Fuqizimi i Organizatave Mjedisore të Shoqërisë Civile (OMShC) Shqiptare për promovimin e ruajtjes së natyrës në Shqipëri".

RAPORT

PËR PLATFORMËN E INVESTIGIMIT DHE ZBATIMIN NË PRAKTIKË TË LEGJISLACIONIT PËR RUAJTJEN E NATYRËS NË SHQIPËRI

Tiranë 2017

Bashkimi Evropian
DELEGACIONI NË SHQIPËRI

*Ky projekt financohet nga
Bashkimi Evropian*

Ky program zbatohet nga

Ky raport është pranuar dhe realizuar në kuadër të zbatimit të projektit “Fuqizimi i OMSHC-ve shqiptare për promovimin e ruajtjes së natyrës në Shqipëri”, me financim nga Bashkimi Evropian (Delegacioni në Shqipëri), në kuadër të programit ACHIEVE. Programi ACHIEVE “Shoqëria civile shqiptare për një mjedis Evropian”, zbatohet nga REC- Shqipëri.

Ky raport mbi zbatimin në praktikë të legjislacionit të fushës së ruajtjes të natyrës ju vjen në ndihmë Organizatave Mjedisore të Shoqërisë Civile (OMShC), Administratave Rajonale të Zonave të Mbrojtura (AdRZM), përfaqësuesve të Bashkive, Inspektoratit Shtetëror të Mjedisit dhe Pyjeve, në lidhje me investigimin e legjislacionit ekzistues për ruajtjen e natyrës, për monitorimin dhe raportimin e zbatimit e tyre në praktikë.

Platforma u përgatit nga Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri (INCA), si pjesë e veprimtarisë së këtij institucioni, duke marrë në konsideratë sugjerimet dhe kontributin e dhënë nga ekspertët e fushës, përfaqësuesit e OMShC-ve, përfshi dhe drejtues e specialistë të institucioneve shtetërore, në nivel kombëtar dhe lokal, me të cilët është bashkëpunuar për realizimin e projektit.

Platforma e investigimit është në harmoni dhe në vijueshmëri me analizën dhe monitorimin e kryer për legjislacionin për ruajtjen e natyrës në Shqipëri.

Ky botim u mundësua nga një grant i dhënë nga Qendra Rajonale e Mjedisit (REC) Shqipëri përmes programit ACHIEVE. Ky publikim paraqet pikëpamjet e autorit mbi këtë temë. Këto pikëpamje nuk janë adoptuar apo aprovuar nga Qendra Rajonale e Mjedisit (REC) dhe nuk duhet të shihen si qëndrime të REC apo të Bashkimit Evropian në Shqipëri. REC Shqipëri nuk garanton saktësinë e të dhënave të këtij publikimi e nuk mban përgjegjësi për përdorimin e këtij publikimi.

Riprodhimi i këtij botimi për qëllime edukative ose qëllime të tjera jo tregtimi, nuk është i autorizuar pa miratimin paraprak me shkrim nga mbajtësi i autorësisë, duke mirënjohur plotësisht burimin.

*Ky grant zbatohet nga nga
Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri*

SHKURTESA & AKRONIME

ACHIEVE::Shoqëria civile shqiptare për një mjedis Evropian

AdRZM::Administratë Rajonale e Zonave të Mbrojtura

AKZM::Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura

ARM::Agjencia Rajonale e Mjedisit

BB::Banka Botërore

BE::Bashkimi Evropian

BMET::Bimë Mjekësore, Eterovajore dhe Tanifere

CITES::Konventa “Për tregtinë ndërkombëtare të llojeve të rrezikuara të faunës dhe florës së egër”

DPD::Drejtoria e Përgjithshme e Doganave

IKMT::Inspektorati Kombëtar i Mbrojtjes së Territorit

INCA::Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri

IShMP::Inspektorati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve

IUCN::Bashkimi Ndërkombëtar i Ruajtjes së Natyrës

KB::Këshilli Bashkiak

KM::Këshilli i Ministrave

METT::Mjeti i Ndjekjes së Efektivitetit të Menaxhimit

MM::Ministria e Mjedisit

OJF::Organizatë Jofitimprurëse

OMShC::Organizatë Mjedisore e Shoqërisë Civile

OShC::Organizatë e Shoqërisë Civile

PIM::Plan Menaxhimi

Ramsar::Konventa e Ligatinave të Rëndësishme Ndërkombëtare Veçanërisht si Habitat i Shpendëve të Ujit

REC-Shqipëri::Qendra Rajonale e Mjedisit – zyra Shqipëri

RrMN::Rrjeti për Mbrojtjen e Natyrës

RrPZM::Rrjeti Përfaqësues i Zonave të Mbrojtura

SENIOR-A::Mbështetje për Organizatat Mjedisore të Shoqërisë Civile në Shqipëri

VKM::Vendim i Këshillit të Ministrave

WWF::Fondi Botëror i Jetës së Egër

ZM::Zonë e Mbrojtur

PËRMBAJTJA

1. INVESTIGIMI DHE MONITORIMI I LEGJISLACIONIT NË FUSHËN E RUAJTJES SË NATYRËS.....	10
2. INVESTIGIMI PËR PËRAFRIMIN E LEGJISLACIONIT NË FUSHËN E RUAJTJES SË NATYRËS.....	28
3. REZULTATET E VLERËSIMIT TE GJENDJES AKTUALE TE KOPSHTJEVE ZOOLOGJIKE DHE MBAJTJES SE KAFSHEVE TE EGRA NE GJENDJE ROBERIE.....	34
4. REZULTATET E INVESTIGIMIT PËR VLERËSIMIN E BIODIVERSITETIT, TË ADMINISTRIMIT DHE MENAXHIMIT TË ZONËS SË MBROJTUR.....	38
5. INVESTIGIMI I VEPRIMTARISË SË PUNONJËSVE DHE ROJEVE MJEDISORE TË ZONAVE TË MBROJTURA.....	42
6. INVESTIGIMI PËR PATRULLIMIN, MONITORIMIN DHE RAPORTIMIN.....	44
7. INVESTIGIMI I TRAJNIMIT TË PERSONELIT TË ZONËS SË MBROJTUR.....	45
8. INVESTIGIMI I DOKUMENTACIONI TEKNIK.....	46
9. KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME.....	46
10. ANEKSE.....	50
1. Platformë investigimi për zbatueshmërinë e ligjislacionit në fuqi për fushën e ruajtjes së natyrës.....	50
2. Zbatimi i udhërit të ministrit të Mjedisit nr.3, datë 03.04.2013 “Për rregullat dhe mënyrën e mbajtjes, skedimit, funksionimit dhe përdorimit të regjistrit të zonave të mbrojtura”.....	53
3. Kontrolli dhe verifikimi i evidencës operative për rastet e zjarreve në pyje dhe kullota.....	54
4. Evidenca e dëmtimeve dhe e përdorimit të territorit të ZM (mujore, progresive, viti).....	55
5. Platformë investigimi për gjendjen e biodiversitetit, zonat e mbrojtura dhe burimet natyrore.....	55
6. Pyetësorë vlerësimi të gjendjes së Kopshteve Zoologjike dhe kafshëve të egra në gjendje robërie.....	56
7. Lista e llojeve të faunës së egër objekt gjuetie në Republikën e Shqipërisë.....	59
8. Direktiva e KËSHILLIT, 1999/22 / EC 29 Marsit 1999, “Në lidhje me mbajtjen e kafshëve të egra në kopshte zoologjike”.....	61
9. Rregullore Nr. 182, datë 20.9.2016 “Për trajtimin e llojeve të faunës së egër në zooparqe dhe në mjedise të tjera, individët i ekspozohen publikut”.....	64
10. Foto gjatë vlerësimit të gjendjes aktuale të kopshteve zoologjike dhe mbajtjes së kafshëve të egra në gjendje robërie.....	69

01.

INVESTIGIMI DHE MONITORIMI I LEGJISLACIONIT NË FUSHËN E RUAJTJES SË NATYRËS

Platforma e investigimit dhe e monitorimit, nga ana e OMSHC-ve, konsiston në njohjen me procedurën e hartimit dhe të zbatimit të llojeve të akteve administrativ në veprimtarinë ekzekutive, që përdoren për përmbushjen e funksioneve të saj.

Në këtë platformë investigimi janë përfshirë dhe elementë të përgjithshëm të grupit të dokumenteve administrative si strategjitë, planet e veprimit, planet e programet e punës, programe të bashkëpunimit me vendet e ndryshme dhe çdo dokument tjetër, i cili kërkon angazhim të burimeve njerëzore apo financiare.

Gjatë ushtrimit të veprimtarisë kontrolluese apo dhe verifikuese anëtarët e OMSHC-ve janë njohur mirë aktet ligjore e nënligjore në fuqi, në lidhje me fushën e Ruajtjes së Natyrës. Një veprim i tillë është i domosdoshëm pasi në këtë mënyrë bëhet më i lehtë verifikimi dhe kontrolli i zbatimit të dispozitave ligjore në terren nga ana e punonjësve dhe rojeve mjedisore (rangersat) të ZM.

Për realizimin e monitorimit janë konsideruar këto dispozita ligjore kryesore:

1.1 Ligji nr. 8906, datë 06.06.2002 “PËR ZONAT E MBROJTURA” (të ndryshuar)

Për dispozitat e këtij ligji, ndër të tjera, më e rëndësishme për monitorimin nga ana e OMSHC-ve mbeten:

- Ndjekja e zbatimit të procesit të zonimit të brendshëm të territorit të ZM, sipas rëndësisë së habitateve dhe të ekosistemeve që bëjnë pjesë në to, shkallës së mbrojtjes me veçoritë e nënzonës me përputhjen e llojeve të veprimtarive njerëzore që zhvillohen në të dhe ndikimin e tyre në natyrë.
- Për zonat e veçanta të ruajtjes, kontrolli i masave mbrojtëse, ku përfshihen planet menaxhuese, të hartuara për zonat ose të integruara në plane të tjera zhvillimi, si dhe masa juridike, administrative ose kontraktuale, në përputhje me kërkesat ekologjike të tipave të habitateve natyrore, me interes për komunitetin evropian dhe të llojeve me interes për këtë komunitet.
- Pyjet në zonat e mbrojtura përjashtohen nga klasifikimi si pyje për shfrytëzim. Menaxhimi i pyllit dhe i pasurive pyjore, i ujërave e pasurive ujore, si dhe i pasurive të tjera pronë shtetërore, që ndodhen brenda një zone të mbrojtur, bëhen nga administrata e ruajtjes së zonës. Administrata këto veprimtari i ushtron drejtpërdrejt ose nëpërmjet një subjekti të autorizuar prej saj. Kur këto pasuri janë pronë private, ato menaxhohen e përdoren nga pronari ose përdoruesi i ligjshëm vetëm në përputhje me planin e menaxhimit të zonës.
- Planet e menaxhimit të zonës së mbrojtur duhet të përfshihen në politikat, planet, programet dhe veprimtaritë qeveritare, që lidhen me to, dhe në vendimmarrjen në nivele kombëtare, rajonale ose vendore.
- Planet e menaxhimit dhe programet e mbrojtjes zbatohen nga administrata e ruajtjes së zonës.
- Territorët, objektet private dhe përdorimin e burimeve natyrore, të përfshira në zonat e mbrojtura, mbeten pronë e pronarit privat. Ato administrohen e përdoren prej tij ose prej
- përdoruesit të ligjshëm, vetëm sipas kërkesave të planit të menaxhimit të zonës, të miratuar nga Ministria e Mjedisit.

- Veprimtaritë ekonomike e shoqërore, projektet që synojnë të zbatohen në një zonë të mbrojtur dhe ndërtimet në zonat e mbrojtura bëhen vetëm sipas kërkesave të këtij ligji, në përputhje me planin e menaxhimit dhe pasi të jetë marrë leja e mjedisit si dhe në zbatim të dispozitave ligjore “Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit”.
- Subjektet që kryejnë veprimtari të lejuar në zonat e mbrojtura janë të detyruara të monitorojnë, sipas kërkesave të programit të monitorimit të zonës dhe të publikojnë të dhënat e këtij monitorimi.
- Administrata e zonave të mbrojtura, inspektorët e mjedisit, organet e qeverisjes vendore, në bashkëpunim me Policinë e Shtetit dhe atë ndërtimore ndalojnë zbatimin e projekteve e të veprimtarive me ndikim në mjedis dhe që bien ndesh me planin e menaxhimit të zonës.
- Kushdo ka të drejtë të vizitojë zonat e mbrojtura, me kusht që të respektojë të drejtat e ligjshme të pronarit ose të përdoruesit të tokës, detyrimet ligjore, që rrjedhin nga ky ligj, rregullat e vendosura nga administrata e ruajtjes së zonës dhe ligjet e tjera, që përcaktojnë detyrime ligjore për ruajtjen e pronës.

a. Aktet nënligjore në zbatim të tij:

> Ministri përgjegjës për mjedisin përcakton, me udhëzim, kërkesat dhe mënyrën e zonimit të territorit të një zone të mbrojtur (neni 4/2) - Në kuadër të projektit GOPA, mbështetur nga GIZ, është përgatitur draft/udhëzimi për zonimin e territorit të një zone të mbrojtur, por ky draft ende **nuk është miratuar**.

> Ministri përgjegjës për mjedisin miraton listën e zonave shqiptare, duke përcaktuar tipat e habitateve natyrore, me interes për komunitetin europian dhe llojet, me interes për këtë komunitet, autoktone për territorin shqiptar e që ndodhen në zonë. Në listë identifikohen ato zona, ku gjenden një ose disa tipa habitatesh natyrore përparësore ose lloje përparësore (neni 4/3). **Nuk është hartuar**.

> Rregullat për shpalljen e zonave të veçanta të ruajtjes miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 4/3). **Miratuar me VKM nr. 897, datë 21.12.2011.**

> Këshilli i Ministrave përcakton rregullat, kriteret dhe procedurat, të drejtat e detyrimet për dhënien e shpellave në përdorim (neni 8). **Miratuar me VKM 807, datë 04.12.2003.**

> Ministri i Mjedisit dhe Ministri i Rregullimit të Territorit dhe Turizmit, si dhe Ministri i Pushtetit Vendor dhe Decentralizimit të miratojnë rregulla të qëndrueshme dhe të kontrollueshme për kalime vizitorësh (turistë) vetëm për afate kohore të shkurtra (neni 9). **Nuk është realizuar.**

Procedurat e propozimit e të miratimit dhe rregullat e administrimit të parqeve natyrore rajonale miratohen nga Këshilli i Ministrave, me propozimin e ministrit përgjegjës për mjedisin (neni 11/1). **Miratuar me VKM nr. 519, datë 30.06.2010.**

> Shpallja e një zone të mbrojtur dhe zonimi i saj bëhen me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 13). **Realizuar** me VKM për secilën zonë të mbrojtur të shpallur si dhe VKM nr. 267, datë 24.04.2003 “Për procedurat e propozimit dhe shpalljen e zonave të mbrojtura dhe buferike”.

> Të gjitha planet e menaxhimit të zonave të mbrojtura, të miratohen nga Ministri (neni 15).

Realizuar.

> Për të ndjekur zbatimin e planeve të menaxhimit në zonat e mbrojtura ngrihen komitetet e menaxhimit. Përbërja, funksionet, detyrat dhe përgjegjësitë e këtyre komiteve përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 17). **Miratuar** me VKM nr. 86, datë 11.02.2005.

> Ministria e Mjedisit harton dhe miraton rregullat për ndërtimin, funksionimin dhe shfrytëzimin e skedarit qendror (neni 21). **Miratuar** me udhëzimin nr. 3, datë 03.04.2013, të ministrit.

> Autoriteti shtetëror, që ngarkohet për administrimin e një zone të mbrojtur dhe administrata e zonës së mbrojtur caktohen në vendimin e Këshillit të Ministrave për shpalljen e zonës së mbrojtur (neni 23). **Realizuar** me VKM nr. 402, datë 02.04.2015 për krijimin e AKZM.

> Plani i administrimit të rrjetit ekologjiki miratohet me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 31). **Nuk është realizuar.**

> Llojet e shkeljeve dhe të masave, si dhe subjektet që konstatojnë shkeljet dhe japin masat përkatëse përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 32). **Nuk është realizuar**, por janë marrë në konsideratë ligjet e tjera homogjene.

b. Strukturat e ngarkuar për monitorimin, zbatimin dhe hartimin e akteve ligjore:

- Administrata e zonave të mbrojtura, inspektorët e mjedisit, organet e qeverisjes vendore, në bashkëpunim me Policinë e Shtetit dhe atë ndërtimore (neni 19).
- Ngarkohen Këshilli i Ministrave dhe ministrinë përkatëse të nxjerrin aktet nënligjore për zbatimin e këtij ligji (neni 33).

1.2 Ligji nr. 9587, datë 20.07.2006 “PËR MBROJTJEN E BIODIVERSITETIT” (të ndryshuar)

Për dispozitat e këtij ligji, ndër të tjera, më e rëndësishme për monitorin nga ana e OMSHC-ve mbeten:

- Ministria përgjegjëse për mjedisin, organet shtetërore, qendrore dhe vendore, që sipas ligjeve të veçanta administrojnë burime natyrore përbërëse të biodiversitetit, e mbrojnë atë, duke vepruar në kuadër të këtij funksioni.
- Ruajtja dhe përdorimi i qëndrueshëm i llojeve dhe habitateve të tyre është pjesë e politikave, planeve, programeve dhe vendimmarrjes shtetërore, në nivel kombëtar dhe vendor.
- Organet shtetërore, personat juridikë, publikë dhe privatë dhe personat fizikë marrin masa dhe shmangin dëmtimet e panevojshme të llojeve dhe habitateve të tyre, brenda dhe jashtë zonave të mbrojtura. Ndalohen të shfrytëzohen, të përdoren ose kapja, marrja, mbajtja dhe përdorimi i individëve të llojeve të kafshëve dhe bimëve të mbrojtura janë të ndaluara, përveç rasteve kur në këtë ligj përcaktohet ndryshe.
- Këshilli i Ministrave miraton, me vendim, listën e llojeve të mbrojtura të vendit.
- Organet shtetërore, personat juridikë, publikë dhe privatë për veprimtaritë e lejuara që
- shfrytëzojnë dhe përdorin elemente të diversitetit biologjik dhe të përbërësve të tij pajisen me leje mjedisore.
- Për ruajtjen e biodiversitetit dhe të përbërësve të tij, në zbatimin e kërkesave të këtij ligji, ushtrojnë kontroll Inspektorati i Mjedisit, Policia e Shtetit, Policia e Shërbimit Pyjor.
- Inspektorati i Peshkimit, Inspektorati i Mbrojtjes së Bimëve, Inspektorati Zooveterinar dhe inspektoratet e tjera, që ushtrojnë veprimtari në bazë të ligjeve, në mbështetje të të cilave janë krijuar.

a. Aktet nënligjore në zbatim të tij:

- > Për mbrojtjen e biodiversitetit hartohet strategjia kombëtare dhe plani i veprimit të biodiversitetit, kërkesat e të cilëve zbatohen nga organet shtetërore dhe personat fizikë e juridikë. Ky dokument miratohet me vendim të Këshillit të Ministrave, me propozimin e ministrit (neni 8). Realizuar.
- > Kriteret dhe procedurat për ngritjen e rrjetit të inventarizimit dhe monitorimit të biodiversitetit, mënyra e funksionimit dhe detyrat e tij, si dhe organet e institucionet, që ngarkohen me ngritjen dhe administrimin e tij, miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 9). Realizuar. VKM nr. 84, datë 27.01.2009.
- > Ministri miraton formatin, kërkesat për regjistrim, çregjistrim dhe kriteret e përdorimit të regjistrave (neni 13). Nuk është realizuar.
- > Kriteret minimale për planet e menaxhimit të ekosistemeve, habitateve dhe që ndodhen jashtë rrjetit përfaqësues të zonave të mbrojtura përcaktohen me udhëzim të ministrit (neni 5/#). Nuk është realizuar.
- > Masat, përfshirë mbikëqyrjen e vazhdueshme, për të siguruar që marrja në gjendje të egër dhe/ose shfrytëzimi i llojeve, referuar në shkronjën “ç”, të nenit 17/4, të jetë objekt i masave menaxhuese dhe në përputhje me mbajtjen e statusit të favorshëm të ruajtjes së tyre përcaktohen me udhëzim të ministrit (neni 17/2#). Nuk është realizuar.
- > Lista e zonave të veçanta të mbrojtura, duke identifikuar zonat përkatëse, për të siguruar mbrojtjen e llojeve kombëtare, në përputhje me shkronjën “d”, të nenit 17/4, të këtij ligji, përcaktohet me urdhër të ministrit (neni 17/4#). Nuk është realizuar.
- > Listat e llojeve të habitateve natyrore, bimëve, kafshëve dhe shpendëve miratohen nga Këshilli i Ministrave (neni 17/4#). Miratuar. VKM nr. 86, datë 10.12.2014.

- > Formati që do të përdoret për hartimin e raportit zbatimin e masave të marra, përcaktohet me urdhër të ministrit (neni 17/5#). **Nuk është realizuar.**
- > Kriteret minimale për planet e menaxhimit të habitateve të llojeve veçanërisht të mbrojtura përcaktohen me udhëzim të ministrit (neni 7#). **Nuk është realizuar.**
- > Këshilli i Ministrave miraton, me vendim, listën e llojeve të mbrojtura të vendit (neni 20). **Nuk është realizuar.**
- > Ministria harton dhe administron regjistrin e llojeve veçanërisht të mbrojtura. Format i regjistrin dhe kriteret e përdorimit të tij miratohen me udhëzim të ministrit (neni 22). **Nuk është realizuar.**
- > Institucionet kërkimore-shkencore hartojnë listën e kuqe, si dokumenti ku pasqyrohet statusi i ndryshëm i llojeve të rrezikuara në vend. Ky dokument rinovohet çdo 5 vjet dhe miratohet me urdhër të ministrit (neni 22). **Miratur.** Urdhri i ministrit nr. 1280, datë 20.11.2013.
- > Ministria, në bashkëpunim me organet shtetërore, qendrore e vendore, institute të specializuara, organizata jofitimprurëse dhe me persona fizikë e juridikë, harton planet e veprimit për ruajtjen e llojit. Këto plane miratohen me udhëzim të ministrit (neni 26). **Nuk është realizuar.**
- > Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit mban regjistrin e racave dhe të varieteteve autoktone të rëndësishme për ushqim dhe bujqësi. Format, kriteret e regjistrimit e të çregjistrimit, si dhe rregullat për administrimin dhe shfrytëzimin e regjistrave, miratohen me udhëzim të Ministrit (neni 30). **Nuk është realizuar.**
- > Për ruajtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm të racave dhe të varieteteve autoktone, të rëndësishme për ushqim dhe bujqësi, të regjistruara në regjistrin, Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit harton politika kombëtare të integruara, të cilat miratohen nga Këshilli i Ministrave brenda 5 vjetëve nga hyrja në fuqi e këtij ligji (neni 31). **Nuk është realizuar.**
- > Këshilli i Ministrave, brenda 5 vjetëve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, me propozimin e ministrit, miraton listën e llojeve të huaja ose llojeve të huaja invazive dhe përcakton procedurat për ndalimin dhe/ose futjen e tyre në pikat doganore të vendit (neni 32). **Miratur.** VKM nr. 241, datë 06.03.2009.

b. Strukturat e ngarkuar për monitorimin, zbatimin dhe hartimin e akteve ligjore:

- Ngarkohet Këshilli i Ministrave që, brenda gjashtë muajve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, të nxjerrë aktet nënligjore në zbatim të nenit 6#.
- Ngarkohet ministri përgjegjës për mjedisin për nxjerrjen e akteve nënligjore në zbatim të neneve 5#, 6# dhe 7#.
- Për ruajtjen e biodiversitetit dhe të përbërësve të tij, në zbatimin e kërkesave të këtij ligji, ushtrojnë kontroll Inspektorati i Mjedisit, Policia e Shtetit, Policia e Shërbimit Pyjor, Inspektorati i Peshkimit, Inspektorati i Mbrojtjes së Bimëve, Inspektorati Zooveterinar dhe inspektoratet e tjera, që ushtrojnë veprimtari në bazë të ligjeve, në mbështetje të të cilave janë krijuar (neni 49).
- Ngarkohet Këshilli i Ministrave të nxjerrë aktet nënligjore në zbatim; Ministri i Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave dhe Ministri i Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit të nxjerrin aktet nënligjore në zbatim; Ministri propozon dhe miraton akte nënligjore, në zbatim të kompetencave të tij, për përafrimin e legjislacionit shqiptar me atë të Bashkimit Europian (neni 56).

1.3 Ligji nr. 10006, datë 23.10.2008 “PËR MBROJTJEN E FAUNËS SË EGËR” (të ndryshuar)

Për dispozitat e këtij ligji, ndër të tjera, më e rëndësishme për monitorin nga ana e OMSHC-ve mbeten:

- Llojet e kërcënuara dhe endemike, të përcaktuara në listën e kuqe, gëzojnë mbrojtje të veçantë ligjore.
- Ruajtja dhe përshtatja e popullatave të shpendëve të egër dhe shtegtarë, në territorin e RSh, ndihmohen duke u siguruar një status të favorshëm ruajtjeje ekologjike, shkencore dhe kulturore, sipas të cilit ndalohet:
 - a) vrasja ose kapja e qëllimshme e tyre me çdo metodë;

- b)** dëmtimi i qëllimshëm, zhvendosja e shkatërrimi i çerdheve dhe i vezëve të tyre;
 - c)** marrja dhe mbajtja e vezëve nga gjendja e egër edhe nëse këto vezë janë bosh;
 - ç)** shqetësimi i qëllimshëm i shpendëve, veçanërisht gjatë periudhës së shumimit dhe rritjes së të vegjëlvë;
 - d)** mbajtja në robëri dhe gjuetia e llojeve të ndaluara me akt normativ;
 - dh)** mbajtja, transporti, shitja dhe ofertimi për shitje i shpendëve të gjallë apo të ngordhur.
- Për të mbrojtur, kuruar dhe riaftësuar individë të llojeve të faunës së egër, të kapur, të sekuestruar, të konfiskuar, të dëmtuar ose të braktisur, krijohen qendrat e shpëtimit.
 - Në territorin e Republikës së Shqipërisë ndalohen:
 - 1.** Zotërimi, mbajtja në robëri dhe tregtimi i individëve të llojeve të faunës së egër,që janë marrë drejtpërdrejt nga jeta e egër.
 - 2.** Sjelljet mizore dhe torturat ndaj individëve të llojeve të faunës së egër.
 - 3.** Kapja e vrasja e individëve të faunës së egër, kur ato ndodhen në kushte të vështira, si pasojë e kushteve klimatike, si në rast të ngricave, përmytjeve, zjarreve e fatkeqësive të tjera natyrore.
 - 4.** Shkatërrimi i habitateve e i kushteve të shumimit.
 - 5.** Lëvizja dhe transportimi i individëve të llojeve të faunës së egër me mënyra, mjete e forma të dëmshme për jetën dhe shëndetin e tyre.
 - 6.** Ekspozimi në lokale i individëve të balsamosur ose i pjesëve të tyre, kur u përkasin llojeve të mbrojtura.
 - 7.** Shfarosja e llojeve të faunës së egër dhe e popullatave të tyre.
 - 8.** Kryqëzimi i qëllimshëm.
 - 9.** Procesi i klonimit dhe veprimtaritë që lidhen me të, përveçse kur miratohen nga ministria.
 - Përdorimet e llojeve të faunës së egër përfshijnë përdorimin e tyre për:
 - a)** qëllime shkencore, kulturore, edukimi;
 - b)** koleksione zoologjike;
 - c)** përfitimin e produkteve jetësore ose për përdorimin e veprimtarive të tyre jetësore.
 - Personat fizikë dhe juridikë mund të krijojnë dhe të plotësojnë koleksione zoologjike, si kopsht zoologjik, zooparqe, oqeanarium, individë të balsamosur, të përgatitjes së folesë e të vezëve apo dhe të krijojnë koleksionim pjesësh, duke përdorur vetëm individë të lindur në robëri apo të siguruar nga gjuetia dhe peshkimi.
 - Personat fizikë e juridikë mund të mbajnë individë të llojeve të faunës së egër, vetëm kur ata janë të lindur në robëri dhe nëse trajtohen në përputhje me kërkesat e udhëzimit të ministrit, për rregullat e mbajtjes së tyre në gjendje robërie.
 - Personat fizikë dhe juridikë, që administrojnë lokale tregtie e shërbimi, mund të ekspozojnë në to balsamime, lëkurë, brirë, dhëmbë, pupla e pjesë të tjera të individëve të faunës së egër, kur provojnë, me dokumente, se ato i kanë marrë nga një veprimtari e specializuar për t'i prodhuar e tregtuar.
 - Personat fizikë dhe juridikë, që zotërojnë apo administrojnë një cirk, mund të mbajnë e të përdorin individë të llojeve të faunës së egër, vetëm kur këta individë nuk janë marrë nga jeta e egër.
 - Personat fizikë e juridikë, pronarë pyjesh, kullotash e livadhesh, mund të krijojnë safari me lloje të faunës së egër, për t'u vizituar nga publiku, në përputhje me dispozitat e këtij ligji e të akteve nënligjore në zbatim të tij.
 - Kontrolli për mbrojtjen e faunës së egër është veprimtari shtetërore, që siguron zbatimin e dispozitave të këtij ligji, të akteve nënligjore në zbatim të tij, si dhe të konventave përkatëse, ku Republika e Shqipërisë është palë.
 - Organet doganore në pikat e kalimit kufitar, në përputhje me dispozitat e legjisllacioni doganor, kontrollojnë importimin, eksportimin dhe tranzitimin e llojeve të faunës së egër, të gjalla, përfshi edhe vezët, që ato të jenë të pajisura me vërtetim nga drejtoritë e shërbimit pyjor dhe me raport nga shërbimi veterinar.

a. Aktet nënligjore në zbatim të tij:

> Ministri miraton planet e ndërhyrjes e të veprimit për përballimin e ndikimeve negative, nga ndryshimet klimatike, në larminë biologjike, në tërësi e mbi faunën e egër, në veçanti (neni 9/3). **Nuk është realizuar.**

> Ministri, në bashkëpunim me Ministrin e Financave, miratojnë udhëzimin për rregullat e vlerësimit dhe të kompensimit të dëmit të shkaktuar nga llojet e faunës së egër, sipas pikës 1 të neni. (neni 12/2). **Nuk është realizuar.**

> Kriteret dhe rregullat për realizimin praktik të kërkesave të pikës 2 (Përjashtimi nga dispozitat e mësipërme justifikohet vetëm në rastet kur nuk ka zgjidhje tjetër të kënaqshme, kur ka të bëjë me një numër të kufizuar e rreptësisht të kontrolluar) të këtij neni miratohen me udhëzim të ministrit. (neni13/3). **Nuk është realizuar.**

> Lista e llojeve të shpendëve të egër, veçanërisht vulnerabël, miratohet me urdhër të ministrit. (neni14/2). **Realizuar** me urdhër të ministrit nr. 62, datë 04.04.2016.

Organizimi dhe funksionimi i qendrave të shpëtimit, që krijohen nga persona fizikë e juridikë, bëhen me vendim të Këshillit të Ministrave (neni16/2). Realizuar. VKM nr. 272, date 07.05.2014.

> Në zbatim të pikës 4 të këtij Vendimi, ministria duhet:... Rregullat për paraqitjen e kërkesës, dokumentet shoqëruese, kriteret që duhen përmbushur për dhënien në përdorim të sipërfaqeve për krijimin e qendrave të shpëtimit, procedura e miratimit apo refuzimit të kërkesës, si dhe procedura e miratimit të rregullores së organizimit dhe funksionimit të qendrës së shpëtimit përcaktohen me udhëzim të ministrit përgjegjës për mjedisin. **Nuk është realizuar.**

> Për secilin nga llojet e përdorimit, të cilësuar në pikën 1 të këtij neni, ministri miraton udhëzimin, që përcakton kërkesat që zbatohen detyrimisht gjatë atij lloj përdorimi: qëllime shkencore, kulturore, edukimi; koleksione zoologjike; përfitimin e produkteve jetësore ose për përdorimin e veprimtarive të tyre jetësore. **Nuk është realizuar.**

> Për secilin nga llojet e përdorimit, të cilësuar në pikën 1 të këtij neni 21, ministri miraton udhëzimin, që përcakton kërkesat që zbatohen detyrimisht gjatë atij lloj përdorimi. (neni 21/2). **Nuk është realizuar.**

Personat fizikë dhe juridikë, që përdorin lloje të faunës së egër, në përputhje me pikën 1 të nenit 21 të këtij ligji, paguajnë tarifën e përdorimit. Masa e kësaj tarife për çdo lloj përdorimi dhe mënyra e pagimit të saj përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave, me propozim të ministrit (neni 23). **Nuk është realizuar.**

> Ministri miraton rregulloren e trajtimit të llojeve të faunës së egër në zooparqe apo në mjedise të tjera, ku individët i ekspozohen publikut (neni 26/2). **Është realizuar.** Urdhër i ministrit të Mjedisit nr. 182, datë 20.09.2016.

> Personat fizikë e juridikë mund të mbajnë individë të llojeve të faunës së egër, vetëm kur ata janë të lindur në robëri dhe nëse trajtohen në përputhje me kërkesat e udhëzimit të ministrit, për rregullat e mbajtjes së tyre në gjendje robërie (neni 27/1). **Nuk është realizuar.**

> Ministri miraton rregulloren për trajtimin e individëve të llojeve të faunës së egër që mbahen në cirk (neni 30/2). **Nuk është realizuar.**

> Ministri miraton udhëzimin për kërkesat dhe rregullat e kryerjes së procesit të inventarizimit, për teknikat e metodat që përdoren, për formatin e dokumentacionit të inventarizimit e për publikimin e rezultateve të tij, të cilat janë të njëjta me ato të përcaktuara në direktivat e BE-së.(neni 33/3). **Realizuar.** Udhëzimi i ministrit të mjedisit nr. 1, datë 11.02.2016.

> Për të siguruar grumbullimin, përpunimin dhe publikimin e të dhënave për faunën e egër, Agjencia e Mjedisit dhe Pyjeve, në bashkëpunim me fakultetet dhe institutet kërkimore shkencore përkatëse, krijon sistemin e të dhënave të domosdoshme, me synim përafrimin e plotë të tij me sistemet për biomonitorimin, që përdor Agjencia Evropiane e Mjedisit, e me direktivat e BE-së.

> Rregullat dhe procedurat për hartimin e programit të biomonitorimit dhe për zbatimin e tij miratohen me udhëzim të ministrit (neni 36/2,3). **Nuk është realizuar.**

> Me miratimin e ministrit, Agjencia e Mjedisit monitoron treguesit e veçantë të faunës së egër.(neni 37/3). **Nuk është realizuar.**

b. Strukturat e ngarkuar për monitorimin, zbatimin dhe hartimin e akteve ligjore:

- Policia Pyjore dhe Inspektorati i Peshkimit janë organe të specializuara për kontrollin e zbatimit të dispozitave të këtij ligji, të akteve nënligjore në zbatim të tij, si dhe të konventave përkatëse, ku Republika e Shqipërisë është palë.
- Ngarkohen organet e kontrollit të qeverisjes vendore për kontrollin e mbrojtjes së faunës së egër, brenda vijës së verdhë të vendbanimeve dhe në habitatet në pronësi apo në përdorim të komunave e bashkive. Për të rritur efektshmërinë e kontrolleve, Policia Pyjore, Inspektorati i Peshkimit dhe organet e kontrollit të qeverisjes vendore bashkëpunojnë me inspektorët veterinarë e fitosanitarë 15 të qarqeve përkatëse (neni 40).
- Organet doganore në pikat e kalimit kufitar, në përputhje me dispozitat e legjislacionit doganor, kontrollojnë importimin, eksportimin dhe tranzitimin e llojeve të faunës së egër, të gjalla, përfshi edhe vezët, që ato të jenë të pajisura me vërtetim nga drejtoritë e shërbimit pyjor dhe me raport nga shërbimi veterinar (neni 41).
- Ngarkohet Këshilli i Ministrave që të miratojnë aktet nënligjore të këtij ligji si dhe ministri përgjegjës, në zbatim të neneve përkatëse (neni 48).

1.4 Ligji nr. 10253, datë 11.03.2010 “PËR GJUE TINË” (të ndryshuar)

Për dispozitat e këtij ligji, ndër të tjera, më e rëndësishme për monitorin nga ana e OMSHC-ve mbeten:

- > Gjuetia ushtrohet vetëm mbi individë të llojeve të faunës së egër, që janë shpallur objekt gjuetie me vendim të Këshillit të Ministrave.
- > Askush nuk ka të drejtë të vrasë ose të zërë individë të llojeve të faunës së egër, objekt gjuetie, duke përdorur mjete dhe metoda të zënies ose të vrasjes në shkallë të gjerë dhe në mënyrë jo selektive.
- > Personat fizikë dhe juridikë mund të tregtojnë individë të vrarë të llojeve të faunës së egër, objekt gjuetie, pjesë të tyre dhe trofe nga gjuetia, të siguruar në mënyrë të ligjshme dhe kur ato figurojnë në listën e hartuar, sipas aneksit III të direktivës për shpendët, e miratuar me udhëzim të ministrit dhe vetëm kur janë të pajisur me vërtetimin e lëshuar nga menaxhuesi i zonës së gjuetisë.
- > Organi i specializuar i kontrollit për zbatimin e këtij ligji është Policia Pyjore, në bashkëpunim me menaxhuesit e zonave të gjuetisë dhe me organet e kontrollit të njësive të qeverisjes vendore.
- > Fauna e egër, objekt gjuetie dhe produktet e gjuetisë në import dhe eksport i nënshtrohen legjislacionit doganor në fuqi dhe udhëzimit të ministri për këtë qëllim.

a. Aktet nënligjore në zbatim të tij:

- > Gjuetia ushtrohet vetëm mbi individë të llojeve të faunës së egër, që janë shpallur objekt gjuetie me vendim të Këshillit të Ministrave, me propozimin e ministrit (neni 3/1). **Realizuar.** VKM nr. 546, date 07.07.2010.
- > Për ushtrimin e gjuetisë nga personalitete politike e shtetërore të vendit, nga anëtarë të trupit diplomatik, të akredituar në vendin tonë, si dhe nga personalitete, që vizitojnë vendin tonë dhe ftohen për gjueti nga personalitetet vendase, krijohen zonat rezidenciale të gjuetisë. Miratimi i këtyre zonave, rregullat e ruajtjes dhe të përdorimit të tyre, si dhe përcaktimi i rrethit të personave që kanë të drejtë të gjuajnë në to, caktohen me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 9). **Nuk është realizuar.**
- > Zonat e gjuetisë miratohen me urdhër të veçantë të ministrit (neni 12/3). Realizuar. Ministri miraton udhëzimin për mënyrat e shënimit të kufijve të zonës së gjuetisë (neni 15/3). **Realizuar.**
- > Zonat e ripopullimit shpallen me urdhër të ministrit për një afat, të paktën, 5-vjeçar. Gjatë këtij afati, në këto zona, gjuetia është e ndaluar (neni 17/5). **Nuk është realizuar.**
- > Kriteret për sipërfaqet që mund të jepen për mbarështim të llojeve të faunës së egër, objekt gjuetie, për dokumentet që paraqet kërkuesi, për procedurat e konkurimit, rregullat e administrimit dhe të gjuetisë në këto sipërfaqe nga përdoruesi, përcaktohen me udhëzim të ministrit (neni 18/5). **Realizuar.**

- > Programi kombëtar i zhvillimit të gjuetisë pasqyron synimet dhe objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm të gjuetisë, metodat dhe rrugët për arritjen e tyre. Ai hartohet nga ministria për një periudhë 10-vjeçare dhe miratohet me vendim të Këshillit të Ministrave...(#Ministria, brenda dy viteve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, përgatit programin e parë kombëtar të zhvillimit të gjuetisë. Pas miratimit, programi kombëtar i zhvillimit të gjuetisë publikohet në faqen e internetit të ministrisë.) (neni 22/1). **Nuk është realizuar**-draft që nga dhjetori 2014.
- > Planet menaxhuese të zonave të gjuetisë miratohen nga ministri, me propozimin paraprak të DSHP-së përkatëse (neni 24/4). **Nuk është realizuar.**
- > Metodikat e hartimit të planeve të menaxhimit të zonave të gjuetisë dhe planeve vjetore të përdorimit dhe procedurat e miratimit të tyre përcaktohen me udhëzim të ministrit (neni 25/6). **Realizuar.** Urdhër nr. 148, datë 21.02.2013.
- > Kërkesat dhe rregullat për të përzgjedhur menaxhuesin e zonës së gjuetisë miratohen me udhëzim të ministrit (neni 26/2). **Nuk është realizuar.**
- > Detyrat e menaxhuesit, në lidhje me planin e menaxhimit, inventarin e llojeve dhe rregulloren e administrimit, përcaktohen me udhëzim të ministrit (neni 27/2). **Nuk është realizuar.**
- > Gjuetia ushtrohet vetëm brenda sezonit të hapur për gjueti, i cili përcaktohet sipas kriterëve gjeografike, klimatike e biologjike dhe miratohet me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 33). **Realizuar.** VKM nr. 553, datë 07.07.2010.
- > Personat, që synojnë të ushtrojnë gjuetinë, i nënshtrohen testimit të gjuetarit, sipas programit të miratuar nga ministri (neni 36/1). **Realizuar.**
- > Leja e gjuetisë është dokumenti shtetëror, që i njeh të drejtën e ushtrimit të gjuetisë personit, që plotëson kushtet dhe kërkesat e këtij ligji. Format i lejes së gjuetisë miratohet nga ministri (neni 38/1). **Realizuar.**
- > Drejtoritë e shërbimit pyjor administrojnë regjistrin e lejeve të gjuetisë, sipas formatit të miratuar nga ministri (neni 40). **Realizuar.**
- > Rregullat dhe procedurat e pajisjes së tyre me leje përcaktohen me udhëzim të përbashkët të ministrit dhe të Ministrit të Brendshëm (neni 42/2). **Nuk është realizuar.**
- > **Niveli, koha dhe mënyra e pagesave të gjuetisë, të përcaktuara në pikën 1 të këtij neni,** miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave, me propozimin e përbashkët të ministrit dhe të Ministrit të Financave (neni 44/2). **Nuk është realizuar.**
- > Rregullat e mbajtjes, të ruajtjes dhe përdorimit të armës së gjuetisë gjatë gjuetisë dhe në çdo kohë e vend tjetër miratohen me udhëzimin e përbashkët të ministrit dhe të Ministrit të Brendshëm (neni 47/2). **Nuk është realizuar.**
- > Gjuetarët e huaj kanë të drejtë ta marrin me vete gjahun e vrarë prej tyre, pasi të jenë pajisur me vërtetimin e menaxhuesit të zonës së gjuetisë. Ministri miraton formatin e vërtetimit për nxjerrjen e gjahut jashtë shtetit (neni 49/2). **Nuk është realizuar.**
- > Trofetë e gjuetisë vlerësohen nga komisioni i vlerësimit të trofeve, që krijohet me urdhër të ministrit (neni 50/1). **Nuk është realizuar.**
- > Funksionimi i komisionit dhe dokumentet që ai administron bëhen sipas rregullores së organizimit dhe funksionimit të tij, që miratohet nga ministri (neni 50/5). **Nuk është realizuar.**
- > Metodika e regjistrimit dhe inventarizimit të llojeve dhe popullatave të tyre, si dhe dokumentet e formatuara, ku pasqyrohen të dhënat dhe rezultatet e inventarizimit të llojeve, objekt gjuetie, miratohen me udhëzim të ministrit (neni 55/4). **Realizuar.**
- > Fauna e egër, objekt gjuetie dhe produktet e gjuetisë në import dhe eksport i nënshtrohen legjislacionit doganor në fuqi dhe udhëzimit të ministri për këtë qëllim (neni 58/2). **Nuk është realizuar.**

b. Strukturat e ngarkuar për monitorimin, zbatimin dhe hartimin e akteve ligjore:

- Organi i specializuar i kontrollit për zbatimin e këtij ligji është Policia Pyjore, në bashkëpunim me menaxhuesit e zonave të gjuetisë dhe me organet e kontrollit të njësive të qeverisjes vendore, në bashkëpunim me strukturat e Policisë së Shtetit e të policisë bashkiake/komunale.
- Ngarkohet Këshilli i Ministrave, ministri i Mjedisit, ministri i Brendshëm dhe ministri i Financave, të nxjerrin aktin nënligjor në zbatim të këtij ligji.

1.5 Ligji nr. 16/2016, datë 02.06.2016 “PËR SHPALLJEN E MORATORIUMIT TË GJUETISË NË REPUBLIKËN E SHQIPËRISË”

Moratoriumi 5 vjeçar i gjuetisë, përfshirë mjedise tokësore dhe ujore, në rang vendi synon të sjellë:

1- Rimëkëmbjen e popullatës dhe do jepte mundësinë për një pasurim të ndjeshëm sasior dhe cilësor të biodiversitetit në Shqipëri, duke kontribuar drejtëpërdrejtë në turizëm dhe ekonominë lokale të komuniteteve, çka i ka dhënë rezultatet e para qysh në vitin 2015-të sidomos me fluksin e vizitorëve të huaj në zonat ligatinore.

2- Përmbytjen e detyrimeve që ka Shqipëria në kuadër të Konventave të fushës së mbrojtjes së natyrës, në të cilat Shqipëria është Palë.

Ky moratorium, ndryshe nga ai 2-vjeçar, ka parashikuar dhe rastet e përjashtimeve për arsye të një afati kohor më të gjatë. Përjashtimet në fushat e veprimit janë a) gjuetia në rastet e konstatimit të mbipopullimit të një lloji të faunës së egër, në zonat e lejuara për gjueti dhe në rezervatet e mbarështimit sipas legjislacionit në fuqi për gjuetinë; b) gjuetia për qëllime kërkimore-shkencore.

- Këto raste propozohen nga ministri i Mjedisit dhe miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave. Nuk ka raste.

b. Strukturat e ngarkuar për monitorimin, zbatimin dhe hartimin e akteve ligjore:

- Ngarkohen ministri i Mjedisit, ministri i Punëve të Brendshme, ministri i Financave, Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura dhe Inspektorati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve për zbatimin e këtij ligji.
- Ngarkohet Këshilli i Ministrave që, brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, të miratojë aktet nënligjore në zbatim të pikës 2, të nenit 4, të këtij ligji.
- Ngarkohen ministri i Mjedisit, ministri i Punëve të Brendshme, ministri i Financave, Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura dhe Inspektorati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve për zbatimin e ligjit të moratoriumit të gjuetisë.

1.6 Ligji nr. 9385, datë 04.05.2005 “PËR PYJET DHE SHËRBIMIN PYJOR” (të ndryshuar)

Për dispozitat e këtij ligji, ndër të tjera, më e rëndësishme për monitorin nga ana e OMSHC-ve mbeten:

- **Ndryshimet e miratuar me ligjit nr. 48/2016, datë 05.05.2016.**

a. Aktet nënligjore në zbatim të tij:

> Ministria, në bashkëpunim me bashkitë, harton dhe përpunon programin e zhvillimit të sektorit të pyjeve, i cili miratohet me urdhër të ministrit. **Në proces.**

> Strukturat dhe organikat e shërbimit pyjor në ministrinë përgjegjëse për pyjet dhe Policisë Pyjore miratohen me urdhër të Kryeministrit, me propozimin e ministrit. **Realizuar.**

> Punonjësit e shërbimit pyjor pajisen me uniformë (me shenja dalluese), me dokument identifikimi, me armatim, me tabela të ndalimit të automjeteve dhe me mjete të tjera teknike, të domosdoshme e të nevojshme për kryerjen e detyrës. Caktimi i rregullave për mbajtjen, përbërjen, afatet e përdorimit e të zëvendësimit të uniformës dhe të pajisjeve e të mjeteve të tjera caktohen me vendim të Këshillit të Ministrave. **Në proces.**

> Ministria përgjegjëse për pyjet është përgjegjëse për hartimin e politikave, strategjive, si dhe miratimin e planeve të menaxhimit për fondin pyjor kombëtar. **Në proces.**

> Dhënia në përdorim e pjesëve të fondit pyjor bashkiak bëhet në bazë të kontratave, të nënshkruara nga kryetari i bashkisë. Kontratat përfundojnë në çastin kur KKT-ja miraton, për sipërfaqen e fondit pyjor, objekt kontrate, studime urbanistike. Rregullat, procedurat e kërkimit, të shqyrtimit e të miratimit të kërkesave për dhënie në përdorim të fondit pyjor kombëtar caktohen me udhëzim të ministrit. **Në proces.**

> Strukturat përgjegjëse për pyjet dhe kullotat në bashki çdo vit hartojnë dhe dërgojnë për miratim

në ministrinë përgjegjëse për pyjet planin e shfrytëzimit të pyjeve dhe të prodhimeve të dyta pyjore e jopyjore. Drejtoria përkatëse e ministrisë përgjegjëse për pyjet kontrollon zbatimin e këtij plani. **Në proces.**

> Janë **në proces hartimi dhe plotësimi i akteve nënligjore**, sipas ligjit nr. 48/2016, datë 05.05.2016. Këshilli i Ministrave, me propozim të ministrit përgjegjës për pyjet, brenda 3 muajve nga data e hyrjes në fuqi të këtij ligji, miraton transferimin e pyjeve në pronësi të bashkive.

> Vendimi nr. 394, datë 21.06.2006, i Këshillit të Ministrave, "Për kriteret dhe rregullat e shfrytëzimit të pyjeve dhe shitjes së materialit drusor e prodhimeve të tjera pyjore e jopyjore", të ndryshuar, dhe vendimi nr. 22, datë 09.01.2008, i Këshillit të Ministrave, "Për përcaktimin e procedurave dhe kriterëve të administrimit të pyllit komunal", shfuqizohen me hyrjen në fuqi të VKM nr. 438, datë 08.06.2016. **Realizuar.**

b. Strukturat e ngarkuara për monitorimin, zbatimin dhe hartimin e akteve ligjore:

- Ngarkohen Këshilli i Ministrave dhe Ministria e Mjedisit.

1.7 Ligji nr. 5/2016, datë 04.02.2016 "PËR SHPALLJEN E MORATORIUMIT NË PYJE NË REPUBLIKËN E SHQIPËRISË"

- Qëllimi i këtij ligji është të reduktojë ndërhyrjet mbi fondin pyjor, të degraduar si pasojë e mbishfrytëzimit dhe dëmtimeve të tjera, me synim përmirësimin dhe rehabilitimin e gjendjes së tij. Objekti i këtij ligji është ndalimi i ushtrimit të veprimtarisë së shfrytëzimit të lëndës drusore në fondin pyjor publik/privat në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë, tregtimi i produkteve të tij, ndalimi i eksportit të lëndës së drurit të papërpunuar, lëndës së ndërtimit, drurëve të zjarrit, si dhe i qymyrit të drurit.
- Përfshihen nga fusha e zbatimit të nenit 2 të këtij ligji:
 - a) shfrytëzimi i lëndës drusore për plotësimin e nevojave të banorëve të bashkive për dru zjarri;
 - b) rastet e ndryshimit të destinacionit të fondit pyjor dhe kullosor, referuar legjislacionit në fuqi;
 - c) shfrytëzimi i lëndës drusore për rigjenerimin, shëndetësimin e pyjeve dhe pastrimin e mbetjeve drusore.
- Kriteret dhe procedurat për zbatimin e shkronjave "a" dhe "c", të pikës 1, të këtij neni, përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave, me propozim të ministrit përgjegjës për pyjet.

a. Aktet nënligjore në zbatim të tij:

> Për kriteret dhe rregullat e shfrytëzimit të pyjeve dhe të shitjes së materialit drusor e të prodhimeve të tjera pyjore e jopyjore, me vendim të Këshillit të Ministrave. **Realizuar.** VKM nr. 438, datë 08.06.2016.

> Ministri i Mjedisit, me urdhër të veçantë, miraton për çdo vit pyjor mundësinë vjetore të shfrytëzimit të pyjeve shtetërore dhe të pronarëve privatë për secilën bashki. **Në proces.**

> Transporti i lëndës drusore bëhet pas markimit me mënyrën dhe ngjyrën përkatëse, të miratuar nga bashkia, dhe shoqërohet me faturë dhe vërtetim transporti, sipas formatit dhe përmbajtjes së miratuar me urdhër të ministrit të Mjedisit. **Realizuar.** Urdhëri nr. 143, datë 20.07.2016.

> Sigurimi i druve të zjarrit për ngrohje, nga banorët e fshatrave malore dhe në brendësi të pyjeve, kryhet edhe nëpërmjet mbledhjes (vlerësimit) të materialit drusor nga drurët e rrëzuar (shkulur e thyer) nga furtunat e zjarret dhe punimet e trajtimit rigjeneruese të pyllit, me rrallime e prerje sanitare e shëndetësimi, sipas projekteve të hartuara dhe vlerësimit paraprak në vëllim të materialit drusor. Projektet e hartuara miratohen nga Drejtoria e Mbrojtjes dhe Trajtimit të Pyjeve në Ministrinë e Mjedisit. **Në proces.**

> Dokumentacioni teknik për shfrytëzimin e pyjeve dhe formati i tij është i unifikuar. Ai hartohet nga Ministria e Mjedisit, miratohet me urdhër të ministrit dhe u njoftohet bashkive brenda 30 ditë, nga hyrja në fuqi e këtij vendimi. **Në proces.**

> Vendimi nr. 394, datë 21.06.2006, i Këshillit të Ministrave, "Për kriteret dhe rregullat e shfrytëzimit të pyjeve dhe shitjes së materialit drusor e prodhimeve të tjera pyjore e jopyjore", të ndryshuar, dhe

vendimi nr. 22, datë 09.01.2008, i Këshillit të Ministrave, “Për përcaktimin e procedurave dhe kriterëve të administrimit të pyllit komunal”, shfuqizohet.

> Vlerësimi e dërgimi për miratim i nevojave të komunitetit dhe enteëve të tjera publike për dru zjarri, nga ana e bashkisë, në përputhje me pikën 6 të këtij vendimi, vetëm për vitin 2016, do të realizohet brenda datës 30 korrik 2016. Në proces.

> Caktimi i ngastrave për t’u përshkuar me prerje ripërtëritëse/rigjeneruese, shënimi i drurëve me damkë dhe matja e tyre, përpilimi i listdamkave, hartimi i projektit teknologjik dhe teknikoekonomik i trajtimeve për secilën ngastër pyjore, për prodhimin e druve të zjarrit, në përputhje me pikën 15, të këtij vendimi, vetëm për vitin 2016, do të realizohet brenda datës 15 shtator 2016. Në proces.

> Shënimi i drurëve me damkë, përpara prerjes së tyre, në përputhje me pikën 16, të këtij vendimi, vetëm për vitin 2016, do të realizohet brenda datës 15 shtator 2016. Në proces.

> Urdhër nr. 143, datë 20.07.2016 “Për miratimin e formatit dhe përmbajtjes së vërtetimit të transportit për lëvizjen e lëndës drusore”, në zbatim të pikës 13, të vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 438, datë 08.06.2016, “Për kriteret dhe rregullat e shfrytëzimit të pyjeve dhe të shitjes së materialit drusor e të prodhimeve të tjera pyjore e jopyjore”.

b. Strukturat e ngarkuara për monitorimin, zbatimin dhe hartimin e akteve ligjore:

- Ngarkohen Ministria e Mjedisit dhe bashkitë për zbatimin e këtij vendimi.

1.8 Ligji nr. 9693, datë 19.03.2007 “PËR FONDIN KULLOSOR” (të ndryshuar)

Qëllimi i këtij ligji është të sigurojë trajtimin bashkëkohor të kullotave dhe livadheve, përcaktimin e aftësisë mbajtëse dhe ruajtjen e ekuilibrit ekologjik të fondit kulllosor, nëpërmjet unifikimit të kërkesave dhe rregullave, që kanë të bëjnë me marrëdhëniet, detyrat, të drejtat dhe përgjegjësitë e institucioneve shtetërore, qendrore dhe vendore, të organeve të specializuara kërkimore-shkencore, pronarëve privatë dhe të biznesit.

1. Dispozitat e këtij ligji zbatohen për të gjitha kullotat e livadhet dhe për sipërfaqet me drurë e shkurre, që përdoren për kullotë, pavarësisht nga lloji dhe format e pronësisë së tyre.

2. Nuk janë objekt i këtij ligji tokat bujqësore, arat, kopshtet frutore, pyjet, edhe pse mund të përdoren për kullotje të bagëtive apo për kositje bari.

Për dispozitat e këtij ligji, ndër të tjera, më e rëndësishme për monitorin nga ana e OMSHC-ve, janë:

- Sipas kohës së përdorimit, kullotat, livadhet dhe sipërfaqet me drurë e shkurre ose me bimësi pyjore, që përdoren për kullotje, klasifikohen në kullota verore dhe kullota dimërore.
- Kullotat dhe livadhet shtetërore, së bashku me infrastrukturën e tyre, regjistrohen në zyrën e regjistrimit të pasurive të paluajtshme.
- Kullotat dhe livadhet regjistrohen duke u shënuar në regjistrin zyrtar të fondit kulllosor, ku hidhen edhe të dhënat e kërkuara, sipas kriterëve e rregullave të miratuara.
- Heqja e një kullote apo livadhi nga fondi kulllosor ose ndryshimi i destinacionit për një sipërfaqe kullote bëhet sipas procedurave të caktuara në ligj.
- Heqja, shtimi dhe ndryshimi i destinacionit të kullotave dhe livadheve, pas miratimit të organit kompetent, pasqyrohen në regjistrin e fondit kulllosor.
- Strategjia hartohet për një periudhë 10-vjeçare. Planet e veprimit, në zbatim të kërkesave të strategjisë, hartohen e zbatohen për periudha deri 3-vjeçare.
- Kullotat dhe livadhet trajtohen dhe përdoren në përputhje me planet e mbarështimit dhe të inventarizimit dhe para se të miratohen, shqyrtohen nga një komisioni teknik i përhershëm.
- Kullotat dhe livadhet shtetërore jepen në përdorim për kullotjen e bagëtive ose për kositje të barit barit, përkundrejt tarifave të miratuara me vendim të Këshillit të Ministrave.
- Subjektet, që kërkojnë të ushtrojnë veprimtari në fondin kulllosor, sipas kërkesave të ligjit, duhet pajisen me leje, që miraton ushtrimin e saj dhe përcakton kërkesat e kushtet që duhen

zbatuar gjatë ndërtimit e ushtrimit të veprimtarisë, për shmangien ose zbutjen e ndikimeve negative në mjedis.

- Në fondin kullosor ndalohet çdo veprim, që dëmton mbulesën barishtore e shkurre të kullotave, që shkakton ndotjen e mjedisit dhe prish ekuilibrin ekologjik të tyre.

a. Aktet nënligjore në zbatim të tij:

> Klasifikimi i tyre (klasifikohen në kullota verore dhe kullota dimërore.) bëhet në përputhje me kriteret teknike të miratuara nga ministri (neni 6/2). **Realizuar...** pikës 13, të vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 438, datë 08.06.2016, "Për kriteret dhe rregullat e shfrytëzimit të pyjeve dhe të shitjes së materialit drusor e të prodhimeve të tjera pyjore e jopyjore".

> Kullotat e livadhet inventarizohen çdo 10 vjet, sipas kriterëve dhe rregullave të përcaktuara në udhëzimin e ministrit (neni 7/1). **Nuk është realizuar.**

> Rregullat për mbajtjen e regjistrit të fondit kullosor, për regjistrimin, përditësimin dhe ndryshimet e gjendjes së kullotave e livadheve, miratohen nga ministri (neni 9/2,3). **Mbështet tek udhëzimi nr. 4 për mbajtjen e kadastrës.**

> Ministria, në bazë të regjistrit të fondit kullosor, përgatit dhe shpall çdo vit të dhënat për kullotat e livadhet (neni 9/4). **Nuk është realizuar.**

> Rregullat dhe procedurat, që ndiqen për heqjen, shtimin dhe ndryshimin e destinacionit, miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 10/4). **Realizuar.** VKM nr.1374, i ndryshuar me VKM nr.435, dt.8.06.2016.

> Strategjia dhe plani i veprimit për kullotat e livadhet hartohen nga ministria, në bashkëpunim me ministrinë e linjës dhe me organet e qeverisjes vendore dhe miratohen nga Këshilli i Ministrave (neni 13). **Nuk është realizuar.**

> Planet e mbarështimit të kullotave, para se të miratohen, shqyrtohen nga një komision teknik i përhershëm, në përbërje të të cilit është edhe një përfaqësues i Ministrisë së Bujqësisë, Ushqimit e Mbrojtjes së Konsumatorit. Komisioni ngrihet me urdher të ministrit dhe funksionon pranë drejtorisë që mbulon edhe kullotat (neni 15/5). **Nuk është realizuar.**

> Ministri miraton rregulloren e organizimit e të funksionimit të komisionit (neni 15/6). **Nuk është realizuar.**

> Kullotat dhe livadhet shtetërore jepen në përdorim për kullotjen e bagëtive ose për kositje të barit, përkundërt tarifave të miratuara me vendim të Këshillit të Ministrave. **Realizuar.** VKM nr. 632, dt.11.06.2009.

> Rregullat e hollësishme për dhënien në përdorim të kullotave apo livadheve për kullotje ose kositje miratohen nga ministri (neni 15/6). **Realizuar.** Udhëzimi nr.2, dt.20.07.2016.

> Procedurat e dhënies në përdorim të sipërfaqes së kullotës, sipas pikës 2 të këtij neni, miratohen nga ministri (neni 17/4). **? Nuk ka të dhëna.**

> Personi fizik apo juridik paguan për sipërfaqen që merr në përdorim tarifën vjetore të përdorimit. Vlera e tarifave përllogaritet sipas llojit të veprimtarisë, kohëzgjatjes së saj dhe sipërfaqes së zënë. Tarifat miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 17/5). **Realizuar.** VKM nr. 632, dt.11.06.2009.

> Procedurat, rregullat, afatet e kërkimit, të miratimit apo refuzimit të lejes, miratohen me udhëzim të ministrit (neni 18/3). **Realizuar.** Udhëzimi nr. 2. dt.20.07.2016.

> Ministri miraton udhëzimin për rehabilitimin e sipërfaqeve kullosore (neni 19/2). **Nuk është realizuar.**

> Këshilli i Ministrave miraton kriteret, rregullat dhe procedurat për licencimin e ekspertëve të certifikuar në fushën e kullotave dhe të livadheve (neni 25/2). **Nuk është realizuar.**

> Ministri miraton rregulloren e biomonitorimit (Monitorimi i kullotave dhe i livadheve nënkupton përfshirjen e tyre në kërkesat e programeve të biomonitorimit) (neni 28/3). **Nuk është realizuar.**

> Kriteret për përcaktimin e vlerës së dëmit caktohen me vendim të Këshillit të Ministrave, (neni 33/2). **Realizuar.**

b. Strukturat e ngarkuara për monitorimin, zbatimin dhe hartimin e akteve ligjore:

- Kontrolli për zbatimin e këtij ligji bëhet nga Policia Pyjore dhe strukturat menaxhuese të kullotave e livadheve në nivel qendror dhe vendor.
- Kontrolli i kullotave dhe i livadheve në pronësi/përdorim të organeve të qeverisjes vendore bëhet nga vetë këto organe.
- Ngarkohet Këshilli i Ministrave dhe ministri i Mjedisit për nxjerrjen e aktet nënligjore në zbatim të ligjit.

1. Strukturat përgjegjëse për pyjet dhe kullotat në bashki dërgojnë brenda datës 10 të çdo muaji në Drejtorinë e Mbrojtjes dhe Trajtimit të Pyjeve në Ministrinë e Mjedisit, evidencën për përdorimin e fondit kullor, formati i së cilës i bashkëlidhet këtij udhëzimi si pjesë e tij.

2. Udhëzimi i ministrit të Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave nr. 4, datë 10.4.2008, "Për kriteret teknike të klasifikimit të kullotave e livadheve dhe procedurat për dhënien e tyre për kullotje e kositje bari", shfuqizohet.

1.9 Ligji nr. 10120, datë 23.04.2009 "PËR MBROJTJEN E FONDIT TË BIMËVE MJEKËSORE, ET-EROVAJORE E TANIFERE NATYRORE" (të ndryshuar)

Për dispozitat e këtij ligji, ndër të tjera, më e rëndësishme për monitorin nga ana e OMSHC-ve mbeten:

- Mbrojtja e fondit të BMET-ve, si tërësi veprimesh e masash të detyrueshme, që ndërmerren nga subjektet publike e private. Masat mbrojtëse organizohen dhe drejtohen nga ministria çdo vit.
- Organet e qeverisjes vendore, si dhe pronarët privatë të pyjeve e kullotave mbrojnë, administrojnë dhe shfrytëzojnë lloje të fondit të BMET-ve, që rriten në pyjet e kullotat, që kanë në pronësi apo në përdorim.
- BMET-të administrohen në përputhje me planet e mbarështimit dhe të inventarizimit, që hartohen për to dhe që miratohen nga ministri.
- Fermerët, në tokat e tyre, si dhe personat juridikë e fizikë, që marrin në përdorim toka bujqësore ose sipërfaqe të degraduara të fondit pyjor e kullor, kanë të drejtën për të kultivuar lloje të ndryshme të BMET-ve, për qëllime ekonomike e tregtare, për mbjelljen, rritjen, vjeljen, ambalazhimin e tregtimin e llojeve të kultivuara.

a. Aktet nënligjore në zbatim të tij:

> Kushtet dhe kërkesat teknike, të përmendura në pikën 1 (Kushtet dhe kërkesat teknike, si tërësi rregullash për mbrojtjen, administrimin, rehabilitimin, vjeljen, tharjen, ambalazhimin dhe transportin e BMET-ve, janë të njëjta dhe detyrueshme të zbatueshme për të gjitha format e pronësisë.) të këtij neni, përcaktohen në një manual të veçantë, që miratohet nga ministri (neni 6/2). Realizuar.

> BMET-të administrohen në përputhje me planet e mbarështimit dhe të inventarizimit, që hartohen për to e që miratohen nga ministri, në përputhje me dispozitat e ligjit nr.9385, datë 04.05.2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor", të ndryshuar (neni 13/1). Nuk është realizuar.

> Inventarizimi bëhet çdo 5 vjet dhe rezultatet e tij pasqyrohen në regjistrat, që administrohen nga drejtoritë vendore të shërbimit pyjor e në regjistrin kombëtar të BMET-ve, që administrohet nga drejtoria përkatëse në ministri, formati i të cilëve miratohet nga ministri (neni 14/2). Nuk është realizuar.

> Ngarkohen strukturat e shërbimit pyjor, organet përkatëse të qeverisjes vendore dhe pronarët e pyjeve e kullotave private që, brenda 3 vjetëve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, të përfundojnë inventarizimin e BMET-ve në pyjet e kullotat që kanë në zotërim, në përputhje me rregullat e procedurat e inventarizimit, të cilat miratohen me udhëzim të ministrit (neni 14/3). Nuk është realizuar.

> Rezultatet e inventarizimit, në shkallë vendi, përpunohen dhe publikohen nga Agjencia e Mjedisit dhe Pyjeve, si dhe trajtohen si zë i veçantë në raportin e gjendjes së mjedisit (neni 14/5). Nuk është realizuar.

- > Kërkesat e pikës 1 (Personat juridikë e fizikë marrin pjesë në konkurrim për rehabilitim të llojeve të dëmtuara e në rrezik zhdukjeje, kur plotësojnë kushtet e mëposhtme: a) veprimtarinë rehabilituese e kanë të mbështetur mbi një projekt teknik e plan investimesh; b) kanë në stafet e tyre specialistë e punonjës të kualifikuar dhe zotërojnë pajisjet e domosdoshme për rehabilitimin e këtyre llojeve; c) dëshmojnë mundësi e mbështetje të mjaftueshme financiare për zhvillimin e veprimtarisë; ç) mbrojnë nga zjarret e nga erozioni, me mjetet e shpenzimet e veta, sipërfaqet e marra për rehabilitim.
- > Kërkesat e pikës 2, të këtij neni, personi fizik apo juridik i paraqet në formën e një vetëdeklarimi, formati i të cilit miratohet nga ministri (neni 18). **Nuk ka të dhëna.**
- > Mbledhja e BMET-ve të rralla, të kërcënuara, në rrezik zhdukjeje, të shpallura si të tilla në listën e miratuar nga ministri (neni 21). **Nuk është realizuar.**
- > Për BMET-të, që rriten në fondin pyjor e kullësor, në fillim të çdo viti, DSHP-ja miraton: a) zonat ku do të vilen e mblidhen këto bimë; b) afatet dhe kalendarin e vjeljes për secilin lloj; c) llojet që do të vilen, mblidhen e grumbullohen (neni 24). **Nuk është realizuar.**
- > Vjelja, grumbullimi dhe mbledhja e BMET-ve bëhen sipas kërkesave teknike, që përcaktohen në manualin e përmendur në nenin 6 pika 2 të këtij ligji. 2. Kushtet e kërkesat teknike zbatohen për të mbrojtur llojet dhe për të garantuar cilësitë e tyre më të mira pas vjeljes. Ato përfshijnë kërkesa të veçanta për: a) kalendarin e mbledhjes e të vjeljes për çdo lloj; b) mënyrën, format e mbledhjes e të vjeljes për secilin lloj; c) tharjen dhe magazinimin e bimëve të mbledhura; ç) paketimin, ambalazhimin, etiketimin dhe transportin e tyre (neni 26). **Nuk është realizuar.**
- > Llojet e BMET-ve, që janë në pakësim apo që rrezikohen të zhduken, përcaktohen në një listë të veçantë nga ministri për çdo vit. Ministri, me urdhër të veçantë, ndalon për një afat të caktuar vjeljen, grumbullimin dhe eksportimin e këtyre bimëve, deri në shtimin dhe ripërtëritjen e tyre (neni 28). **Nuk është realizuar.**
- > Për mbledhjen dhe grumbullimin e BMET-ve, që zhvillohen në pyjet e kullotat në administrim të DSHP-ve dhe në pyjet e kullotat komunale, tarifat miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 30). **Realizuar.**
- > Përjashtimi bëhet me urdhër të ministrit, ku edhe specifikohen ngastrat e llojet e bimëve, sipas të dhënave të regjistrit të fondit, si dhe periudha e përjashtimit (neni 29/2). **Nuk ka të dhëna.**
- > Monitorimi i fondit dhe i llojeve përbërëse të tij nënkupton përfshirjen e tyre në kërkesat e programeve të biomonitorimit, që programohen dhe realizohen si pjesë e Programit Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit dhe kryhet në përputhje me kërkesat e këtij programi, që hartohet nga ministria e miratohet nga ministri (neni 32/2). **Nuk është realizuar.**
- > Të dhënat për monitorimin e fondit dhe të llojeve pjesëmarrëse në të kërkohen, hartohen e paraqiten sipas rregullave të miratuara me udhëzim të ministrit. Personat fizikë e juridikë, publikë dhe privatë, paraqesin të dhënat brenda 30 ditëve nga marrja e kërkesës (neni 35/2). **Nuk është realizuar.**
- > Me qëllim që të provohet e të ndëshkohet, shkelja e dispozitave të këtij ligji pasqyrohet në dokumente të standardizuara e të miratuara nga ministri, si procesverbale, akte kontrolli, fletëgjyba (neni 42/1). **Nuk është realizuar.**
- > Kushtet dhe kërkesat teknike, të përmendura në pikën 1 (Kushtet dhe kërkesat teknike, si tërësi rregullash për mbrojtjen, administrimin, rehabilitimin, vjeljen, tharjen, ambalazhimin dhe transportin e BMET-ve, janë të njëjta dhe detyrues të zbatueshme për të gjitha format e pronësisë.) të këtij neni, përcaktohen në një manual të veçantë, që miratohet nga ministri (neni 6/2). **Realizuar.**
- > BMET-të administrohen në përputhje me planet e mbarështimit dhe të inventarizimit, që hartohen për to e që miratohen nga ministri, në përputhje me dispozitat e ligjit nr.9385, datë 04.05.2005 “Për pyjet dhe shërbimin pyjor”, të ndryshuar (neni 13/1). **Nuk është realizuar.**
- > Inventarizimi bëhet çdo 5 vjet dhe rezultatet e tij pasqyrohen në regjistrat, që administrohen nga drejtoritë vendore të shërbimit pyjor e në regjistrin kombëtar të BMET-ve, që administrohet nga drejtoria përkatëse në ministri, formati i të cilëve miratohet nga ministri (neni 14/2). **Nuk është realizuar.**
- > Ngarkohen strukturat e shërbimit pyjor, organet përkatëse të qeverisjes vendore dhe pronarët e pyjeve e kullotave private që, brenda 3 vjetëve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, të përfundojnë

inventarizimin e BMET-ve në pyjet e kullotat që kanë në zotërim, në përputhje me rregullat e procedurat e inventarizimit, të cilat miratohen me udhëzim të ministrit (neni 14/3). **Nuk është realizuar.**

> Rezultatet e inventarizimit, në shkallë vendi, përpunohen dhe publikohen nga Agjencia e Mjedisit dhe Pyjeve, si dhe trajtohen si zë i veçantë në raportin e gjendjes së mjedisit (neni 14/5). **Nuk është realizuar.**

> Kërkesat e pikës 1 (Personat juridikë e fizikë marrin pjesë në konkurrim për rehabilitim të llojeve të dëmtuara e në rrezik zhdukjeje, kur plotësojnë kushtet e mëposhtme: **a)** veprimtarinë rehabilituese e kanë të mbështetur mbi një projekt teknik e plan investimesh; **b)** kanë në stafet e tyre specialistë e punonjës të kualifikuar dhe zotërojnë pajisjet e domosdoshme për rehabilitimin e këtyre llojeve; **c)** dëshmojnë mundësi e mbështetje të mjaftueshme financiare për zhvillimin e veprimtarisë; **ç)** mbrojnë nga zjarret e nga erozioni, me mjetet e shpenzimet e veta, sipërfaqet e marra për rehabilitim.

> Kërkesat e pikës 2, të këtij neni, personi fizik apo juridik i paraqet në formën e një vetëdeklarimi, formati i të cilit miratohet nga ministri (neni 18). **Nuk ka të dhëna.**

> Mbledhja e BMET-ve të rralla, të kërcënuara, në rrezik zhdukjeje, të shpallura si të tilla në listën e miratuar nga ministri (neni 21). **Nuk është realizuar.**

> Për BMET-të, që rriten në fondin pyjor e kullor, në fillim të çdo viti, DSHP-ja miraton: **a)** zonat ku do të vilen e mblidhen këto bimë; **b)** afatet dhe kalendarin e vjeljes për secilin lloj; **c)** llojet që do të vilen, mblidhen e grumbullohen (neni 24). **Nuk është realizuar.**

> Vjelja, grumbullimi dhe mbledhja e BMET-ve bëhen sipas kërkesave teknike, që përcaktohen në manualin e përmendur në nenin 6 pika 2 të këtij ligji. 2. Kushtet e kërkesat teknike zbatohen për të mbrojtur llojet dhe për të garantuar cilësitë e tyre më të mira pas vjeljes. Ato përfshijnë kërkesa të veçanta për: **a)** kalendarin e mbledhjes e të vjeljes për çdo lloj; **b)** mënyrën, format e mbledhjes e të vjeljes për secilin lloj; **c)** tharjen dhe magazinimin e bimëve të mbledhura; **ç)** paketimin, ambalazhimin, etiketimin dhe transportin e tyre (neni 26). **Nuk është realizuar.**

> Llojet e BMET-ve, që janë në pakësim apo që rrezikohen të zhduken, përcaktohen në një listë të veçantë nga ministri për çdo vit. Ministri, me urdhër të veçantë, ndalon për një afat të caktuar vjeljen, grumbullimin dhe eksportimin e këtyre bimëve, deri në shtimin dhe ripërtëritjen e tyre (neni 28). **Nuk është realizuar.**

> Për mbledhjen dhe grumbullimin e BMET-ve, që zhvillohen në pyjet e kullotat në administrim të DSHP-ve dhe në pyjet e kullotat komunale, tarifat miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave (neni 30). **Realizuar.**

> Përrjashtimi bëhet me urdhër të ministrit, ku edhe specifikohen ngastrat e llojet e bimëve, sipas të dhënave të regjistrimit të fondit, si dhe periudha e përrjashtimit (neni 29/2). **Nuk ka të dhëna.**

> Monitorimi i fondit dhe i llojeve përbërëse të tij nënkupton përfshirjen e tyre në kërkesat e programeve të biomonitorimit, që programohen dhe realizohen si pjesë e Programit Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit dhe kryhet në përputhje me kërkesat e këtij programi, që hartohet nga ministria e miratohet nga ministri (neni 32/2). **Nuk është realizuar.**

> Të dhënat për monitorimin e fondit dhe të llojeve pjesëmarrëse në të kërkohen, hartohen e paraqiten sipas rregullave të miratuara me udhëzim të ministrit. Personat fizikë e juridikë, publikë dhe privatë, paraqesin të dhënat brenda 30 ditëve nga marrja e kërkesës (neni 35/2). **Nuk është realizuar.**

> Me qëllim që të provohet e të ndëshkohet, shkelja e dispozitave të këtij ligji pasqyrohet në dokumente të standardizuara e të miratuara nga ministri, si procesverbale, akte kontrolli, fletëgjyba (neni 42/1). **Nuk është realizuar.**

b. Strukturat e ngarkuara për monitorimin, zbatimin dhe hartimin e akteve ligjore:

- Ngarkohet Këshilli i Ministrave të nxjerrë aktet nënligjore në zbatim të pikës 2 të nenit 30 të këtij ligji.
- Ngarkohet ministri të nxjerrë urdhrat dhe udhëzimet në zbatim të neneve 6 pika 2, 13 pika 1, 14 pikat 2 e 4, 18 pika 2, 28, 29 pika 2, 32 pika 1 e 35 pika 1 të këtij ligji.

1.10 Ligji nr. 9867, datë 31.01.2008 “PËR PËRCAKTIMIN E RREGULLAVE DHE TË PROCEDURAVE PËR TREGTIMIN NDËRKOMBËTAR TË LLOJEVE TË RREZIKUARA TË FAUNËS DHE TË FLORËS SË EGËR” (të ndryshuar)

Për dispozitat e këtij ligji, ndër të tjera, më e rëndësishme për monitorin nga ana e OMSHC-ve mbeten:

Respektimi nga organet menaxhues, kontrolluese dhe ato doganore dispozitat e ligjit dhe aktet nënligjore në zbatim të tij dhe veprimet e ndaluara (neni 4) si më poshtë:

- a) zotërimi dhe mbajtja nën kontroll, për qëllime tregtimi, e individëve të llojeve të listuara në anekse;
- b) tregtimi, ekspozimi dhe ofertimi për shitje ose bërja të ditur publikut e individëve të llojeve të listuara në anekse, të cilat janë importuar;
- c) tregtimi ndërkombëtar i individëve të llojeve të listuara në anekse me mënyra, forma e mjete, që nuk garantojnë trajtimin e duhur shëndetësor të tyre;
- d) Eksporti, importi dhe rieksperti i çdo individ të llojeve, të përfshira në anekse dhe në listën vendase, kryhen vetëm pasi personi fizik apo juridik pajiset me lejen përkatëse, të cilën e paraqet në organet doganore. (neni 13, pika 1).
- e) Lejet për eksportimin dhe riekspertimin e individëve të llojeve të listuara në anekse lëshohen vetëm nga autoriteti shkencor (neni 15).
- f) Individë të llojeve të faunës, të listuara në anekset 1 ose 2, të cilët janë shumuar në gjendje jo të lirë, mund të tregtohen vetëm nëse veprimtaria për shumimin e tyre është e regjistruar nga autoriteti menaxhues dhe nëse individët janë matrikulluar në mënyrë që të jetë i pamundur ndryshimi apo modifikimi i tyre nga persona të tretë (Neni 16, pika 1).
- h) Leja nuk mund t’i transferohet një personi tjetër, të ndryshëm nga ai, në emër të të cilit është lëshuar (neni 16, pika 5).
- i) Në të gjitha rastet, individët, që janë objekt i një kundërvajtjeje, sekuestrohen (neni 34, pika 1).

a) Aktet nënligjore në zbatim të tij:

> Ministria është institucioni qendror përgjegjës (Autoriteti menaxhues) për zbatimin e kërkesave të konventës, të dispozitave të këtij ligji e të akteve nënligjore në zbatim të tij (neni 6). **Nuk ka të dhëna.**

> Në këshillim me universitetet përkatëse, ministri përcakton institucionet kërkimore shkencore për faunën dhe për florën, që do të njihen si autoriteti shkencor këshillues për zbatimin e konventës, të dispozitave të këtij ligji dhe të akteve nënligjore në zbatim të tij. Autoriteti shkencor këshillon autoritetin menaxhues (neni 7/1,2). **Nuk është realizuar.**

> Specialistët e certifikuar shpallen nga ministri, duke u pajisur me certifikatë, në përputhje me udhëzimin për rregullat dhe procedurat e certifikimit të specialistëve, të miratuar prej tij, ku jepen me hollësi kërkesat e testit për specialistët e faunës e të florës, procedurat e kërkimit, të shqyrtimit e miratimit të kërkesës, si dhe tarifa e shërbimit për t’u pajisur me çertifikate (neni 8/3). **Nuk është realizuar.**

> Autoriteti menaxhues administron regjistrin e specialistëve të certifikuar, i cili shpallet në faqen e internetit të ministrisë (neni 8/4). **Nuk është realizuar.**

> Rregullat e hollësishme për aplikimin, shqyrtimin dhe miratimin e kërkesës për regjistrim përcaktohen në rregulloren që miratohet nga ministri (neni 11/4). **Realizuar.** Urdhri nr. 726, datë. 26.10.2015.

> Përgatit kuotat vjetore të eksportit të individëve, të cilat miratohen nga ministri.

Nuk është realizuar.

> Ministri miraton udhëzimin për caktimin e tarifave të shërbimit për pajisjen me leje dhe për regjistrim (neni 23/2). **Nuk është realizuar.**

> Ministri miraton (neni 24/2). Realizuar. urdhri nr. 726, datë. 26.10.2015.

- a) formatin e kërkesës për regjistrim, si dhe formatin e kërkesës për t’u pajisur me leje;
- b) formatin e lejeve për import e për eksport;
- c) formatin e regjistrave, ku hidhen të dhënat nga personat fizikë e juridikë, të pajisur me leje;

- ç) formatin e kërkesës për të dhënat, që raportojnë personat e regjistruar e të pajisur me leje;
- d) formatin e regjistrit të ekspertëve të certifikuar.

> Monitorimi i gjendjes së llojeve të listuara në anekse, i importit, eksportit, tranzitimit e i futjes nga deti të individëve të tyre, i veprimtarive të shtimit artificial të bimëve e të shumimit, në gjendje jo të lirë, të kafshëve, për qëllime tregtimi e importimi, është pjesë e programit të biomonitorimit, që hartohet e zbatohet nga ministria përgjegjëse dhe miratohet nga ministri (neni 25/1). **Nuk ka të dhëna.**

> Për realizimin e synimeve të parashikuara në pikën 2 të këtij neni autoriteti menaxhues, në bashkëpunim me autoritetin shkencor, me doganat e me Agjencinë e Mjedisit dhe të Pyjeve, ndërton dhe zbaton një sistem të detyrueshëm monitorimi, i cili miratohet nga ministri (neni 25/3). **Nuk është realizuar.**

> Individët e sekuestruar ose të konfiskuar, para se të lëshohen në jetën e egër, trajtohen paraprakisht në qendrën e shpëtimit. Krijimi dhe funksionimi i qendrës së shpëtimit bëhen me dispozita të veçanta ligjore (neni 30). **Nuk ka të dhëna.**

> Individët e sekuestruar, sipas dispozitave të këtij ligji, mbeten pronë e autoritetit menaxhues, i cili, në këshillim me autoritetin shkencor dhe në përputhje me kriteret e miratuara në udhëzimin e ministrit, vendos dërgimin e tyre në qendrën e shpëtimit ose asgjësimin e tyre përfundimtar (neni 34/3). **Nuk ka të dhëna.**

b. Strukturat e ngarkuar për monitorimin, zbatimin dhe hartimin e akteve ligjore:

- Ngarkohet ministri që, në zbatim të neneve 3 pika 1, 7 pika 1, 8 pika 3, 11 pika 4, 23 pika 2, 24 pika 2, 25 pika 3 dhe 34 pika 3, të nxjerrë aktet nënligjore në zbatim të këtij ligji.

02.

INVESTIGIMI PËR PËRAFRIMIN E LEGJISLACIONIT NË FUSHËN E RUAJTJES SË NATYRËS

Ministria e Mjedisit (MM), është institucioni përgjegjës për hartimin dhe propozimin e politikave, strategjive, planeve dhe legjislacionit kombëtar për Mbrojtjen e Mjedisit dhe në fushën e Ruajtjes së Natyrës.

Bazuar në “Raporti i Monitorimit të Planit Kombëtar për Integrimin Evropian (Janar-Dhjetor 2016” të Ministrisë së Integrimit Evropian, në kuadër të monitorimi të miratimit të masave ligjore të planifikuara në Planin Kombëtar të Integrimit Evropian (PKIE) 2016-2020, sipas të dhënave që kanë raportuar vetë institucionet përgjegjëse, për Kapitullin Mjedisë rezulton: (i) Projektakte të planifikuara janë 31, realizuar 17, ose 55%; dhe b) Dokumente strategjike të planifikuara janë 6 dhe realizuar 1, ose 17%.

Ndërsa situata e realizimit të PKIE-së, sipas institucioneve, për Ministrinë e Mjedisit, rezulton: (i) Projektakte të planifikuara janë 15, realizuar 9, ose 60%; dhe b) Dokumente strategjike të planifikuara janë 4 dhe realizuar 1, ose 25%. Pra një situatë jo shumë e mirë.

Në raportin e KE për vitin 2016, për Shqipërinë, Kapitulli 27: Mjedisë dhe ndryshimet klimatike, theksohet se për sa i përket legjislacionit horizontal, nuk është miratuar ende strategjia ndër-sektoriale e mjedisit 2015-2020. Shqipëria është ende në fazën e ngritjes së kapaciteteve administrative për të zbatuar legjislacionin.

Në fushën e mbrojtjes së natyrës, përfshirë dhe Direktivën e Shpendëve dhe Habitave, ka një harmonizim të pjesshëm. Dokumenti i Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit-2020, është miratuar në Janar 2016. Ndalimi i gjuetisë tregoi progres në mbrojtjen e faunës, duke e zgjatur afatin e ndalimit edhe për 5 vjet.

Ndikimet ekologjike të hidrocentraleve dhe projekteve nuk janë vlerësuar si duhet për të siguruar përputhshmërinë me legjislacionin përkatës të BE-së për natyrën. Pra, 44 nga 71 hidrocentrale janë në ndërtim e sipër, brenda zonave të mbrojtura. Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura ka zhvilluar një bazë të dhënash mbi ndërtimet e hidrocentraleve.

Shqipëria duhet, gjithashtu, të marrë në konsideratë ndikimin kumulativ të investimeve të tilla si hidrocentrale në peizazhe, burime ujore, faunën dhe florën.

Në shkurt 2016, parlamenti miratoi një moratorium 10-vjeçar për shfrytëzimin e drurëve të pyjeve për qëllime të biznesit. Është arritur njëfarë progresi në forcimin e kapaciteteve të inspektimit. Rregulloret mbi drurin dhe për zbatimin e ligjit për pyjet, administrimin dhe tregtinë mbeten ende për t’u përfunduar. Nga të dhënat e DBZM (MM) dhe investigimi i kryer, rezulton se përafrimi i legjislacionit shqiptar me *acquis communautaire*, në fushën e mjedisit, lidhet direkt me standardet mjedisore dhe detyrën jetësore për të luftuar degradimin e mjedisit me qëllim promovimin e qëndrueshmërisë mjedisore, bazuar edhe në angazhimet e ndërmarra për plotësimin e detyrimeve të Planit Kombëtar të Integrimit Evropian (PKIE), ku Mbrojtja e Natyrës është një prej nënfushave prioritare.

Progresi në transpozimin e legjislacionit në fushën e mbrojtjes së natyrës, është vlerësuar dhe ka përparim të dukshëm. Përafrimi i Direktivës së Habitave, vlerësohet në masën 98%. Progresi ka ndodhur pas

miratimit të ligjit nr. 68/2014, datë 03.07.2014 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin “Për mbrojtjen e biodiversitetit” nr. 9587, datë 20/07/2006” dhe të VKM nr. 866, datë 10.12.2014 “Për miratimin e listave të habitateve natyrore, bimëve, kafshëve dhe shpendëve me interes për Bashkimin Evropian” dhe sidomos në përgatitjen e draftit të ri të ligjit për zonat e mbrojtura. Transpozimi i Direktivës së Shpendëve të egër është pothuajse i plotë, aktualisht në masën 98%, pas miratimit të VKM nr. 866, datë 10.12.2014 “Për miratimin e listave të habitateve natyrore, bimëve, kafshëve dhe shpendëve me interes për Bashkimin Evropian”.

Në fushën e ruajtjes së natyrës ka mbetur ende pa u afruar plotësisht Direktiva e Këshillit të Evropës, 1999/22/EC, 29 Mars 1999, në lidhje me mbajtjen e kafshëve të egra në kopshte zoologjike (Direktiva e ZOO-ve). Objektivat e kësaj Direktive janë të mbrojtë faunën e egër dhe ruajtë biodiversitetin, duke siguruar miratimin e masave nga ana e shteteve anëtare, për licencimin dhe inspektimin e kopshteve zoologjike (zoo-ve) në vendet e Komunitet Evropian, duke forcuar rolin e kopshteve zoologjike në ruajtjen e biodiversitetit.

ÇFARË PËRMBAN DIREKTIVA E ZOO-ve?

Sipas paragrafit hyrës, Direktiva e Këshillit 1999/22 / EC në lidhje me mbajtjen e kafshëve të egra në zoos (Direktiva zoos) ka për qëllim “të sigurojë një bazë të përbashkët ligjore për Shtetet Anëtare, në lidhje me licencimin dhe inspektimin e kopshteve zoologjike, mbajtjen e kafshëve në to, trajnimin e stafit dhe edukimin për vizitorët”. Kjo bazë e përbashkët legjislacioni konsiderohet e nevojshme “për të siguruar që zoos përmbushin në mënyrë adekuate rolin e tyre të rëndësishëm në ruajtjen e llojeve, arsimit publik, dhe/ose të kërkimit shkencor” dhe, në këtë mënyrë, për të kontribuar në zbatimin e legjislacioni të BE-së për ruajtjen e faunës së egër.

Direktiva e Kopshteve Zoologjike mbështet mbi këtë legjislacion bazë të BE-së:

- Direktiva e Këshillit 79/409 / EEC (Direktiva e Shpendëve);
- Direktiva e Këshillit 92/43 / EEC (Direktiva e Habitave);
- Rregullorja e Këshillit (EEC) Nr.338/97.

Në nivel të BE-së është e nevojshme që kopshtet zoologjike të kontribuojnë në ruajtjen e biodiversitetit në përputhje me “nenin 9” të Konventës për Diversitetin Biologjik (CBD).

Konventa e Kombeve të Bashkuara mbi Diversitetin Biologjik (CBD) (1992) përcakton “Ruajtjen e Diversitetit biologjik, përdorimin e qëndrueshëm të përbërësve të tij dhe ndarjen e drejtë dhe të barabartë të përfitimeve që lindin nga shfrytëzimin e burimeve gjenetike ...”.

Sipas “nenit 9” të CBD, parqet zoologjike në BE mund të luajnë një rol të rëndësishëm në ruajtjen e biodiversitetit, sidomos në lidhje me masat për ruajtjen ex situ.

Përafrimi i kësaj direktive lidhet me zbatimin e legjislacioni ekzistues dhe atij të ardhshëm të Komunitetit Evropian, për mbrojtjen e faunës së egër dhe nevojën për të siguruar që kopshtet zoologjike (zoo-t) përmbushin rolin e duhur në ruajtjen e llojeve, edukimin publik, dhe/ose të kërkimit shkencor. Si e tillë bëhet i nevojshëm sigurimi i një legjislacioni bazë i përbashkët për Shtetet Anëtare, për licencimin dhe inspektimin e kopshteve zoologjike, mbajtjen e kafshëve në kopshte zoologjike, trajnimin e stafit dhe edukimin e publikut i cili i viziton ato.

Veprimet në nivel Komuniteti Evropian kërkojnë që të gjithë kopshtet zoologjike (zoo-t) të kontribuojnë në ruajtjen e biodiversitetit, në përputhje me detyrimet e Komunitetit për të adaptuar masat për ruajtjen ex situ, në bazë të Nenit 9, të Konventës për Diversitetin Biologjik.

Në ligjin nr. 10006, datë 23.10.2008 “Për mbrojtjen e faunës së egër”, neni 26 “Koleksionet zoologjike” shprehet:...”Personat fizikë dhe juridikë mund të krijojnë dhe të plotësojnë koleksione zoologjike, si kopsht zoologjik, zooparqe, oqeanarium, individë të balsamosur, të përgatitjes së folesë e të vezëve apo dhe të krijojnë koleksionim pjesësh, duke përdorur vetëm individë të lindur në robëri apo të siguruar nga gjuetia dhe peshkimi”.

Strukturat përgjegjëse, për mbrojtjen e faunës së egër, kanë hartuar dhe miratuar, me urdhër të ministrit të Mjedisit nr. 182, datë 20.09.2016 rregulloren “Për trajtimin e llojeve të faunës së egër në zooparqe apo në mjedise të tjera, ku individët i ekspozohen publikut”. Sipas kësaj rregulloreje qëllim është të mbrojnë faunën e egër dhe të ruajë biodiversitetin, nëpërmjet masave të inspektimit të aktivitetit të parqeve zoologjike (zooparqeve) në territorin e Republikës së Shqipërisë.

Kësisoj, është parashikuar, në kreun II, që, Zooparqet duhet të zbatojnë një sërë masash ruajtëse (konservuese), ndër të tjera si: Të marrin pjesë në kërkime që do të çojnë në thellimin e njohurive, në trajnime në fushën e konservimit; Në shkëmbimin e informacionit që lidhet me ruajtjen e llojeve dhe me shumimin në gjendje jo të lirë, ripopullimin dhe rifutjen e llojeve në jetën e egër; Promovimin e edukimit dhe ndërgjegjësimin e publikut dhe në shkolla për ruajtjen e biodiversitetit dhe në problematikat e konservimit të llojeve të ndryshme; Akomodimin e kafshëve në kushte që synojnë të kënaqin kërkesat biologjike dhe ato të ruajtjes; Të kenë lloje të shëndetshme dhe të përmbushin nevojat biologjike të tyre.

Po kështu, në zooparqe duhet të zbatohen rregullat për të siguruar mirëqenien e kafshëve. Individët e llojeve të faunës së egër duhen vendosur në territore të rrethuara me gardhe, kafaze apo në vaska në mënyrë të tillë që të lejojnë kryerjen e aktivitetit fizik, në bazë të përkatësisë llojore. Gardhet, kafazet apo vaskat duhen dimensionuar në mënyrë efikase dhe llojet duhen menaxhuar. Gardhet, kafazet dhe vaskat duhet të kenë hapësira të mjaftueshme dhe të ndara për femrat e mbarsura apo që kanë të vegjël në mënyrë të tillë që të evitohen situata të stresit apo të vuajtjes.

Ndërsa kushtet e mjedisit si: Temperatura, ventilimi dhe drita e kafazëve duhet të jenë të përshtatshme për të siguruar mirëqenie për çdo lloj në të gjithë jetën e tij. Ambientet e parkut duhen mbajtur në kushte higjieno-sanitare të përshtatshme (duke përdorur produkte jotoksike) në të gjithë territorin e zooparkut dhe vaskat për të zvogëluar rrezikun e transmetimit të sëmundjeve ngjitëse. Në rastin e vaskave me ujë duhet monitoruar cilësia kimike e ujit.

Sipas rregullores, parku zoologjik duhet të ketë një program për kujdesin shëndetësor, i cili zbatohet në praktikë vetëm nën kujdesin e veterinerëve. Rrethimi i gardheve dhe kafazet duhet të projektohen, ndërtohen dhe të mirëmbahen në mënyrë të tillë që t'i përshtaten çdo lloji. Gardhet perimetrale duhet të projektohen, ndërtohen dhe mirëmbahen, në mënyrë të tillë që të mos inkurajojnë vizitorët që t'i kapërcejnë ato. Asnjë gardh perimetral nuk duhet të jetë i elektrizuar ose të ketë një lartësi më të madhe se 2 metra.

Në lidhje me kontrollin dhe inspektimin e parqeve zoologjike, theksohet se duhet të kryhen të paktën një herë në vit nga organet inspektuese të ngarkuara me ligj.

Por nga investigimi i bërë kësaj rregulloreje dhe ballafaqimi me kërkesat e Direktivës konstatojmë se:

- (i)** Nuk janë mirëpërcaktuar kërkesat e lehtësirave të nevojshme për akomodim dhe kujdesje ndaj individëve të gjallë të llojeve të ndryshëm, për mbrojtjen e faunës së egër dhe nevojën për të siguruar që kopshtet zoologjike (zoos) përmbushin rolin e duhur në ruajtjen e llojeve, edukimin publik, dhe/ ose të kërkimit shkencor;
- (ii)** ndërtesat, strukturat dhe zonat që vizitohen nga publiku duhet të përmbushin disa kushte, të cilat nuk janë përcaktuar në këtë rregullore;
- (iii)** sigurimin e një legjislacioni bazë për licencimin dhe inspektimin e kopshteve zoologjike (zoo-te) për mbajtjen e kafshëve në kopshte zoologjike (zoos), nuk theksohen në këtë rregullore, por lincensimi duhet bërë me akte ligjore apo me ndryshimet përkatëse në ligjin “Për mbrojtjen e faunës së egër”,
- (iv)** trajnimin e stafit dhe edukimin e publikut i cili i viziton ato, për të cilat nuk jepen udhëzimet e nevojshme për këtë proces;
- (v)** nuk jepen udhëzime në përputhje me detyrimet për të adaptuar masat për ruajtjen ex situ, në bazë të nenit 9, të Konventës për Diversitetin Biologjik.
- (vi)** Duhet të ishte një hap pozitiv që kjo rregullore të detyronte prodhimin e udhëzimeve për kujdesin dhe strehimin e kafshëve në kopshte zoologjike (zoo), të cilat, kur janë të përshtatshme, mund të ndihmojnë në zhvillimin dhe përshtatjen e standardeve kombëtare.

(vii) Rregullorja nuk përcakton detyrimin për subjektet shtetërore e private që do të merren me administrimin dhe menaxhimin e kopshteve zoologjike, që krahas kërkesës për licensim, duhet detyrimisht që të kenë hartuar edhe një masterplan të zhvillimit të territorit, ku do të ndërtohen parqet natyrore të zoo-ve apo dhe kopshtet zoologjike; disa kritere dhe dimensionet në mënyrë efikase për secilin prej llojeve; kriteret për hapësira të mjaftueshme dhe të ndara për femrat e mbarsura apo që kanë të vegjël, në mënyrë të tillë që të evitohen situata të stresit apo të vuajtjes.

(viii) Udhëzime më të plota duheshin përcaktuar edhe për kushtet e mjedisit të cilat duhet të jenë të përshtatshme për të siguruar mirëqenie për çdo lloj në të gjithë jetën e tij. Ambientet e parkut duhen mbajtur në kushte higjeno-sanitare të përshtatshme në të gjithë territorin e zooparkut dhe të mirëmbahen në mënyrë të tillë që t'i përshtaten çdo lloji.

Pra, këto kërkesa duhet të ishin parashikuar në rregullore dhe të detyroheshin subjektet publike dhe private, që para licensimit, kërkesa e tyre për krijimin e zooparkut, që duhet ti drejtohet autoritetit shtetëror, të shoqërohet edhe me masterplanin e zhvillimit të territorit të zooparkut, i cili duhet të ndjekë rrugën ligjore dhe duhet të miratohet nga qeveria. Për këtë del e nevojshme që të bëhen edhe ndryshime në Ligjin “Për mbrojtjen e faunës së egër”.

Një nga kërkesat kryesore të kësaj Direktive është të mbrojë faunën e egër dhe ruajë biodiversitetin, duke siguruar miratimin e masave për licencimin dhe inspektimin e kopshteve zoologjike, duke forcuar rolin e kopshteve zoologjike (zoos) në ruajtjen e biodiversitetit.

Çdo kopsht zoologjik duhet të jetë i pajisur me licencë, por me rregullore nuk jepet afati dhe procedura se si do të veprohet si në rastin e kopshteve zoologjike (zoos) ekzistuese apo dhe të rinj, para se ato të hapen për publikun. Çdo licencë për zbatim duhet të përmbajë kushtet e mirëpërcaktuara nga autoritete përgjegjëse shtetërore dhe infrastrukturën përkatëse, sipas standarteve dhe kritereve të caktuara ligjore. Pajtueshmëria me kushtet, duhet të monitorohet ndër të tjera, me anë të inspektimit të rregullt dhe duke marrë hapat e duhura për të siguruar një përputhshmëri të tillë.

Njëherazi në këtë rregullore duhej përcaktuar që, nëse kopshti zoologjik nuk është liçencuar në përputhje me këtë Direktivën ose nëse kushtet e licencimit nuk janë plotësuar, kopshti zoologjik ose një pjesë e tij duhet të mbyllet, nëse nuk plotësohen kërkesat që përcaktohet nga autoriteti kompetent, brenda një periudhe kohore, e cila nuk duhet ti tejkalojë dy vjet.

Gjithashtu, nuk parshikohet një sistem i rregullimit dhe regjistrimit të kopshteve zoologjike, ekzistuese dhe të rinj. Me këtë rregullore, veç inspektimit, çështja e licensimit nuk është trajtuar. Po kështu nuk përcaktohet autoriteti shtetëror i licensimit të zooparqeve (sipas direktivës), gjë e cila nuk duhet të ngatërohet me lincensimin e aktivitetit nga QKL dhe QKR.

Pra me këtë rregullore nuk plotësohen si duhet detyrimet dhe kërkesat e direktivës së zoo. Çështjet e liçensimit dhe të inspektimit duhet të jenë objekt i një ndryshimi të ligjit “Për faunën e e egër” dhe të plotësimit me aktet nënligjore të nevojshme.

PËR KËTË ÇFARË DUHET BËRË?

Për të përafruar dhe zbatuar Direktivën e Kopshteve Zoologjike, nenet 4 deri 8 përshkruajnë udhëzimet për zbatimin e një sistemi liçencimi dhe inspektimi të kopshteve zoologjike. Duke zbatuar këtë procedurë Shtetet Anëtare janë në gjendje të sigurojnë “zbatimin e masave të konservimit”, sipas nenit 3 dhe njëkohësisht të përmbushin objektivat e Direktivës së Kopshteve Zoologjike.

Në përputhje me nenin 7, Shtetet Anëtare duhet të caktojnë autoritete kompetente për qëllimet e këtij Direktive. Shtetet Anëtare mund të vendosin departamente administrative publike me funksionet që ata i konsiderojnë kompetente, në mënyrë që të merren me zbatimin e kësaj Direktive. Duke pasur parasysh se objektivat e Direktives së Kopshteve Zoologjike janë kryesisht të lidhura me çështjet e mjedisit, idealisht këto autoritete me funksione të veçanta në lidhje me ruajtjen e biodiversitetit dhe mbrojtjen e kafshëve të egra, duhet të jenë të përfshira në procedurën e liçencimit.

Pra, “Parimisht, sistemi i liçencimit dhe inspektimit i besuar Shteteve Anëtare, kërkon të zbatojë kërkesat e përcaktuara në Nenin 3, që zoo-t duhet të përmbushin dhe të forcojnë rolin e tyre në ruajtjen e biodiversitetit”.

- Lidhur me zbatimin e saj, Direktiva e Kopshteve Zoologjike vendos, në nenin 9.1, se Shtetet anëtare duhet të sjellin në fuqi ligjet, rregulloret dhe dispozitat administrative të nevojshme në përputhje me këtë direktivë jo më vonë se 9 Prill 2002. Vendet që i bashkohen BE-së pas kësaj date duhet të fillojnë zbatimin e Direktivës nga data e pranimit të tyre në BE.
- Direktiva e Kopshteve Zoologjike, siguron kushte përshtatjeje për një periudhë katërvjeçare (neni 4.2), gjatë së cilës Kopshtet Zoologjike ekzistuese duhet të përshtatin infrastrukturën dhe praktikat në përputhje me objektivat e reja të mbrojtjes dhe mbajtjen e një licence të re. Për këtë qëllim, autoritetet kompetente inkurajohen të realizojnë inspektime (Nenet 4.3 dhe 4.4) për të monitoruar përputhshmërinë e kopshteve zoologjike me masat e reja të mbrojtjes dhe për të verifikuar nëse kushtet e licencës janë plotësuar.
- Në rastet e mosrespektimit, autoritetet kompetente mund të zgjasin periudhën e pajtueshmërisë për maksimumi dy vjet (neni 4.5) ose të mbyllin kopshtin zoologjik për publikun dhe të sigurojnë se kafshët në fjalë janë nën kujdesin e duhur (neni 6).
- Së fundi, për të përfunduar regjimin e liçencimit, çdo shtet anëtar i kërkohet të përcaktojë një sërë dënimesh që do të zbatohen në rast të shkeljes së rregullave kombëtare në bazë të Direktivës së Kopshteve Zoologjike (neni 8).

Në bazë të nenit 9 të Direktivës së Kopshteve Zoologjike, “Shtetet anëtare do të sjellin në fuqi ligjet, rregulloret dhe dispozitat administrative të nevojshme në përputhje me këtë direktivë në mënyrë që të sigurohet se objektivi i tij dhe masat e ruajtjes së nenit 3 janë plotësuar me anë të:

- Një liçencimi adekuat dhe regjimi inspektimi (neni 4 dhe 5);
- Një procedure për mbylljen e zoos në rastet e mosrespektimit (Nenet 4.5 dhe 6);
- Një sistem të dënimeve efektive, propocional dhe bindës për shkeljet në pajtim (neni 8).

REGJIMI I INSPEKTIMIT DHE I LIÇENSIMIT

Procedurat specifike të liçencimit dhe inspektimit (përfshirë mbylljen), siç detajohet në nenet 4 dhe 5, i sigurojnë Shteteve Anëtare të zbatojnë masat e ruajtjes dhe konservimit në kopshte zoologjike;

- Të gjitha kopshtet zoologjike duhet të kenë një liçencë në përputhje me Direktivën e Zoove (neni 4);
 - Kopshtet Zoologjike të Rinj: para se të hapen për publikun;
 - Kopshtet Zoologjike ekzistuese: nevojë për një liçencë të lëshuar pas një inspektimi.

Në mënyrë që të përcaktohet nëse një kopsht zoologjik është në përputhje me kërkesat e ruajtjes, nenit 3, duhen të paktën dy lloje inspektimi në rrethanat e mëposhtme.

Në bazë të nenit 4.4 inspektimi do të kryhet përpara:

- liçencimit të parë të një kopshti zoologjik;
- refuzimit të liçencës;
- zgjatjes së periudhës së vlefshme të liçencës;
- ndryshimin në mënyrë të konsiderueshme të një licence të vlefshme.

Në bazë të nenit 4.3 inspektime të rregullta të monitorimit duhet të kryhen për të zbatuar kërkesat e nenit 3 dhe siguruar se hapat e duhur janë kryer për të ruajtur pajtueshmërinë.

Direktiva e Kopshteve Zoologjike nuk përcakton frekuencën e inspektimeve të rregullta, kjo përcaktohet në legjislacionin kombëtar, por përmes këtyre inspektimeve, autoritetet kompetente do të sigurojnë që kopshtet zoologjike kanë zbatuar masat konservuese.

Direktiva e Kopshteve Zoologjike nuk specifikon kohëzgjatjen e licencave. Megjithatë neni 4.4 kërkon që një inspektim të kryhet para se të zgjatet një periudhë licencimi. Shtetet Anëtare janë përgjegjëse për themelimin e periudhës së licencimit në rregulloret e tyre kombëtare me qëllim që të përcaktojnë frekuencën e inspektimeve të rregullta.

Pra, nenet 4.3 dhe 4.4: Licencimi i një kopshti zoologjik gjithmonë kërkon një inspektim paraprak në mënyrë që të përcaktohet nëse kushtet e licencimit apo kushtet e propozuara të licencimit janë plotësuar apo jo. Inspektimet e rregullta janë të nevojshme për të monitoruar nëse kopshti zoologjik ruan kushtet e licencimit.

Neni 5 i lejon Shtetet Anëtare të zbatojnë kushtet e nenit me anë të një sistemi ekuivalent të rregullimit dhe regjistrimit të kopshteve zoologjike. Dy kushtet që duhet të plotësojnë shtetet anëtare janë:

- Shtetet anëtare do të vërtetojnë përpara Komisionit se objektivi i Direktivës Kopshteve Zoologjike (neni 1) dhe kërkesat e zbatueshmërisë së kopshteve zoologjike (neni 3) janë përmbushur dhe mirëmbahen.
- Shtetet anëtare do të zbatojnë një sistem të rregullimit dhe regjistrimit, e cila përmban (inter alia) dispozita në lidhje me inspektimin dhe mbylljen e zoos ekuivalente me nenet 4.4 dhe 4.5.

Pra, neni 5: Shtetet Anëtare të cilat kanë zgjedhur këtë sistem alternativ të rregullimit dhe regjistrimit të Kopshteve Zoologjike, duhet të demonstrojnë përpara Komisionit që kopshtet zoologjike në vendet e tyre kanë përmbushur objektivat e Direktivës: për të mbrojtur faunën e egër dhe ruajtjen e biodiversitetit.

Sistemi i inspektimit të kopshteve zoologjike:

Bazuar në përvojën e praktikave më të mira në vendet e BE-s, të cilat kanë për qëllim të ndihmojnë në rregullimin, hartimin dhe organizimin e sistemit të inspektimit në kopshte zoologjik, që i përshtatet nevojave të tyre specifike, për më shumë informacion, kryesisht për Drejtoritë teknike dhe që mbulojnë këtë aktivitet në MM, po përshkruajmë karakteristikat e nevojshme të inspektimit në kopshtet zoologjik, që duhen përfshirë në përmirësimin e dispozitat ligjore në fuqi.

Procesi i inspektimit të kopshteve zoologjike:

Procesi i inspektimit mund të kërkojë tri faza, për të cilat sygjerohet ndërmarrja e disa mjeteve dhe procedurat, si më poshtë:

Para-inspektimit:

- Pyetësori i Para-inspektimit;
- Dokumentacioni Zoo-së;
- Raporti i mëparshëm i inspektimit;
- Informacion i mëtejshëm (p.sh. ankesa).

Inspektimi:

- Vizitë/inspektim vizual;
- Takimet me stafin e kopshtit zoologjik.

Pas-inspektimit:

- Raporti i inspektimit;
- Kushtet e licencimit/sanksionet;
- Rekomandime.

03.

REZULTATET E VLERËSIMIT TË GJENDJES AKTUALE TË KOPSHTEVE ZOOLOGJIKE DHE MBAJTJES SË KAFSHEVE TË EGRA NË GJENDJE ROBËRIE

Për qëllime të këtij raporti, Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri, në nivel kombëtar ka zhvilluar fushatë për identifikim dhe vlerësim të shpejtë të vendndodhjes dhe gjëndjes aktuale të mbajtjes së kafshëve të egra në gjendje robërie, të balsamosura dhe të pjesëve të tyre. Në vlerësim kanë marrë pjesë OMSHC lokale dhe anëtare të koalicionit “Të Shpëtojmë Arinjtë Shqiptarë” dhe vlerësimi është zhvilluar në një shtrirje kohore rreth 5 mujore në të gjithë territorin e Shqipërisë.

Për ti ardhur në ndihmë vlerësimit të gjëndjes dhe grumbullimit të të dhënave në terren është hartuar një Formular Vlerësimi (Aneksi 6). Formulari kërkon informacion mbi vendndodhjen e subjektit i cili mban koleksione kafshesh të egra të balsamosura ose në gjendje robërie; llojin e kafshëve; moshën; gjininë dhe gjendjen e tyre shëndetësore (në rast robërie); arsyen e mbajtjes dhe ekspozimit; pajisjen me leje të veçante për mbajtjen dhe grumbullimin e tyre; ekzistencën e dokumentacionit për të vërtetuar se janë përdorur vetëm individë të lindur në robëri, të siguruar nga gjuetia e ligjshme apo të siguruar nga qendra të specializuara për shumimin dhe tregtimin e tyre; koleksionet e kafshëve të balsamosura janë siguruar nga veprimtari të specializuara për t’i prodhuar dhe tregtuar ato; raste të vrasjes ose kapjes së qëllimshme të llojeve të faunës së egër, si dhe metodat e mjetet e përdorura; dëmtimi i qëllimshëm; zhvendosja ose shkatërrimi i çerdheve, vezëve si dhe i marrjes dhe mbajtjes së tyre; vrasja e kapja e faunës së egër me status mbrojtës dhe të ndaluar; ekzistenca e qëndrave të shpëtimit.

Në të gjithë territorin e Shqipërisë janë evidentuar rreth 40 subjekte të cilët mbajnë kafshë në gjendje robërie dhe të balsamosura. Deri më tani grumbullimi i të dhënave është bërë në vende të ndryshme të Shqipërisë (Sarandë, Vlorë, Fier, Lushnjë, Durrës, Tiranë, Lezhë, Shkodër, Fushë-Arrëz, Pukë, Elbasan, Korçë, Pogradec, etj), por mendohet se numri i subjekteve ose personave të cilët zotërojnë koleksione zoologjike, kafshë të balsamosura ose pjesë të tyre ose që merren me kapjen e ligjshme ose të paligjshme të tyre nga jeta e egër është edhe më i madh, sidomos në zona të thella, ku gjatë kësaj fushate nuk është mundur të arrihet.

Numri më i madh i rasteve është raportuar nga veriu i Shqipërisë, por duke qënë se ky është rasti i një vlerësimi të shpejtë, këto të dhëna nuk mund të konsiderohen si një tregues. Nga raportimet është vënë re se këto kafshë mbahen nga subjekte baresh dhe restorantesh, dhe vetëm një rast të “vetëquajtur” zoopark, por të pa licencuar si të tillë (*Safari-Fier, Pylli i Levanit-Levan, Shqiponja-Shkodër*), duke munguar krejtësisht rastet e safarit, cirqeve apo kopshteve zoologjike për arsye edukimi. Ndërkohë, rezultojnë në funksion vetëm një kopësht zoologjik publik i ligjshëm, i cili ndodhet në Tiranë, pranë Parkut të Madh të Liqenit Artificial, nën administrimin e Agjencisë së Parqeve dhe Rekreacionit, por edhe ai kërkon një rivlerësim nëse plotëson kushtet dhe kërkesat sipas Direktivës së Zoove dhe gjithashtu edhe cirku i Tiranës duhet të rivlerësohet sipas kësaj Direktive.

Numri më i madh i rasteve është raportuar në subjekte (bareshe dhe restorantesh) pranë qendrave të banuara dhe anëve të rrugëve kombëtare dhe rajonale, pikave të ndryshme turistike, duke qënë se ekspozimi i tyre është konsideruar atraksion nga zotëruesit. Por raportimi i tyre është bërë edhe pranë territoreve të zonave të mbrojtura.

Kafshët e balsamosura janë të llojeve të ndryshme deri edhe tek ato ekzotike të marra nga jashtë. Kafshët e balsamosura dhe pjeset e tyre (lëkurë, brirë, gjymtyrë, pupla) të raportuara më shpesh janë kryesisht: dhelpra, kunadhe, lutra, baldosë, zardaf, nuse lala, arinj, ketër, lepuj të egër, dhi e egër, derr i egër, mace e egër, ujku, lloje të ndryshme shqiponjash, skifter, fazan, buf, çafka, thëllëza, huta, lejlek, pata të egra, breshka deti, deri tek iguana, disa prej të cilave sipas Listës së Kuqe të Florës dhe Faunes (2013) janë me status të përkeqësuar (VU), të rrezikur (EN) dhe të rrezikur në mënyrë kritike (CR). P.sh lutra (VU), nuse lala (bishzeze) (EN), shqiponja e malit (EN), skifteri (VU-CR), fazani (egër/kultivuar), bufi (CR). Prej raportuesve në disa raste ka qënë i vështirë përcaktimi i llojeve të kafsheve për shkak të gjëndjes së keqe të mbajtjes së tyre.

E njëjta situatë raportohet edhe në rastin e kafshëve në gjëndje robërie, të cilët përgjithësisht janë kafshë të egra të marra nga natyra shqiptare dhe në raste të rralla edhe kafshe ekzotike.

Në rastin e kafshëve në gjëndje robërie, janë raportuar raste të mbajtjes së kafshëve të egra me status mbrojtje p.sh: rregebull (Lynx Lynx) (CR), mace e egër (Felis Silvestris) (EN) (Bar-Restorant Shqiponja), ariut të murrme (Ursus arctos) (VU) (Hotel Alpin, Dardha Village, Sofra e Ariut, Tiranë; Rrushkull; Bar Restorant DEA, Bar Restorant Shqiponja, Qafë Mali, Fushë Arrëz) dhe gjithashtu të shpendëve grabitqarë. Sipas zotëruesve, ekspozimi i individëve të balsamosur dhe pjesëve të tyre dhe individëve të gjallë në rrobëri është konsideruar si atraksion turistik dhe në disa raste ekspozimi i tyre është bërë edhe për arsye kulturore dhe edukimi.

Kushtet dhe gjëndja e mbajtjes së kafshëve (kafshët në gjëndje robërie) është raportuar si e keqe në pjesën më të madhe të rasteve. Janë raportuar kafshë të sëmura, të mbajtura gjatë në kushte roberie (p.sh Fushë Arrëz, Qafë Mali), të moshura dhe në disa raste edhe të gjymtura nga kapja me mjete të forta nga jeta e egër, të kequshqyera dhe të stresuara (Restorant DEA). Nga raportuesi, në rastin e Bar/Restorant Shqiponjës, gjëndja është raportuar si optimale, ku kafshët mbahen në kushte të mira higjieno-sanitare dhe ushqimi është i bollshëm, por gjithsesi problem shumë të madh përbën hapsira e kufizuar në të cilën kafshët jetojnë dhe kujdesi veterinar i munguar.

Lidhur me kushtet e mbajtjes, kafshët jetojnë në hapësira të vogla, të izoluara të cilat nuk i plotësojnë kushtet minimale për hapësirë, kushtet higjieno-sanitare, cilësinë dhe pastërtinë e ushqimit, të pandara nga njëra-tjetra sipas nevojës, të kërcënuara ndaj patologjive të ndryshme, të sëmura (Restorant Kodra e Kuajve Durrës), dhe gjithashtu ka evidenca që ato kanë ngordhur në kafaze për shkak të kushteve mizore. Ka raste kur këto kafshe kanë dalë nga kafazet dhe janë larguar në zonat përreth. Ky fenomen përben kërcënim për sigurinë e vizitoreve, por njëkohësisht janë një rrezik i madh për komunitetet lokale. Këto kafshë mund të bëhen përhapës të patologjive të ndryshme, të sulmojnë kafshët shtëpiake dhe shkatërrojnë të mbjellat, por njëkohësisht bëhen kërcënim edhe për faunën e egër në zonat përreth (p.sh ujqërit pranë Lagunës së Karavastasë). Këto të dhëna nuk janë vërtetuar gjatë intervistimit të zotëruesve të koleksioneve zoologjike, por banorët lokal janë shprehur të shqetësuar për fenomenin.

Në të gjitha rastet e raportuara gjëndja e kafshëve dhe mbajtja e tyre nga këto subjekte nuk kënaq kërkesat biologjike dhe ato të ruajtjes së tyre, nuk siguron një rrethim specifik sipas llojit dhe nuk zbatohet një program kujdesi veterinar dhe ushqimi ashtu siç është e parashikuar edhe në Rregulloren Nr. 182, datë 20.09.2016 "Për trajtimin e llojeve të faunës së egër në zooparqe dhe në mjedise të tjera, individët i ekspozohen publikut".

Prej aktivistëve janë raportuar edhe raste kur kafshët e egra mbahen dhe trajtohen si kafshë shtëpiake (kryesisht arinjtë) dhe kjo në zona të thella të vendit. Pronarët janë shprehur se kafshët janë marrë nga jeta e egër në zonat përreth. Këto kafshë mbahen në kushte shtëpie, trajtohen si të tilla dhe përdoren për argëtim ose tregtim nga zotëruesit. Nuk zotërojnë asnjë dokument apo leje për mbajtjen e tyre dhe gjithashtu përbëjnë një kërcënim për jetën e pronarëve (zotëruesve) ose banorëve përreth. Të gjitha

veprimtaritë e investiguara janë në kundërshtim të plote me ligjin për “Për Mbrojtjen e Faunës së Egër” Sipas të dhënave të raportuara zotëruesit e kafshëve të ballcamosura ose në gjendje robërie nuk janë të pajisur me leje të veçnatë për zotërimin dhe ekspozimin e tyre. Zotëruesit e tyre janë shprehur se janë të pajisur me leje për ushtrimin e këtij aktiviteti, por jo specifikisht për mbajtjen e tyre.

Gjithashtu, veç lejes së ushtrimit të aktivitetit ata nuk disponojnë dokumenta të cilat vërtetojnë se kanë përdorur vetëm individë të lindur në robëri, të siguruar nga gjuetia e ligjshme apo të siguruar nga qendra të specializuara për shumimin dhe tregtimin e tyre. Në pjesën më të madhe zotëruesit e tyre nuk shprehen për origjinën e kafshëve të egra, por disa prej tyre janë shprehur se kafshët janë blerë nga gjuetarë të zonës.

Në asnjë nga rastet kur personat fizikë dhe juridikë, që administrojnë lokale tregtie ose shërbimi dhe kanë të ekspozuar në to balsamime, lëkurë, brirë, dhëmbë, pupla e pjesë të tjera të individëve të faunës së egër nuk vërtetohet se ato janë marrë nga një veprimtari e specializuar për t’i prodhuar e tregtuar ato.

Në asnjë nga rastet e monitoruara nuk ka pasur persona fizikë dhe juridikë pronarë pyjesh, kullotash e livadhesh, të cilët kanë krijuar safari me lloje të faunës së egër, për t’u vizituar nga publiku, në përputhje me dispozitat ligjore në fuqi; nëse do të quhen safari mjediset e krijuara nga privatët në Rrushkull apo dhe në Pyllin e Levanit ato nuk janë të ligjshme dhe nuk plotësojnë asnjë nga kushtet e kërkuara, sipas direktivës së zoo-ve.

Gjatë investigimit nuk janë identifikuar raste të vrasjes ose kapjes së qëllimshme të llojeve të faunës së egër si dhe metodat e mjetet e përdorura, por vetëm në disa raste zotëruesit e këtyre koleksioneve kanë raportuar për raste të vrasjes me armë gjahu, kapja me rrjeta, kurthe, qarqe elektrike dhe qetësues në rastin e kapjes së kafshëve të gjalla.

Ndërkohë që fenomeni i shqetësimit dhe dëmtimit të qëllimshëm, zhvendosjes dhe shkatërrimit të kafshëve mund të jëtë i zakonshëm, nuk janë raportuar gjatë kohës së zhvillimit të kësaj fushate. Gjithashtu nuk janë raportuar raste të kapjes e vrasjes së individëve të faunës së egër, kur ato ndodhen në kushte të vështira, si pasojë e kushteve klimatike, si në rast të ngricave, përmblytjeve, zjarreve e fatkeqësive të tjera natyrore.

Gjatë zhvillimit të kësaj fushate është vënë re mungesa e zbatimit të ligjit “Për mbrojtjen e faunës së egër”, gjithashtu ka një mungesë të theksuar ndërgjegjësimi në nivel kombëtar, mbi mbajtjen e kafshëve në gjendje robërie, si nga institucionet ashtu edhe nga publiku i gjerë.

Situata më e prekshme është në rastin e arinjëve të murrmë. Popullata e tyre mendohet të jetë rreth 200 individë në të gjithë Shqipërinë, por ky numër është duke rënë ndjeshëm si pasojë e shkatërrimit (fragmentimit) të habitatit, gjuetisë dhe kapjes së tyre. Marrja nga jeta e egër dhe mbyllja në kafaze të vegjël në hotele, restorante dhe bare të ndryshëm për atraksion është shndërruar në një fenomen tashmë në Shqipëri. Mendohet se rreth 50-70 arrinj të murrme mbahen në kushte mizore, pa kujdes veterinar dhe të kequshyer, megjithëse saktësia e të dhënave është ende duke u vlerësuar.

Megjithëse arinjtë e murrme janë të mbrojtur me ligj, vrasja e tyre nga gjuetia e paligjshme dhe marrja nga jeta e eger, janë ende fenomene mjaft të përhapur, madje edhe brenda zonave të mbrojtura. Kjo, si pasojë e kërkesës së lartë të tregut dhe mos zbatimit të legjislacionit ekzistues në praktikë.

Që prej vitit 2016, bashkëpunimi me Ministrinë e Mjedisit dhe organizata ndërkombëtare ka mundur shpëtimin e disa prej arinjeve të mbajtur në gjendje robërie, të cilët janë transferuar në qendra të specializuara për rehabilitim në Itali, Greqi, Gjermani, Kosovë dhe Bullgari etj. Në vitin 2016 janë shpëtuar 19 arinj të murrmë dhe gjatë vitit 2017, vetëm 1, ndërkohë që janë duke u përgatitur dhe rreth 6 raste të tjera për tu transferuar gjatë muajit Qershor. Megjithatë për një zgjidhje afatgjatë të këtij problemi duhet të ndërtohet një qendër shpëtimi edhe në Shqipëri dhe gjithashtu të lobohet fortë për përmirësimin dhe forcimin e zbatimit në praktikë të legjislacionit ekzistues për mbrojtjen e natyrës.

Për këtë arsye, disa organizata të shoqërisë civile aktive në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar dhe gjithashtu institucione shtetërore (MM, AKZM, AdRZM,) përgjatë muajit Dhjetor, 2016, iniciuan një nismë

të përbashkët për të bashkuar përpjekjet në përmirësimin e situatës si në nivel politikë bërje ashtu edhe shtimin e ndërgjegjësimit për publikun e gjerë. Përpjekjet e këtij grupimi u konkretizuan me thellimin e një koalicioni. Pjesë të këtij koalicioni janë: FOUR PAWS-Albania, AKZM, INCA, Albanian Society for Protection of Birds and Mammals (ASPBN), Animal Rescue Albania (ARA), Associazione Salviamo gli Orsi della Luna, Albanian Alps Alliance, Association of Young environmental Experts. Ky grupim ka marrë përsipër në mënyrë vullnetare të risi ndërgjegjësimin në nivele politikë bërje për zbatimin dhe kontrollin më të mirë të ligjit “Për mbrojtjen e faunës së egër” dhe njëkohësisht shtimin e ndërgjegjësimit në nivel kombëtar ndalimin e kapjes dhe vrasjes së kafshëve për atraksion. Gjithashtu, ndër objektivat e këtij koalicioni është edhe lobimi për ndërtimin e një qendre shpëtimi.

04.

REZULTATET E INVESTIGIMIT PËR VLERËSIMIN E BIODIVERSITETIT, TË ADMINISTRIMIT DHE MENAXHIMIT TË ZONËS SË MBROJTUR

Mbrojtja e natyrës, pjesë e politikave dhe strategjive mjedisore, është përmendur vazhdimisht si një nga drejtimet kryesore, megjithëse gjendet e shpërndarë në disa aspekte si biodiversiteti, zonat e mbrojtura, pyjet, shfrytëzimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore, burimet peshkore, etj., të cilat në një formë ose tjetër janë të lidhura ngushtësisht me njëra tjetrën.

Për investigimin e problematikës së ruajtjes, menaxhimit dhe përdorimit të burimeve natyrore, në të dy zonat e mbrojtura pilote (PK “Lugina e Valbonës” dhe PK “Bredhi i Hotovës-Dangëlli”), u përzgjodhën nga 5 OJF lokale në të dy qarqet. Me këto shoqata zhvilluam trajnime mbi njohjen e legjislacionit për fushën e ruajtjes së natyrës, mënyrat e investigimit në terren dhe plotësimin e një pyetësoi/investigues, të parapërgatitur.

Nga investigimi i kryer dhe një shikim i përgjithshëm të situatës në dy zonat e mbrojtura pilote, u vu re lehtësisht se ndërhyrjet njerëzore, kanë ndikuar në prishjen e baraspeshës ekologjike të natyrës në të dy zonat e mbrojtura, kjo si rrjedhojë edhe e mos njohjes së statusit të ZM përkatëse.

Nga pikëpamja ligjore dhe institucionale vihet re se, ka përpjekje dhe arritje drejt standardeve evropiane, por problem mbetet forcimi i zbatimit të ligjit në fuqi dhe i kompetencave përkatëse si të AdRZM, të Bashkive dhe inspektoriateve. Menaxhimi i këtyre ZM ende nuk është në standartet e kërkuara, me gjithë përpjekjet që po bëhen pas krijimit të AKZM. Situata aktuale ende nuk reflektohet në realitet në mënyrën si ato ruhen dhe menaxhohen; kjo është e lidhur edhe me stafin e angazhuar për këtë çështje. Mosnjohja sa duhet dhe zbatimi i dobët i legjislacionit dhe menaxhimi joefektiv i aplikuar në praktikë, vazhdojnë të mbeten shqetësimet kryesore të ruajtjes së natyrës dhe biodiversitetit në Shqipëri.

Investigimi i kryer në këto dy zona të mbrojtura nxorri në pah se, megjithëse janë hartuar planet e menaxhimit, ato nuk disponohen nga administratat përkatëse të të dy qarqeve. Njëherazi plani i menaxhimit për PK “Lugina e Valbonës” ende nuk është miratuar nga Ministria e Mjedisit. Ndërsa për PK “Bredhi i Hotovës-Dangëlli” është miratuar, por si rrjedhojë e mos pasjes së tij, nuk po gjen zbatim nga administrata përkatëse. Po kështu nuk hartohet plani vjetor i punës mbi bazën e programeve dhe të aktiviteteve të parashikuara në planin e menaxhimit, gjithashtu vërehet dhe mungesa planifikimit dhe e mbështetjes me fondet përkatëse.

Veç kësaj për PK “Lugina e Valbonës” ende nuk është krijuar Komiteti i Menaxhimit, sipas VKM nr. 86, datë 11.02.2005 “Për krijimin e komiteteve të menaxhimit të zonave të mbrojtura”; ndërsa për PK “Bredhi i Hotovës-Dangëlli” ky komitet është ngritur dhe ka funksionuar vetëm për periudhën e zbatimit të projektit “SELEA” (2012), në këto vite të fundit ky komitet nuk është mbledhur asnjëherë.

Shumica e burimeve natyrore janë nën kërcënimin e presioneve të vazhdueshme si: prerjet e paligjshme të pyjeve, gjuetia, mbi peshkimi; erozioni, degradimi i tokës, zjarret; keq menaxhimi i ujërave; shfrytëzim dhe

përdorim të pakontrolluar të burimeve natyrore; mbledhja e bimëve mjekësore, tanifere dhe eterovajore me mënyra, metoda e në periudha të ndaluara; shqetësimi dhe përndjekja e kafshëve të egra në natyrë, zhdukje llojesh apo kërcënim për zhdukje, kapja, për qëllime tregtimi e kafshëve dhe e shpendëve të rrallë dhe të rrezikuar; prishje apo erozion gjenetik; turizmi i pakontrolluar dhe menaxhim joefektiv i veprimtarive rekreative, argëtuese dhe sportive; zënie dhe ndërtime të paligjshme, veçanërisht HEC-et, çelja e gurorëve, instalimi i impianteve të asfalto-betonit pranë parkut duke dëmtuar peizazhin dhe imazhin e tij; ndotja e mjedisit, mostrajtimi i ujërave të zeza dhe të përdorura; menaxhimi i pa kontrolluar i territorit, ndërtimet kaotike dhe infrastruktura; vëmendja e pakët ndaj peizazhit; mungesa e menaxhimit të integruar dhe të qëndrueshëm të burimeve natyrore si dhe e alternativave për zëvendësimin e tyre, etj. Në të dy ZM shqetësim mbetet ndotja e mjedisit, e derdhjes së ujërave të zeza, të hedhjes së inerteve apo dhe të mbeturinave, të cilat i gjen kudo, sidomos në lugina, përrenj, lumenj si dhe pranë qendrave dhe shërbimeve turistike. Ende nga strukturat përgjegjëse shtetërore nuk ka plane për grumbullimin dhe largimin e këtyre mbeturinave apo dhe të ndërtimit të vendeve të posaçme për trajtimin e tyre.

Ndërtimi i HEC-ve, në të dy ZM, ka qenë dhe është lakuar vazhdimisht, por gjendja nuk ka ndryshuar. Ende nuk vihet re marrja e masave përkatëse dhe ndalimi i ndërtimit të tyre, duke patur në konsideratë aktet ligjore në fuqi, statusin e tyre dhe kërkesat e vazhdueshme të OMSHC-ve vendase, por dhe ndërkombëtare, përfshi dhe Parlamentin Evropian, për ndalimin e ndërtimit të HEC-ve, brenda territorit të parqeve kombëtare. Sitata më e rëndë paraqitet në PK "Lugina e Valbonës", ku parashikohet të ndërtohen edhe 10 HEC-e të tjerë. Gjatë investigimit u ndeshëm edhe me fillimin e ndërtimit të HEC Dragobia.

Problematike mbetet mungesa e hartimit të planeve të mbarështimit dhe të inventarizmit të bimëve mjekësore, eterovajore e tanifere natyrore (BMET), bazuar në dispozitat ligjore përkatëse. Ende MM nuk ka miratuar një listë që ndalon mbledhjen e BMET të rralla, të kërcënuara dhe në rrezik zhdukjeje; zonat, ku çdo fillim viti do të vilen dhe mblidhen BMET, afatet dhe kalendarin e vjelies për secilin lloj si dhe llojet që do të vilen, mblidhen apo do të grumbullohen etj. E njëjta situatë është dhe për menaxhimin dhe përdorimin e kullotave dhe të livadheve, për të cilat ka mungesë të të dhënave nga strukturat përgjegjëse të bashkive.

Gjatë investigimit nuk u vërejtën raste të ndërtimit të gurorëve apo dhe të minierave brënda sipërfaqes së këtyre ZM-ve; nuk u paraqiten të dhëna për dëmet dhe llojshmërinë e tyre në lidhje me pyjet, kullotat, peshkimin, bimët mjekësore e prodhimet e dyta, zënie të territorit, ndërtime të çfarëdo lloji, etj.,

Moratoriumet e ndërmarra nga qeveria janë iniciativa të rëndësishme edhe pse përfaqësojnë zgjidhje të përkohshme, por më shumë ndërgjegjësim dhe bashkëpunim, midis institucioneve, duhet mundësuar dhe ndërmjetësuar, nëpërmjet shoqërisë civile, për të arritur rezultate të dukshme dhe afatgjata. Në këtë drejtim nuk disponohen të dhëna se si është zbatuar moratoriumi apo dhe rastet e prerjes dhe të gjuetisë së paligjshme. Nga kontaktet me banorët, brenda dhe rreth këtyre ZM, pohohen rastet e prerjes dhe të transportit të lëndës drusore si dhe të gjuetisë. Strukturat përgjegjëse të bashkive nuk i kanë të qarat detyrat, përgjegjësit dhe kompetencat që u janë transferuar tashmë për menaxhimin e fondit pyjor shtetëror dhe sigurimin e furnizimit të banorëve me drutë e zjarrit.

Strukturat qëndrore dhe lokale që merren me ruajtjen dhe përdorimin e burimeve natyrore dhe elementëve të biodiversitetit, menaxherët dhe administratat e zonave të mbrojtura, strukturat ende të pa konfirmuara në bashkitë e reja dhe aktorët të tjerë lokal, shpesh nuk kanë njohuritë, aftësitë dhe infrastrukturën e nevojshme për të arritur një menaxhim efektiv të zonave të mbrojtura dhe të burimeve natyrore.

Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore nuk është i integruar ende si duhet në politikat lokale. Përfshirja e komuniteteve lokale, në ruajtjen e natyrës dhe menaxhimin e zonave të mbrojtura, ka ende një rrugë të gjatë për të kryer. Komunitetet lokale, në shumicën e rasteve, nuk arrijnë të prekin përfitimet socio-ekonomike që rrjedhin nga menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore në zonat e mbrojtura. Mos përfshirja dhe ndarja jo e drejtë e përfitimeve vjen përgjithësisht si pasojë e kapaciteteve të ulëta dhe mungesës së njohurive në grupet e komunitetit lokal dhe mungesës së koordinimit midis organizatave të shoqërisë civile që i përfaqësojnë. Aktualisht, kjo situatë pengon zbatimin efektiv të politikave të ruajtjes së mjedisit dhe natyrës, dhe lehtësisht çon në konflikte dhe keqkuptime, veçanërisht me komunitetet lokale, të cilat jetojnë në rajonet me vlerat më të larta të biodiversitetit në vend.

OMShC-të janë struktura të rëndësishme për të ndërmjetësuar pjesëmarrjen e suksesshme të publikut në procesin e vendimmarrjes, duke siguruar që mendimet dhe pikëpamjet e tyre të merren në konsideratë. Nga të dhënat e siguruar gjatë kryerjes së investigimit në të dy ZM-të, nga të 5 OJF e përzgjedhura, vërehet ende mangësi e theksuar për funksionimin e tyre. Duhet pranuar që këto OJF nuk janë në standartet e kërkuara, ku ndër të tjera vërehet mungesë e mjeteve të punës dhe të komunikimit, të mos pasjes së legjislacionit për fushën e ruajtjes së natyrës, të angazhimit të stafit dhe anëtarëve të OJF-ve si dhe të mënyrës së bashkëveprimit me banorët, institucionet përgjegjëse, komunitetet e biznesit, etj. E njëjta situatë mund të thuhet edhe për strukturat përgjegjëse në AdRZM dhe kryesisht të bashkive.

Për këto organizata, me doemos, duhet të vijojë ndjeshëm procesi i ngritjes së kapaciteteve të tyre, të mbështetjet me logjistiken e nevojshme për promovimin e natyrës, të forcimit të rolit dhe të rritjes së bashkëveprimit konkret me komunitetet, palët e tjera të interesuar si dhe me strukturat shtetërore në nivel kombëtar e qendror dhe ato private, që kanë interesa për ruajtjen e natyrës dhe përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore.

Në këtë drejtim duhet të përgatiten strategji dhe të trajnohen për zbatimin e platformës së investigimit, të ndërmerren iniciativa duke i përfshirë më mirë në monitorimin dhe advokimin e problematikave të ruajtjes së natyrës dhe të biodiversitetit në nivel lokal dhe qendror, duke rritur njëherazi presionin dhe pjesëmarrjen e tyre në qeverisjen e qëndrueshme të burimeve natyrore, nëpërmjet sensibilizimit, promovimit dhe trajnimit të banorëve, komuniteteve, shkollave, pse jo dhe të anëtarëve të këshillave bashkiake.

Sfidat në fushën e mbrojtjes së natyrës janë të shumta, por në këndvështrimin tonë dhe në kuadër të projektit “Fuqizimi i Organizatave Mjedisore të Shoqërisë Civile (OMShC) Shqiptare për promovimin ruajtjes së natyrës në Shqipëri”, më të rëndësishmet për t’u marrë në konsideratë janë:

- **Kontrolli mbi territorin dhe zbatueshmëria e ligjit** - mbetet teje e rëndësishme për fushën e ruajtjes së natyrës, kryesisht në përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore si pyjet, kullotat, fauna e egër dhe gjuetia, ujërat, peshkimi, bimët mjekësore dhe aromatike; peisazhi dhe planifikimi i integruar i territorit, ndotja e mjedisit, etj, duke theksuar nevojën e përfshirjes së OMShC dhe rritjen e kapaciteteve, të veprimtarisë dhe të bashkëveprimit të inspektoriateve ligjzbatuese.
- **Menaxhimi i integruar dhe i qëndrueshëm i burimeve natyrore** - lidhet kryesisht me institucionet vendore që kanë nën përgjegjësinë e tyre jo vetëm në politikat lokale të zhvillimit, planifikimin dhe menaxhimin hapësinor, por edhe administrimin e burimeve natyrore. Nxitja e një bashkëpunimi dhe shkëmbimi informacioni, mes strukturave përkatëse të pushteteve vendore dhe veçanërisht këshillave bashkiak dhe shoqërisë civile, do të nxisë partneritetin mes tyre në iniciativa dhe aktivitete të përbashkëta që kanë për qëllim mbrojtjen, promovimin dhe menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe të vlerave të biodiversitetit. Në këtë kuadër një nga aktivitetet më të rëndësishme do të jetë Monitorimi dhe advokimi për zbatimin e kuadrit legjislativ dhe rregullator për ruajtjen e natyrës, ç’ka përbën sfidën më të rëndësishme dhe që gjen vend në të gjitha fushat e jetës në Shqipëri.

Fokusi kryesor do të jetë kryesisht rritja e kapaciteteve dhe kontrolli i veprimtarisë së inspektorateve dhe strukturave rajonale dhe vendore lidhur me problemet e ruajtjes së natyrës si dhe shfrytëzimi pa kriter i burimeve natyrore. Në këtë drejtim do të punohet për trajnimin e OMShC-ve për rritjen e njohurive të tyre për njohjen dhe kryerjen e procesit të advokimit për zbatimin e dispozitave dhe akteve nënligjore në fuqi për ruajtjen e natyrës. Ndërkohë, do të punohet për informimin, trajnimin dhe përmirësimin e koncepteve për ruajtjen dhe mirëmenaxhimin e natyrës dhe të biodiversitetit me strukturat ligjzbatues të fushës së mjedisit dhe të inspektorateve përkatëse.

- **Nxitja e pjesëmarrjes së komunitetit në vendimmarrje, nëpërmjet komunikimit, edukimit, ndërgjegjësimit publik dhe trajnimit** - mbetet një sfidë mjaft e rëndësishme, duke pasur parasysh që nuk mund të mbrohet asnjë vlerë natyrore në rast se kjo nuk lidhet drejtpërdrejt me interesat e komuniteteve lokale. Komunikimi, edukimi dhe ndërgjegjësimi publik janë instrumente të rëndësishme për ruajtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore. Për këtë nëpërmjet aktiviteteve të ndryshme ndërgjegjësuere e edukuese, të synohet ngritja e kapaciteteve për një pjesëmarrje më

të gjerë e aktive e përfaqësuesve të komuniteteve lokale në forumet e ndryshme vendimmarrëse apo/dhe konsultative, lidhur me menaxhimin e burimeve natyrore (Këshillat Bashkiake, Komitetet e menaxhimit të zonave të mbrojtura, Grupet lokale të veprimit, etj).

- **Vullneti politik** - duke parë që megjithëse përmendet mjedisi si një prej prioriteve në politikë, faktikisht ende nuk është prioritar, ku natyra dhe biodiversiteti, nëpërmjet zonave të mbrojtura, të konsiderohen boshti i zhvillimit të turizmit të gjelbër, pra në këtë drejtim nuk vihet re një vullnet i qartë politik për ruajtjen e natyrës, peisazhit dhe të burimeve natyrore.

Puna dhe vëzhgimi i OMSHC-ve, për vlerësimin administrimit dhe të menaxhimit të biodiversitetit dhe kryesisht të ZM, duhet të përqëndrohet në njohjen dhe zbatimin e instrumentave ligjor në fuqi, të akteteve nënligjore në zbatim të tyre si dhe të dokumentacionit teknik të miratuar nga MM apo dhe AKZM.

Një mjet i përshtatshëm për monitorimin dhe vlerësimin e menaxhimit të ZM është i ashtuquajti "Mjeti i Ndjekjes së Efektivitetit të Menaxhimit (METT)", i cili është zhvilluar bashkërisht nga BB dhe WWF. Ky mjet i ndjekjes është bërë një instrument të gjerë i përhapur për menaxhimin e zonës së mbrojtur, në shumë vende pasi është i thjeshtë dhe me kosto efikase.

METT duhet të zbatohet një herë në vit për të përshtatur menaxhimin e ZM në bazë të mangësive të identifikuar dhe është detyrë e rëndësishme për AdRZM dhe, në rastet e Parqeve Natyror Rajonal, për strukturat përkatëse administruese të Qarqeve apo Bashkive.

Mjeti i ndjekjes së efektivitetit të menaxhimit duhet të kryhet nga disa anëtarë të AKZM dhe AdRZM, sipas tabelës që i bashkëlidhet planit të menaxhimit.

Subjektet publike dhe private janë të detyruara të dorëzojnë pranë MM, ARM-ve dhe Organeve të Qeverisjes Vendore të dhënat e monitorimit. Organet shtetërore i bëjnë publike këto të dhëna nëpërmjet medias.

MM krijon Sistemin Kombëtar të të dhënave mjedisore dhe publikon çdo dy vjet Raportin për Gjendjen e Mjedisit.

Kontrollit mjedisor përcakton ISHMP, punonjësit e caktuar nga MM, AKZM, AKM, AdRZM dhe ARM, si organe që ushtrojnë kontrollin mbi gjendjen e mjedisit dhe për RrPZM të vendit.

Veprimtaria kontrolluese e këtyre institucioneve pasqyrohet në dokumente standarde të miratuara nga Ministri i Mjedisit. Andaj, puna dhe detyra e platëformës së verifikimit dhe të monitorimit nga ana e OMSHC-ve, duhet të parashikohet në njohjen e tyre dhe në ndjekjen e procedurave ligjore të zbatimit.

05.

INVESTIGIMI I VEPRIMTARISË SË PUNONJËSVE DHE ROJEVE MJEDISORE TË ZONAVE TË MBROJTURA

Njohja me rregulloren e brendshme e AKZM-së, ku janë vendosur rregullat normative të marrëdhënieve që krijohen midis subjekteve pjesëmarrëse në veprimtarinë e saj, të cilat përcaktojnë të drejtat e detyrimet e punonjësve, rregullat për ushtrimin e funksioneve në mënyrë të kualifikuar si dhe raportet e tyre me funksionet e larta të drejtimit dhe administratën e zonave të mbrojtura, duhet të jetë një ndër veprimtaritë kryesore të platformës së investigimit nga ana e OMShC-ve.

Në rregulloren e miratuar jepen rregulla në lidhje me: (i) Organizimin dhe funksionimin e brendshëm të strukturave të AKZM dhe (ii) Organizimin dhe funksionimin e brendshëm të strukturave të AdRZM.

Kështu që gjatë ushtrimit të veprimtarisë kontrolluese apo dhe verifikuese anëtarët e OMShC-ve duhet të kenë parasysh rolin, përgjegjësitë dhe punën që duhet të bëjnë punonjësit dhe rojet mjedisore (rangers-at) të ZM, në përputhje me legjislacionin në fuqi.

OMShC-t në këtë proces duhet të kenë parasysh:

Personeli dhe rangers-at janë kujdestarët e ZM dhe të burimeve natyrore të tij, për të cilin janë emëruar. Ata kanë përgjegjësinë për kryerjen e aktiviteteve të ndryshme, përfshirë mbikqyrjen, shoqërimin e vizitorëve, dhe mirëmbajtjen e instalimeve të krijuara në ZM.

Detyrat kryesore në terren dhe paketa e shpinës së rangers-ave të ZM duhet të përmbajë:

- :: Puna në terren, këshillimi, edukimi dhe ndërgjegjësimi.
- :: Mbikëqyrja dhe kontrolli.
- :: Vëmendja ndaj publikut dhe vizitorëve.
- :: Patrullimi.
- :: Monitorimi.

a. Mbikëqyrja dhe kontrolli:

- > Është detyra kryesore e rangers-ave, e cila kryhet drejtëpërsëdrejti në terrenin e ZM;
- > puna në terren nuk është e lehtë, ka vështirësi të natyrës së relievit, të kushteve atmosferike, të mungesës së mjeteve dhe burimeve njerëzore;
- > realizimi i mbikëqyrjes dhe kontrollit, në asnjë rast, nuk duhet të jetë jashtë akteve ligjore e nënligjore në fuqi, të standarteve të caktuara për menaxhimin e ZM dhe të burimeve natyrore, si dhe të rregullave për menaxhimin e vizitorëve;
- > mbikëqyrja dhe kontrolli përfshinë dhe rolin e rangers-ave si negociues, zgjidhës i drejtë dhe jo i njëanshëm të problemeve, ankimeve, të mosmarrëveshjeve etj., të kësaj natyre, midis palëve për përdorimin e territorit apo dhe të burimeve natyrore të ZM.

b. Pajisjet personale të punës së ranges-ave, konsistojnë në:

Pajimet minimale:

- a) Çantë shpine shumëfunktionale, në të cilën mund të futen: dylbi, busullë, ndriçues dore, kuti e ndihmës së shpejtë, thikë dore, aparat fotografik, barometer, qese plastike, lapsa, stilolapsa, bllok shënimesh, etj;

b) mjetet e lëvizjes: motorr, makinë, varkë ujore, veshje ujore, mjetet e thjeshta për zjarret, sëmumdjete e dëmtuesit, etj.

Pajisjet opsionale:

Fletorja e rangers-it, përmbledhjen e planit të menaxhimit të ZM, hartën e zonimit dhe topografike të ZM, listën e tipeve të habitateve kryesore të ZM, listën e bimëve dhe kafshëve; hartën e shtigjeve dhe ekoturistike të guidave; listën e monumenteve të natyrës dhe kulturore të ZM, etj.

c. Patrullimi dhe grumbullimi i informacionit:

Patrullimi nënkupton kryerjen e vizitës ose ecjes në vendet më të rrezikuara apo që janë nën kërcënim. Në thelb ka tre funksione: **(i)** kontrolli i aktiviteteve të ndryshme në ZM, **(ii)** verifikimi i përdorimit të burimeve natyrore dhe **(iii)** monitorimi dhe niveli i transparencës së personelit të ZM gjatë ushtrimit të detyrës.

Patrullimi, mbikëqyrja dhe grumbullimi i informacionit duhet të bëhet në mënyrë periodike, në vendet më të ndjeshme dhe në kohën e duhur. Informacioni i mbledhur gjatë aktivitetit patrullues do të shërbëjë si një bazë të dhënash për vlerësimin e zbatimit të PLM, të veprimit apo të planit operativ.

Koha e punës së punonjësve dhe rangers-ave të ZM, në mirëkuptim dhe me drejtuesit, brenda kohës së punës të caktuar me Kodin e Punës, ndahet në mënyrë të atillë që të mbulohet në çdo kohë periudha patrullimit dhe mbikëqyrja e territorit të ZM, ditën e natën, por dhe në kohët e emergjencave, përmbajtjeve, zjarreve, sëmundjeve e dëmtuesve a dukurive të tjera të natyrës.

Drejtuesit e ZM, për të patur një patrullim dhe mbikëqyrje me efektivitet të territorit dhe përdorimit të burimeve natyrore, duhet të:

- > përgatitin planin e punës vjetor, 6/mujor dhe ditor (mbështetur në planin e menaxhimit si dhe planin operativ të kontrollit të rangers-ave.
- > planin e patrullimit në grup.
- > rangers-at, gjatë patrullimit si ditën dhe natën, duhet të kenë me vete të gjitha mjetet dhe pajisjet e nevojshme për kryerjen e detyrës, të përballimit të situatave të emergjencës apo dhe të rasteve të konfliktualitetit me keqpërdoruesit dhe shkelësit e dispozitave dhe të rregullave të menaxhimit të ZM.
- > sigurimi i fletorës së rangers-ave të ZM për të regjistruar të dhënat e patrullimit dhe të mbikëqyrjes, apo shënime të dukurive të veçanta të motit si dhe çdo veprimtari apo ngjarje në lidhje me ZM.
- > llojet e masave që duhet të ndërmerren në bashkëpunim me institucionet e tjera ligj zbatuese.

06.

INVESTIGIMI PËR PATRULLIMIN, MONITORIMIN DHE RAPORTIMIN

Çdo patrullim a monitorim duhet të shoqërohet me një raport nga ana e personelit dhe të rangers-ave të ZM. Raporti do të përdoret për t'i treguar eprorit se çfarë po ndodh në këtë zonë për të cilën përgjigjen rangers-at si dhe për të dhënë sugjerime mbi zgjedhjen e problemeve. Informacioni minimal që një raport patrullimi duhet të përmbajë është si më poshtë:

- :: Emrat e personave pjesëmarrës në patrullim.
- :: Data dhe koha e patrullimit.
- :: Vëndet dhe distanca e përafërt dhe e largët e patrullimit.
- :: Mjetet e transportit të përdorura (makinë, motorr, në këmbë, etj).
- :: Aktivitetet e mbikëqyrura. Këtu duhet të shkruhet se çfarë ka bërë stafi i ZM.
- :: Probleme. Nëse janë vërejtur parregullsi apo evidencë të dëmtimeve.
- :: Vëzhgimet. Këtu shënohet çdo gjë që konsiderohet e rëndësishme si psh:
njerëzit që takuat ose patë, nëse ata ishin vizitorë, peshkatarë, gjuetarë, mbledhësit, etj.

Gjithashtu, përshkruani gjendjen e shtigjeve, gardhimet, të rrugëve të dyta, etj.

Vlerësimi i zbatimit të planit të menaxhimit dhe i përdorimit të burimeve natyrore:

Për këtë stafi i ZM duhet të plotësojë tabelën që i bashkëlidhet planit të menxhimit të ZM, çdo 6/muaj.

- :: Vlerësimi dhe grumbullimi i të dhënave për kushtet e klimës (temperaturat, rreshjet, erat, batica e zbatika, etj.) duke mbajtur shënimet përkatëse në fletoren e përditëshme të punës.
- :: Vlerësimi dhe grumbullimi i të dhënave për florën dhe faunën e egër, duke mbajtur shënimet përkatëse në fletoren e punës çdo ditë.
- :: Vlerësimi dhe grumbullimi i të dhënave për cilësinë e ujërave, duke mbajtur shënimet përkatëse në fletoren e punës çdo ditë.
- :: Vlerësimi dhe grumbullimi i të dhënave për burimet natyrore, duke mbajtur shënimet përkatëse në fletoren tuaj të punës çdo ditë.
- :: Vlerësimi dhe grumbullimi i të dhënave për përdorimin e tokës, duke mbajtur shënimet përkatëse në fletoren e punës çdo ditë.
- :: Vlerësimi dhe grumbullimi i të dhënave për vlerat historike e shpirtërore, duke mbajtur shënimet përkatëse në fletoren e punës çdo ditë.
- :: Përgatitja dhe shpërndarja e modeleve të intervistave, sondazheve dhe vlerësimi i tyre, një herë në vit, por edhe sipas rasteve që mund të kërkohen nga eprori.

07.

INVESTIGIMI I TRAJNIMIT TË PERSONELIT TË ZONËS SË MBROJTUR

Ngritja e kapaciteteve dhe trajnimi i personelit në të gjitha nivelet e administratës së ZM-së do të jetë një kërkesë e domosdoshme për menaxhimin e suksesshëm të ZM-së, qoftë për menaxhimin e zonës sipas standarteve ndërkombëtare dhe pritshmërive të cilat janë të nevojshme për çdo ZM, qoftë për të përhapur parimet e ruajtjes, mbrojtjes dhe qëndrueshmërinë tek publiku i gjerë dhe të zbatimit të ligjshmërisë.

Në këtë kontekst OMSHC-të duhet të njihen dhe më pas të kërkojnë se si është zbatuar programi i trajnimeve për punonjësit dhe rojet mjedisore të AKZM-së, por edhe për ata të Bashkive. Plani i trajnimit do të kërkojë për çdo anëtar të personelit, në mënyrë që ata të jenë në gjendje të kryejnë detyrat e tyre në nivelin më të lartë të mundshëm, duke përdorur metoda moderne në fushat e tyre individuale të ekspertizës. Megjithatë, zgjedhja e personave më të përshtatshëm për secilin post duke marrë parasysh sfondin e tyre akademik dhe përvojën e punës është çelësi për një administratë funksionale.

Trajnimi i stafit mund të bëhet përmes një sërë aktiviteteve, dhe jo në ambientin formal të klasës, e si rrjedhojë mund të përdoren metoda të ndryshme:

- Në trajnimin e shërbimit dhe transferimin e njohurive, stafi drejtues ZM do të ketë një sërë përvojash dhe cilësish të cilat mund t'ua transmetojnë kolegëve të tyre nëpërmjet organizimit të trajnimeve të shkurtra/sesioneve të informimit apo duke punuar së bashku për projekte të caktuara, si dhe duke botuar raporte përmbledhëse me qëllim përditësimin e kolegëve të tyre me informacione apo praktika të reja në fushën e tyre.
- Kurse formale trajnimi të organizuara nga universitetet apo institucionet kërkimore, të cilat mund të jenë kurse ekzistuese me ofertë, apo të bëra me porosi për t'iu përshtatur stafit të ZM-së.
- OJF-të mjedisore (kombëtare apo ndërkombëtare) mund të ofrojnë një gamë të gjerë kursesh mbi aspekte të ndryshme të punës mjedisore. Shpesh ato kanë një eksperiencë të gjerë në fushë dhe për rrjedhojë ka gjasa që kurset e tyre të jenë më praktike dhe informuese duke trajtuar edhe çështje shoqërore, etj.
- Kurset, seminarët dhe konferencat ndërkombëtare mbi zonat e mbrojtura dhe ruajtjen dhe menaxhimin e biodiversitetit, mund të ofrojnë perspektiva të reja dhe inspirim për trajtimin e çështjeve të menaxhimit. Duhet të kërkojë mundësia e frekuentimit të këtyre kurseve sa herë të jetë e mundur si dhe të nxitet pjesëmarrja aktive e stafit.

08.

INVESTIGIMI I DOKUMENTACIONI TEKNIK

OMShC-të gjatë punës së tyre duhet të verifikojnë njohjen dhe zbatimin e dispozitave ligjore në fuqi për fushën e ruajtjes së natyrës nga ana e punonjësve dhe e rojeve mjedisore të ZM, të organeve të pushtetit vendor dhe të institucioneve kontrolluese dhe ligjzbatuese. Për këtë duhet të organizojnë punën me stafin e tyre dhe të programojnë herë pas here kryerjen e monitorimit dhe investigimit të zbatimit të legjislacionit për ruajtjen e natyrës në terren

Në procesin e ngritjes së kapaciteteve të aftësimit dhe përmirësimit të punës së OMShC-ve lokale dhe kombëtare, në kuadër të kësaj platforme për promovimin e natyrës, për njohjen dhe zbatimin e legjislacionit të fushës së natyrës, në anekse jepen edhe disa orientime se si mund të përgatiten, të ndiqen dhe të raportohen të dhënat e siguruara nga një pyetësor investigimi për ZM dhe përdorimin e burimeve natyrore; për Mbrojtjen e Biodiversitetit; për Mbrojtjen e Faunës së Egër dhe Gjuetinë, për Kullotat dhe Bimët Mjekësore, etj.

09.

KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME

1. MM, në kuadër të procesit të përafrimit të legjislacionit shqiptar me *acquis communautaire*, në fushën e mjedisit, lidhet direkt me standardet mjedisore dhe detyrën jetësore për të luftuar degradimin e mjedisit me qëllim promovimin e qëndrueshmërisë mjedisore, bazuar edhe në angazhimet e ndërmarra për plotësimin e detyrimeve të Planit Kombëtar të Integritimit Evropian (PKIE), duhet të marri masat e duhura, që krahas përafrimit të punojë më tepër edhe për njohjen dhe zbatimin e legjislacionit për fushën e ruajtjes së natyrës si dhe për transpozimin e plotë të direktivës së zoo-ve.

2. Nga investigimi, shqyrtimi i dokumentacionit përkatës dhe i progres raportit të KE-s, për Shqipërinë, për MM, rezulton:

- a. Dokumente strategjike, nga 2 të planifikuara është realizuar 1, ose 50%; por, është miratuar “Dokumenti i Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit, 2020” (VKM nr. 31, 21 Janar 2016). Në raportin e KE-s, Kapitulli 27: Mjedisi dhe ndryshimet klimatike, theksohet se për sa i përket legjislacionit horizontal, nuk është miratuar ende strategjia ndër-sektoriale e mjedisit 2015-2020.
- b. Në kuadër të zbatimit të detyrimeve për PIKE, Kapitulli 27: Mjedisi, MM ka planifikuar 26 projekt akte, nga të cilat janë realizuar 15, ose 58%.
- c. Përafrimi i Direktivës së Habitaveve, vlerësohet në masën 98% dhe i Direktivës së Zogjëve/Shpendëve në masën 98%. Në kuadër të përafrimit të Direktivës së ZOO-ve, me Urdhër të ministrit të Mjedisit nr. 182, datë 20.09.2016, është miratuar rregullorja “Për trajtimin e llojeve të faunës së egër në zooparqe apo në mjedise të tjera, ku individët i ekspozohen publikut”.
- d. Njohja e Konventave Ndërkombëtare, ku Shqipëria është palë, nga ana e OMShC-ve dhe e

strukturave shtetërore përgjegjëse në nivel vendor, në dy rajonet pilote, është përgjithësisht e dobët, por mund të thuhet se janë tërësisht të pa njohura. Për rrjedhojë edhe zbatimi i tyre. Po kështu nuk mund të thuhet edhe për Rrjetin Natura 2000.

e. Dispozitat ligjore në fuqi për fushën e ruajtjes së natyrës ngarkojnë Qeverinë, MM, ministritë e tjera të linjës si dhe agjencitë zbatuese të tyre, që nga dita e hyrjes në fuqi të këtyre dispozitave ligjore, të përgatitin dhe miratojnë aktet nënligjore dhe administrative përkatëse, në mënyrë që dispozitat ligjore të gjejë zbatueshmëri më të lehtë në terren dhe të ndihmojnë në ruajtjen dhe zhvillimin e natyrës ashtu siç është e përcaktuar edhe me rregullat ndërkombëtare për mbrojtjen e natyrës. Nga vlerësimi i situatës së zbatueshmërisë së këtyre akteve dhe nënakteve ligjore rezultojnë se ka raste, edhe pse ka kaluar mjaft kohë nga miratimi i ligjit, ende nuk janë përgatitur dhe miratuar aktet nënligjore të domosdoshme për kompletimin e legjislacionit, përfshi dhe detyrimet për përafrimin e tij me legjislacionin evropian. Mangësi vërehen për mosplotësimin e akteve nënligjore: “Për mbrojtjen e biodiversitetit”, të ndryshuar, është 25%; “Për mbrojtjen e faunës së egër”, të ndryshuar, 20%; “Për mbrojtjen e fondit të bimëve mjekësore, eterovajore e tanifere natyrore”, të ndryshuar, 10%; “Për përcaktimin e rregullave dhe të procedurave për tregtimin ndërkombëtar të llojeve të rrezikuara të faunës dhe të florës së egër”, të ndryshuar, 29%, etj.

3. Në kuadër të zbatimit të projektit “Fuqizimi i OMSHC-ve shqiptare për promovimin dhe ruajtjen e natyrës në Shqipëri”, me financim nga BE (Delegacioni në Shqipëri), në kuadër të programit ACHIEVE “Shoqëria civile shqiptare për një mjedis Evropian”, që zbatohet nga REC-Shqipëri, gjatë takimeve të organizuara nga INCA, në dy rajonet pilote të projektit, me disa OMSHC, AdRZM dhe me përfaqësues nga strukturat përgjegjëse për mjedisin dhe natyrën, në Bashki; në lidhje me zbatimin e programit të trajnimit për përfundimin e kapaciteteve në investigimin legjislacionit ekzistues për ruajtjen e natyrës, për monitorimin dhe raportimin e zbatimit të tyre në praktikë, rezultojnë:

a. Njohja e legjislacionit për Ruajtjen e Natyrës, nga OMSHC-të dhe punonjësit e institucioneve përgjegjëse shtetërore është shumë e pakët, për të mos thënë që nuk njihet fare. Gjendja paraqitet më e rëndë në mosnjohjen e dispozitave ligjore dhe të akteve nënligjore për: Ligji nr. 9587, datë 20.07.2006 “Për mbrojtjen e biodiversitetit”, të ndryshuar; Ligji nr.9867, datë 31.01.2008 “Për mbrojtjen e faunës së egër”, të ndryshuar; Ligji nr. 5/2016, datë 04.02.2016 “Për shpalljen e moratoriumit në pyje në Republikën e Shqipërisë”; Ligji nr. 9693, datë 19.03.2007 “Për fondin kullosor”, të ndryshuar; Ligji nr.10 120, datë 23.04.2009 “Për mbrojtjen e fondit të bimëve mjekësore, eterovajore e tanifere natyrore”, të ndryshuar dhe Ligji nr. 9867, datë 31.01.2008 “Për përcaktimin e rregullave dhe të procedurave për tregtimin ndërkombëtar të llojeve të rrezikuara të faunës dhe të florës së egër”, të ndryshuar.

b. Shpesh thuhet që kemi bërë progres në hartimin dhe përafrimin e legjislacionit, por ka mangësi të theksuara në zbatimin e tij. Pse ndodh kjo?

(i) Së pari, nuk ka si të kërkohej zbatimi i tyre, kur institucionet dhe punonjësit e tyre apo veçanërisht institucionet ligj zbatuese, veçanërisht në nivel vendor, por dhe qendror, përfshirë dhe OJF-t mjedisore, nuk e dispozojnë këtë legjislacion, e për rrjedhojë nuk e njohin;

(ii) Së dyti, institucionet përgjegjëse nuk kanë një plan konkret për botimin, shpërndarjen dhe programe trajnimi për njohjen dhe zbatimin e legjislacionit për fushën e ruajtjes së natyrës dhe të investigimit të zbatimit të tij në terren. Kjo edhe për faktin e krijimit të administratave (ZM) dhe të strukturave të reja (Bashki), të lëvizjeve të shpeshta të specialistëve e të ekspertëve apo dhe emërime të punonjësve që nuk kanë profilin e duhur për fushën e ruajtjes së natyrës;

(iii) Së treti, mosnjohja e përgjegjësive, kompetencave dhe të rolit të tyre për zbatimin e legjislacionit të fushës së ruajtjes së natyrës. Në mjaft raste pretendohet për mbivendosje të kompetencave, për mos bashkëveprim të përbashkët, në mos hartimin e programeve të përbashkëta për kontrollin dhe investigimin e zbatimit të legjislacionit, megjithëse raste të tilla nuk mungojnë si krijimi i “Task Forcës së Gjelbërt” për moratorimin e pyjeve dhe të gjuetisë. Funksionimi me hope i këtyre strukturave ka sjellë mos zbatim të plotë dhe shkelje të moratorieve si në prerjen e pyjeve apo dhe vijim i gjuetisë së paligjshme.

4. MM dhe AKZM, duhet të zhvillojnë kontakte më të shpeshta me institucionet e vartësisë, veçanërisht me AdRZM, dhe të bashkive. Njëherazi këto kontakte janë të domosdoshme të kryhen edhe me specialistët e institucioneve monitoruese dhe ligjzbatues të mbrojtjes së mjedisit, të planifikimit dhe zhvillimit të territorit, me përdoruesit e burimeve natyrore, biodiversitetit dhe peisazhit, për të siguruar që këto institucione dhe stafi i tyre zyrtar, janë të njohur me legjislacionin dhe janë duke e zbatuar atë në praktikë, ashtu siç përcaktohet me ligjet përkatës të ruajtjes së natyrës.

5. MM dhe AKZM, brenda dy viteve, duhet të programojnë dhe të nxjerrin të gjitha aktet nënligjore dhe udhëzimet administrative, të cilat nuk janë realizuar deri më sot, sipas kërkesave ligjore në fuqi, dhe tua dërgojë institucioneve të vartësisë dhe bashkive, në mënyrë që ta kenë më të lehtë zbatimin e legjislacionit në praktikë, dhe të ndikojë në ruajtjen më të mirë të natyrës dhe të biodiversitetit.

6. MM dhe AKZM, brenda këtij viti, duhet të miratojnë ligjin e ri për zonat e mbrojtuar dhe të fillojnë menjëherë nga përgatitja dhe miratimi i akteve të tjera nënligjore, që mundësojnë zbatimin korrekt të tij në terren.

7. MM dhe AKZM, por edhe ministritë e tjera të linjës, t'i kushtojnë vëmendjen e duhur njohjes dhe zbatimit të detyrimeve që rrjedhin nga "Dokumenti i Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit", miratuar me VKM nr. 31, datë 20.01.2016.

8. MM, AKM dhe AKZM të marrin masa, brenda vitit, për ngritjen e rrjetit të inventarizimit dhe monitorimit të biodiversitetit, bazuar në dispozitat e ligjit për mbrojtjen e biodiversitetit.

9. MM, AKZM dhe Bashkitë të vlerësojnë njohjen dhe zbatimin konkret të dispozitave ligjore për mbrojtjen e faunës së egër. Krahas plotësimit të akteve nënligjore, të fillojnë procesin e inventarizimit, regjistrimit dhe matrikullimit, dhe krijimin e sistemit të identifikimit, gjurmimit, zbulimit, trajtimit dhe parandalimit të zotërimit, mbajtjes në robëri dhe tregtimit të individëve të llojeve të faunës së egër.

10. MM, në mbështetje të detyrimeve që rrjedhin nga zbatimi i ligjit për shpalljen e moratoriumit të pyjve, në bashkëpunim me bashkitë, të hartojë dhe përpunojë programin e zhvillimit të sektorit të pyjeve, plotësimin e akteve nënligjore si dhe saktësimin e kompetencave.

11. MM, në bashkëpunim me bashkitë, të përmirësojnë aktete ligjore dhe nënligjore në lidhje me fondin kullosor, duke patur në konsideratë pronësinë e tyre. Mangësi në këtë drejtim janë mos përgatitja e Strategjisë dhe e planit të veprimit si dhe e planeve të mbarështimit e të inventarizimit të kullotave dhe livadheve.

12. MM, Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit dhe bashkitë duhet të saktësojnë kompetencat në lidhje me menaxhimin e fondit të bimëve mjekësore, eterovajore e tanifere natyrore, përgatitjen dhe miratimin e ndryshimeve përkatëse në ligjin ekzistues dhe miratimi i akteve nënligjore të cilat nuk janë realizuar ende.

13. Strukturat e MM dhe të Bashkive, të ngrakuara me ligj, duhet të hartojnë planet e mbarështimit dhe të inventarizimit të bimëve mjekësore, eterovajore e tanifere natyrore, dhe mbi bazen e tyre të caktohet sasia, lloji dhe koha e grumbullimi dhe vjeljes së tyre.

14. Respektimi nga organet menaxhues, kontrolluese dhe ato doganore dispozitat e ligjit "Për përcaktimin e rregullave dhe të procedurave për tregtimin ndërkombëtar të llojeve të rrezikuara të faunës dhe florës së egër si dhe aktet nënligjore në zbatim të tij.

15. Bashkitë duhet të përfshihen gjatë hartimit të ligjeve, udhëzimeve administrative dhe strategjive në mënyrë që ato të japin vërejtjet dhe sugjerimet e tyre, të cilat do të inkorporohen brenda këtyre akteve ligjore, gjë që do të garantojë zbatim më të mirë të ligjit në terren.

16. ISHMP si dhe Inspektoriatet e tjerë, duhet të hartojnë dhe zbatojnë programe të veçanta, me punonjësit e tyre, për njohjen dhe zbatimin e ligjshmërisë dhe të akteve nënligjore për fushën e ruajtjes së natyrës. Krahas kësaj duhet të realizojnë më shumë takime nëpër bashkitë dhe në bashkëpunim me strukturat e inspektimit të tyre të bëjë më shumë inspektim të zonave të mbrojtura, për larminë biologjike e peisazhore, dhe përdorimin e burimeve natyrore, etj.

17. MM dhe AKZM duhet të organizojnë seminare, në bazë qarqesh, me AdRZM dhe Bashkitë, për përgatitjen profesionale të stafëve përkatës të menaxhimit të zonave të mbrojtura, për të hartuar planet e veprimit për mbrojtje të natyrës, të biodiversitetit, të individëve të faunës së egër, për grumbullimin e bimëve mjekësore dhe aromatike, etj.

18. MM, AKZM dhe stafi i bashkive duhet të organizojnë më shumë takime me organizatat e shoqërisë civile që merren me mjedisin, natyrën dhe biodiversitetin, pasi do të ndihmonin njëra-tjetrën në realizimin e fushatave ndërgjegjësuere të ndryshme për promovimin dhe mbrojtjen e natyrës, me aktorët dhe përdoruesit e burimeve natyrore.

19. MM dhe AKZM duhet të planifikojë një buxhet të veçantë, si një mangësi që vihet re, për organizimin e fushatave sensibilizuese, të konferencave, prodhimit dhe shpërndarjen e fletëpalosjeve, broshurave, CD, video, guidave, apo edhe të emisioneve në radio e tv, për reklama, për të njoftuar publikun me pasuritë natyrore dhe me veprimet që duhet ndërmarrë gjatë vizitave në ato zona.

20. MM, AKZM dhe Bashkitë duhet të disponojnë kuadrin e duhur e të plotë legjislativ, për fushën e ruajtjes së natyrës, në mënyrë që personat e punësuar t'a njohin atë, dhe në mbështetje të akteve ligjore e nënligjore, në fuqi, të mund të bëjnë monitorim profesional të aktiviteteve në mbrojtje të natyrës, inventarizimin e pasurive natyrore, ofrimin e ndihmës profesionale me kohë dhe hartimin me kohë të raporteve përkatëse mbi gjendjen e natyrës.

21. AKZM, si institucioni përgjegjës i ngarkuar për regjistrimin dhe monitorimin e faunës së egër, krahas menaxhimit të zonave të mbrojtura dhe të biodiversitetit në Shqipëri, duhet të planifikojë dhe të kryejë inventarizimin dhe matrikullimin e individëve të llojeve të faunës së eger që mbahen në gjendje robërie, të balsamosur apo që përdoren për tregëti, si një dukuri me pasoja të theksuar për faunën e egër të vendit dhe që nuk është kryer asnjë herë gjatë këtyre 25 viteve të fundit.

22. REC të mundësojë hartimin e një programi për botimin e përmbledhjes së legjislacionit për fushën e ruajtjes së natyrës dhe trajtimin e stafëve të OMSHC-ve lokale dhe kombëtare për njohjen, analizimin dhe investigimin e zbatimit të këtij legjislacioni, si një mangësi e dukshme që vihet re në institucionet përgjegjëse shtetërore dhe veçanërisht tek bashkitë.

23. Të paktën një herë në vit, në secilën ZM, AKZM dhe Bashkitë, në bashkëpunim me OMSHC-të dhe palët e tjera të interesuara, të organizojnë debate publike ku komuniteti dhe biznesi të njoftohen për punën e kryer nga këto institucione për mbrojtjen e natyrës, biodiversitetit dhe peisazhit, mbi përdorimin e burimeve natyrore, mbi veprimtaritë e edukimit dhe ndërgjegjësimin, gjë që do të ndikonin në vetëdijësimin e banorëve për të dhënë kontribut në ruajtje të natyrës.

24. Të sigurohet infrastruktura e nevojshme informues dhe pritëse në hyrje të të gjitha zonave që janë nën mbrojtje institucionale, me informacionet që ato zona duhen ruajtur dhe kërkojnë përkujdesjen e secilit.

10.

ANEKSE

1. Platformë investigimi për zbatueshmërinë e ligjislacionit në fuqi për fushën e ruajtjes së natyrës

1.1. “PËR ZONAT E MBROJTURA”

- > Kontroll i zbatimit të VKM dhe i procesit të zbatimit të zonimit të territorit të ZM. Kontrollon zbatimin e PIM për zonat e veçanta të ruajtjes në përputhje me kërkesat ekologjike të tipave të habitateve natyrore.
- > Kontrollon dhe verifikon në terren nëse ka raste të shfrytëzimit të pyjeve dhe se si kryhet menaxhimi i pasurive pyjore, ujore dhe i burimeve të tjera natyrore. Po kështu dhe se si menaxhohen dhe përdoren këto burime nga pronarët e ligjshëm.
- > Kontrollon nëse planet e menaxhimit të ZM janë përfshirë në politikat sektoriale në nivel qendror dhe lokal.
- > Kontrollon hartimin dhe zbatimin e planeve të menaxhimit dhe programet e mbrojtjes së ZM nga ana e AdRZM dhe e njësive administrative të qeverisjes vendore.
- > Kontrollon dhe verifikon nëse privatët burimet natyrore i administrojnë dhe i përdorin ato në përputhje me kërkesat e planit të menaxhimit, rregullat e caktuara, programet e hartuara për zhvillimin e qëndrueshëm dhe a kanë bashkëpunuar me AdRZM dhe me njësitë administrative të qeverisjes vendore.
- > Kontrollon dhe verifikon nëse veprimtaritë ekonomike, shoqërore dhe projektet janë të pajisuara me lejet përkatëse të mjedisit dhe në përputhje me planin e përgjithshëm të zhvillimit të territorit.
- > Kontrollon dhe verifikon nëse subjektet kanë kryer monitorimin për veprimtaritë e lejuara dhe a i kanë raportuar ato tek organet shtetërore kompetente.
- > Kontrollon dhe verifikon zbatueshmërinë e akteve ligjore dhe nënligjore gjatë kryerjes së zbatimit të projekteve dhe të veprimtarive të ndryshme ekonomike, sociale dhe ekoturistike.
- > Kontrollon dhe verifikon zbatueshmërinë dhe të drejtat për të vizituar ZM, si dhe rregullat e caktuara për vizitorët dhe turistët.

1.2. “PËR MBROJTJEN E BIODIVERSITETIT”

- > Verifikon punën, masat e marra dhe zbatueshmërinë e ligjshmërisë për ruajtjen e burimeve natyrore përbërëse të biodiversitetit.
- > Kontrollon dhe verifikon nëse ruajtja dhe përdorimi i qëndrueshëm i llojeve dhe habitateve është pjesë e politikave, programeve dhe e vendimmarrjeve në nivel kombëtar dhe lokal.
- > Kontrollon masat e marra për shmangjen e dëmtimeve të llojeve dhe habitateve si dhe rastet e mbajtje, kapjes dhe përdorimit të individëve të llojeve të bimëve dhe kafshëve të egra të mbrojtura.
- > Kontrollon miratimin dhe zbatimin e listës së llojeve të mbrojtura të miratuar me VKM.
- > Verifikon pajisjen me leje mjedisore të personave juridikë, publikë dhe privatë për veprimtaritë e lejuara që shfrytëzojnë dhe përdorin elemente të diversitetit biologjik dhe të përbërësve të tij.
- > Kryen verifikime mbi zbatimin e legjislacionit për ruajtjen e biodiversitetit, të lejeve mjedisore dhe të marrjes së masave të përcaktuara në ligj nga ana e organeve kontrolluese të ngarkuara me kontrollin dhe zbatimin e ligjit dhe të akteve nënligjore në zbatim të tij.

1.3. “PËR MBROJTJEN E FAUNËS SË EGËR”

- > Verifikon nëse llojet e kërcënuara dhe endemike të faunës së egër janë përfshirë në listën e kuqe dhe çfarë statusi mbrojtës ligjor kanë.
 - Verifikon masat për ruajtjen dhe zbatimin e listës së llojeve të shpendëve të egër, veçanërisht vulnerabël, dhe kontrollon zbatimin e urdhërit të ministrit për këtë qëllim.
 - > Kontrollon zbatimin e VKM mbi organizimi dhe funksionimi i qendrave të shpëtimit, që krijohen nga persona fizikë e juridikë.
 - > Kontrollon dhe verifikon zbatimin e masave, sipas përcaktimeve në nenin e ndalimeve të ligjit për individët e faunës së egër.
 - > Kontrollon dhe ndjek zbatimin e udhëzimit përkatës të ministrit të Mjedisit, për përdorimet e llojeve të faunës së egër për qëllime shkencore, kulturore, edukimi, koleksione zoologjike dhe përfitimin e produkteve jetësore ose për përdorimin e veprimtarive të tyre jetësore.
 - > Kontrollon dhe ndjek zbatimin e rregullores së trajtimit të llojeve të faunës së egër në zooparqe apo në mjedise të tjera, ku individët i ekspozohen publikut.
 - > Kontrollon dhe ndjek zbatimin nga ana e personave fizikë e juridikë, të cilët mund të mbajnë individë të llojeve të faunës së egër, vetëm kur ata janë të lindur në robëri dhe nëse individët trajtohen në përputhje me kërkesat e udhëzimit të ministrit, për rregullat e mbajtjes së tyre në gjendje robërie.
 - > Kontrollon dhe verifikon dokumente e personave fizikë dhe juridikë, që administrojnë lokale tregtie e shërbimi, mund të ekspozojnë në to balsamime, lëkurë, brirë, dhëmbë, pupla e pjesë të tjera të individëve të faunës së egër, kur provojnë, me dokumente, se ato i kanë marrë nga një veprimtari e specializuar për t'i prodhuar e tregtuar.
 - > Kontrollon dhe ndjek nëse është hartuar dhe si zbatohet rregullorja e ministrit për trajtimin e individëve të llojeve të faunës së egër që mbahen në cirk.
 - > Kontrollon dhe ndjek hartimin dhe zbatimin e akteve nënligjore nga ana e personave fizikë e juridikë, pronarë pyjesh, kullotash e livadhesh, të cilët mund të krijojnë safari me lloje të faunës së egër, për t'u vizituar nga publiku.
 - > Kontrollon dhe verifikon zbatimin e dispozitave të ligjit, të akteve nënligjore, të konventave përkatëse si dhe performancën e institucioneve dhe të agjencive përkatëse ligjzbatuese.
- Kontrollon dhe verifikon zbatueshmërinë ligjore nga organet doganore në pikat e kalimit kufitar.

1.4. “PËR GJUE TINË”

- > Kryen kontrole për zbatimin e VKM për llojet e faunës së egër, që janë shpallur objekt gjuetie dhe të ligjit për moratoriumin e ndalimit të gjuetisë.
- > Kontrollon dhe kryen verifikime për përdorimin e metodave dhe të mjeteve për zënien, vrasjen dhe robërimin e llojeve të gjuetisë dhe ato të mbrojtura.
- > Kontrollon zbatimin e udhëzimit të ministrit nga ana e personave fizikë dhe juridikë që mund të tregtojnë individë të vranë të llojeve të faunës së egër, objekt gjuetie, pjesë të tyre dhe trofe nga gjuetia, të siguruara në mënyrë të ligjshme dhe kur ato figurojnë në listën e hartuar, sipas aneksit III të direktivës për shpendët.
- > Kontrollon performancën dhe zbatimin e ligjshmërisë, të legjislacionit doganor dhe udhëzimin e ministrit nga ana e organeve të specializuara të kontrollit të gjuetisë.
- > Kontrollon zbatueshmërinë e moratoriumit të gjuetisë.

1.5. “PËR PYJET DHE SHËRBIMIN PYJOR”

- > Kontrollon programin e zhvillimit të sektorit të pyjeve nga ana e ministrisë përgjegjëse për pyjet dhe nga bashkitë.
- > Ndjek dhe kontrollon realizimin e detyrave si: mbledhjen e të dhënave për zhvillimin e pyjeve publike dhe private; mbajtjen dhe administrimin e të gjitha dokumenteve për hartimin dhe zbatimin e planeve të mbarështimit dhe të inventarizimit pyjor; të kadastrës pyjore e të projekteve; të dhënat bazë për tërësinë e fondit pyjor e kullosor dhe të tokave pyjore; zbatimin e planeve të mbarështimit dhe të

inventarizimit të pyjeve, të kullotave, të florës e të faunës së egër, si dhe të shmangies së sëmundjeve, dëmtuesve dhe zjarreve; kontrollin dhe marrjen në dorëzim të punimeve të kryera në pyje e kullota.

> Ndjek dhe kontrollon regjistrimin sipas pronësisë si dhe zbatimin e rregullave, procedurat e kërkimit, të shqyrtimit e të miratimit të kërkesave për dhënie në përdorim të fondit pyjor kombëtar të caktuara me udhëzim të ministrit.

> Kontrollon zbatimin e planit të shfrytëzimit dhe të prodhimeve të dyta pyjore e jopyjore; shitjen e materialit drusor nga pyjet publik, lejet e transportit të materialit drusor si dhe çertifikatën e origjinës së prodhimeve të tjera pyjore dhe jo pyjore. Gjithashtu verifikon periudhën e kryerjes së inventarizimit të pyjeve dhe kriteret e caktuara me udhëzimet e ministrisë.

> Kontrollon zbatimin e programit të monitorimit të pyjeve nga ana e ministrisë përgjegjëse për pyjet dhe AKM.

> Kontrollon zbatueshmërinë e moratopriumit në pyje, hartimin e kriterëve dhe procedurat për zbatimin e shkronjave “a” dhe “c”, të pikës 1, të këtij neni, sipas përcaktimeve me vendim të Këshillit të Ministrave.

1.6. “PËR FONDIN KULLOSOR”

> Investigimi: OMSHC kontrollon hartimin dhe zbatimin e kriteret teknike të klasifikimit, që përdoren për kullotje, të miratuara nga ministri.

> Investigimi: OMSHC kontrollon nëse ministria dhe organet përkatëse të qeverisjes vendore nëse kanë përfunduar regjistrimin e kullotave e të livadheve, në zyrën e regjistrimit të pasurive të paluajtshme.

> Investigimi: OMSHC kontrollon nëse janë miratuar nga ministri dhe si zbatohen rregullat për mbajtjen e regjistrit të fondit kullosor, për regjistrimin, përditësimin dhe ndryshimet e gjendjes së kullotave e livadheve. Po kështu dhe nëse janë shpallur çdo vit të dhënat për kullotat e livadhet nga ana e ministrisë.

> Investigimi: OMSHC kontrollon zbatimin e këtyre procedurave për heqjen e një kullote apo livadhi nga fondi kullosor ose ndryshimi i destinacionit për një sipërfaqe kullote.

> Investigimi: OMSHC kontrollon zbatimin dhe nëse janë miratuar me VKM rregullat dhe procedurat, që ndiqen për heqjen, shtimin dhe ndryshimin e destinacionit si dhe pasqyrimin e tyre në regjistrin e fondit kullosor.

> Investigimi: OMSHC kontrollon hartimin dhe miratimin nga Këshilli i Ministrave të Strategjisë dhe planet e veprimit si dhe zbatimin e tyre sipas afateve të caktuara në ligj.

> Investigimi: OMSHC kontrollon hartimin dhe zbatimin e planeve të mbarështimit e inventarizimit. > Urdhrin e ngritjes së komisionit teknik të përhershëm nga ministri dhe nëse është hartuar e si zbatohet rregullorja e organizimit dhe funksionimit të këtij komisioni.

> Investigimi: OMSHC kontrollon procedurat e dhënies në përdorim, zbatimin e kontratave dhe nëse janë hartuar dhe si zbatohen rregullat e miratuara nga ministri për dhënien në përdorim të kullotave apo livadheve për kullotje ose kositje.

> Investigimi: OMSHC kontrollon hartimin dhe zbatimin e procedurave, rregullat, afatet e kërkimit, të miratimit apo refuzimit të lejes, të miratuara me udhëzim të ministrit, për subjektet që kërkojnë të ushtrojnë veprimtari në fondin kullosor.

> Investigimi: OMSHC kontrollon zbatimin e dispozitave dhe të rregullave të caktuara për veprimtaritë e ndaluara.

1.7. “PËR MBROJTJEN E FONDIT TË BIMËVE MJEKËSORE, ETEROVAJORE E TANIFERE NATYRORE”

> Kontrollon hartimin dhe zbatimin e masave mbrojtëse, si dhe **a)** zonat ku do të vilen e mblidhen këto bimë; **b)** afatet dhe kalendarin e vjeljes për secilin lloj; **c)** llojet që do të vilen, mblidhen e grumbullohen. Kontrollon hartimin dhe zbatimin e kriterëve teknike dhe kërkesat e ligjore e të akteve nënligjore për administrimin dhe shfrytëzimin e llojeve të BMET nga ana e organeve të qeverisjes vendore si dhe nga pronarët privat të pyjeve dhe kullotave ku rriten këto bimë.

- > Kontrollon hartimin e planeve të mbarështimit dhe kryerjen e inventarizimit dhe nëse janë pasqyruar të dhënat në regjistrin kombëtar të BMET, sipas formatit të miratuar nga ministri.
- > Kontrollon se si pronarët respektojnë dispozitat e ligjit dhe aktet nënligjore në zbatim të tij për administrimin dhe përdorimin e fondit të BMET, duke patur parasysh veprimet e ndaluara si: a) vjelja, mbledhja, grumbullimi i BMET-ve në sipërfaqet pyjore e kullosore, pronë shtetërore, nga persona të pakontraktuar nga DSHP-të apo njësitë e qeverisjes vendore; b) vjelja, mbledhja, grumbullimi i BMET-ve, në kundërshtim me kalendarin e vjeljes e të grumbullimit të secilit lloj; c) vjelja, mbledhja, grumbullimi i BMET-ve me mjete, mënyra e forma, që rrezikojnë ekzistencën e llojit e që çojnë në shkatërrimin e tyre; ç) kryerja e veprimeve, që bien në kundërshtim me kërkesat e kriteret teknike, të parashikuara në manual.

1.8. “PËR PËRCAKTIMIN E RREGULLAVE DHE TË PROCEDURAVE PËR TREGTIMIN NDËRKOMBËTAR TË LLOJEVE TË RREZIKUARA TË FAUNËS DHE TË FLORËS SË EGËR”

- > Kontrollon se si janë respektuar nga organet menaxhues, kontrolluese dhe ato doganore dispozitat e ligjit dhe aktet nënligjore në zbatim të tij dhe veprimet e ndaluara si më poshtë:
 - a) zotërimi dhe mbajtja nën kontroll, për qëllime tregtimi, e individëve të llojeve të listuara në anekset;
 - b) tregtimi, ekspozimi dhe ofertimi për shitje ose bërja të ditur publikut e individëve të llojeve të listuara në anekse, të cilat janë importuar;
 - c) tregtimi ndërkombëtar i individëve të llojeve të listuara në anekse me mënyra, forma e mjete, që nuk garantojnë trajtimin e duhur shëndetësor të tyre;
 - d) eksporti, importi dhe rieksperti i çdo individ të llojeve, të përfshira në anekse dhe në listën vendase, kryhen vetëm pasi personi fizik apo juridik pajiset me lejen përkatëse, të cilën e paraqet në organet doganore;
 - e) lejet për eksportimin dhe riekspertimin e individëve të llojeve të listuara në anekse lëshohen vetëm kur autoriteti shkencor;
 - f) individë të llojeve të faunës, të listuara në anekset 1 ose 2, të cilët janë shumëzuar në gjendje jo të lirë, mund të tregtohen vetëm nëse veprimtaria për shumëzimin e tyre është e regjistruar nga autoriteti menaxhues dhe nëse individët janë matrikulluar në mënyrë që të jetë i pamundur ndryshimi apo modifikimi i tyre nga persona të tretë;
 - h) leja nuk mund t'i transferohet një personi tjetër, të ndryshëm nga ai, në emër të të cilit është lëshuar;
 - i) në të gjitha rastet, individët, që janë objekt i një kundërvajtjeje, sekuestrohen.

2. Zbatimi i udhërit të ministrit të Mjedisit nr.3, datë 03.04.2013 “Për rregullat dhe mënyrën e mbajtjes, skedimit, funksionimit dhe përdorimit të regjistrit të zonave të mbrojtura”.

3. Kontrolli dhe verifikimi i evidencës operative për rastet e zjarreve në pyje dhe kullota.

1	Qarku/Bashkia			Data/Muaj/Viti	Periodike
2	AdZM				
3	Zona e Mbrojtur				
4	Zonimi	Ngastra/nënngastra nr.			
5	Përbërja e grumbullit pyjor				
6	Lloji i kullotës	Dimërore			
		Verore			
7	Data dhe ora e rënies dhe shuarjes së zjarrit				
8	Sip. e djegur	Ha			
9	Nga kjo	a. Në pyje			
		a.1 Trungishte			
		a.1.1. Halorë			
		a.1.2 Fletorë			
		a.2 Cungishte			
		a.3 Shkurre			
		b. Kullotë			
	c. Të tjera				
10	Pronësia	Pyje	Shtetëror		
			Bashkiak		
			Privat		
		Kullotë	Shtetëror		
			Bashkiak		
			Privat		
11	Vlera e dëmit të shkaktuar	000/Lekë			
12	Material drusor i djegur plotësisht	m ³			
13	Nga kjo	Lëndë punimi	Shtetëror		
			Bashkiak		
			Privat		
		Dru zjarri	Shtetëror		
			Bashkiak		
			Privat		
14	Material drusor i djegur, por i përdorshëm për shfrytëzim	m ³			
15	Nga kjo	Lëndë punimi	Shtetëror		
			Bashkiak		
			Privat		
		Dru zjarri	Shtetëror		
			Bashkiak		
			Privat		
16	Shkaqe të njohura	000/Lekë			
17	Nga këto	1. Njerëzore			
		-Të qëllimshëm			
		-Jo të qëllimshëm			
		2. Natyrore			
18	Shkaqe të panjohura	000/Lekë			
19	Fonde të harxhuara për shuarjen e zjarreve	000/Lekë			

4. Evidenca e dëmtimeve dhe e përdorimit të territorit të ZM (muajore, progresive, viti).

Nr.	AdZM	Kategoria (IUCN) dhe Emëri i ZM	Lloji i dëmtimeve			Lloji i përdorimit të territorit		
			Emërtimi	Njësia e matjes	Sasia	Emërtimi	Njësia e matjes	Sasia
1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								

5. Platformë investigimi për gjendjen e biodiversitetit, zonat e mbrojtura dhe burimet natyrore.

Vendndodhja

Qarku:...

Bashkia:...

Institucionet e përfshira

AdRZM dhe Bashkia

Kryerja e pyetësorëve

OMShC

Përmbajtja e pyetësorit:

1. Emëri i Zonës së Mbrojtur, Statusi sipas IUCN, VKM e miratimit dhe gjendja aktuale (koncize) për secilën ZM?
2. Si është gjendja e Monumenteve të Natyrës, për gjithë qarkun?
3. Si është njohja dhe zbatimi i akteve ligjore e nënligjore në lidhje me administrimin dhe menaxhimin e zonave të mbrojtura?
4. A ka Plane të Menaxhimi për ZM? Po Plan Veprimi për llojet floristike e faunistike? Nëse po, si është zbatimi i tyre dhe cila është problematika?
5. A ka plane të mbarështimit dhe të inventarizimit të bimëve mjekësore, eterovajore e tanifere natyrore (BMET) të miratuar nga ministri?
6. A është kryer çdo 5 vjet inventarizimi i BMET? A Ka rregjistër kombëtar të inventarizimit të BMET dhe cili është formati i miratuar nga ministri?
7. A ekziston një listë e miratuar nga ministri që ndalon mbledhjen e BMET të rralla, të kërcënuara dhe në rrezik zhdukjeje?
8. Llojet e BMET-ve, që janë në pakësim apo që rrezikohen të zhduken, a janë përcaktuar në një listë të veçantë të miratuar nga ministri për çdo vit?
9. A është kryer monitorimi i fondit dhe i llojeve përbërëse të tij si pjesë e Programit Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit? Nëse po a kryhet në përputhje me kërkesat e këtij programi, që hartohet nga ministria dhe të miratuar nga ministri?
10. Në raportet vjetor për gjendjen e mjedisit, të hartuar nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit, a ka të dhëna të rezultateve të monitorimit të BMET? A janë pasqyruar ato në një kre të veçantë siç kërkohen nga dispozitat ligjore në fuqi?
11. A janë të miratuara çdo fillim viti zonat ku do të vilen dhe mblidhen BMET, afatet dhe kalendarin e vjeljes për secilin lloj si dhe llojet që do të vilen, mblidhen apo do të grumbullohen?

12. Si është gjendja e ndërtimeve brenda territorit të ZM? Sa janë me dhe pa leje? Specifiko llojshmërinë e tyre?
13. Sa është sipërfaqja e zaptuar apo e rrethuar me struktura sociale e turistike, etj brenda ZM? Specifiko llojshmërinë e tyre dhe sa janë me dhe pa leje?
14. A ka raste të ndotjes së mjedisit, të derdhjes së ujërave të zëza, të hedhjes e inerteve apo dhe të mbeturinave, brenda territorit të ZM? Cila është natyra dhe problematika e këtyre dukurive?
15. A ka raste të dhënies në përdorim të sipërfaqeve brenda territorit të ZM? Specifiko rastet dhe cili është qëllimi i tyre?
16. Si është gjendja e infrastrukturës rrugore, e komunikimit, ajo mbështetëse (shërbimeve) dhe e informimit dhe pritjes së vizitorëve në ZM?
17. A janë hapur qendrat e vizitorëve? Nëse po, si funksionojnë dhe cila është problematika e tyre? Po shtigjet për kalimin e vizitorëve a janë krijuar? Nëse po, sa është numri dhe gjatësia e tyre në Km?
18. Sa është numri i HEC-ve të ndërtuar dhe ata në proces brenda territorit të ZM? Si është gjendja aktuale dhe cilat janë problemet?
19. Evidento sipërfaqen e djegur dhe të përshkruar nga zjarret në pyje e kullota brenda territorit të ZM, jep të dhëna statistikore dhe cila është problematika në këtë drejtim?
20. A ka raste të shfrytëzimit të pyjeve brenda territorit të ZM? Cila është natyra e tyre me apo pa leje? Në rastet e dhënies me leje kush i ka dhënë dhe a është në përputhje me dispozitat e ligjit për Zonat e Mbrojtura dhe të akteve nënligjore në zbatim të ligjit?
21. A ka raste të ushtrimit të gjuetisë? Nëse po, jep të dhëna për llojet, numrin, sasinë dhe natyrën e gjuetisë? Gjuetia e paligjshme është bërë nga gjuetarët apo personat të tjerë, duke përcaktuar rastet dhe numrin e personave?
22. Cilat janë problemet e kullotjes brenda territorit të ZM? Jep të dhëna statistikore dhe cila është problematika në këtë drejtim?
23. Si zhvillohet veprimtaria e peshkimit në ZM dhe cilat janë problemet e hasura?
24. A ka raste të ndërhyrjeve në trupat dhe burimet ujore, përgjatë brigjeve të lumenjëve, liqeneve dhe lagunave të cilët ndodhen brenda territorit të ZM?
25. Sa është numri i guroreve dhe minierat që ushtrojnë veprimtarinë brenda territorit të ZM? Nëse po, evidento sasinë dhe sipërfaqen si dhe përcakto se kush i ka dhënë lejet? A ka raste të rehabilitimit të sipërfaqes së dëmtuar? Nëse po, sa është dhe çfarë lloji rehabilitimi është kryer?
26. Cila është problematika e menaxhimit të vizitorëve në ZM?
27. Sa është numri i proces-verbaleve dhe vlera e dëmit, sipas llojshmërisë penale dhe administrative, brenda territorit të ZM, duke i ndarë për pyjet, kullotat, peshkim, bimët mjekësore e prodhimet e dyta, zenie të territorit, ndërtime të çfarëdolloji, etj sipas karaktetit të ZM?

6. Pyetësorë vlerësimi të gjendjes së Kopshteve Zoologjike dhe kafshëve të egra në gjendje robërie

Vendndodhja:

Qarku:

Bashkia:

Data e raportimit:

Kryerja e pyetësorëve:

☐ OMSHC

☐ Aktivist /Vullnetare

Përmbajtja e pyetësorit:

1. Identifiko ose fotografo:

- Emri i vendit:
- Objekti:
- Lloji i kafshëve e shpendëve të egra dhe sasia:
- Të përdorura për:
 - ☐ Robëri
 - ☐ Tregti
 - ☐ Restorante
 - ☐ Koleksione
 - ☐ Trofe
 - ☐ Ekspozimin e individëve të balsamosur ose të pjesëve të tyre
 - ☐ Ekspozimin e lëkurëve
 - ☐ Cirk
 - ☐ Kopshte zoologjike
 - ☐ Zooparqe
 - ☐ Muzeume
 - ☐ Qëllime kulturore dhe edukimi
 - ☐ Safare

Komente rreth gjendjes se kafsheve të gjalla (të sëmura, të stresuara, pa ushqim, etj):

.....

.....

Veçanërisht, a ka arinj në gjendje robërie ? sa ?

.....

.....

2. A janë të pajisur me leje, sipas akteve ligjore e nënligjore të ligjit “Për mbrojtjen e faunës së egër” dhe të “Gjuetisë”, individët apo subjektet e ndyshëm që përdorin llojet e faunës së egër për qëlimet e mësipërme?

.....

.....

3. Personat fizikë dhe juridikë që zotërojnë koleksione zoologjike (kopshte zoologjike, zooparqe, individë të balsamosur, cirk, safari, etj) veç lejes së ushtrimit të aktivitetit, a disponojnë dokumenta të cilat vërtetojnë se kanë përdorur vetëm individë të lindur në robëri, të siguruar nga gjuetia e ligjshme apo të siguruar nga qendra të specializuara për shumimin dhe tregtimin e tyre?

.....

.....

4. Evidento vendet/rastet ku personat fizikë dhe juridikë, që administrojnë lokale tregtie e shërbimi që kanë të ekspozuar në to balsamime, lëkurë, brirë, dhëmbë, pupla e pjesë të tjera të individëve të faunës së egër. A i kanë ato me dokumente të rregullta dhe i kanë marrë nga një veprimtari e specializuar për t’i prodhuar e tregtuar si dhe rastet e kundërta?

.....

.....

5. Evidento rastet kur personat fizikë dhe juridikë, që zotërojnë apo administrojnë një cirk, mbajnë dhe përdorin individë të llojeve të faunës së egër, kur këta individë nuk janë marrë drejtpërsëdrejti nga jeta e egër si dhe rastet e kundërta

.....

.....

6. Evidento rastet kur personat fizikë dhe juridikë pronarë pyjesh, kullotash e livadhesh, kanë krijuar safari me lloje të faunës së egër, për t'u vizituar nga publiku, në përputhje me dispozitat ligjore në fuqi si dhe rastet e kundërta

.....

.....

7. Identifiko rastet e vrasjes ose kapjes së qëllimshme të llojeve të faunës së egër si dhe metodat e mjetet e përdorura

.....

.....

8. A ka raste të dëmtimit të qëllimshëm, zhvendosje e shkatërrim të çerdheve, vezëve si dhe të marrjes dhe mbajtjes e tyre? A ka raste të shqetësimit të qëllimshëm të llojeve të faunës së egër dhe cili është karakteri i tyre?

.....

.....

9. A ka raste të kapjes e vrasjes së individëve të faunës së egër, kur ato ndodhen në kushte të vështira, si pasojë e kushteve klimatike, si në rast të ngricave, përmytjeve, zjarreve e fatkeqësive të tjera natyrore? Nëse po, cilat janë ato?

.....

.....

10. Evidento rastet e gjuetisë së llojeve të faunës së egër me status mbrojtës dhe të ndaluar. Në rast se po dhe cilat janë ato?

.....

.....

11. A janë krijuar qendrat e shpëtimit për të mbrojtur, kuruar dhe riaftësuar individë të llojeve të faunës së egër, të kapur, të sekuestruar, të konfiskuar, të dëmtuar ose të braktisur? Në rast se po, cila ka qënë veprimtaria e tyre gjatë kësaj periudhe?

.....

.....

7. Lista e llojeve të faunës së egër objekt gjuetie në Republikën e Shqipërisë

Nr.	Emri shqip i species	Emri shkencor (latinisht) i species
1	Lepur i egër	<i>Lepus europaeus</i>
2	Dhelpër	<i>Vulpes vulpes</i>
3	Kryekuqe e madhe	<i>Anas (Mareca) penelope</i>
4	Kuqlla qafëgjelbër	<i>Anas platyrhynchos</i>
5	Grilla	<i>Anas crecca</i>
6	Rosa e përhime	<i>Anas strepera</i>
7	Bishtëgjela	<i>Anas acuta</i>
8	Sqepluga	<i>Anas clypeata</i>
9	Marsatorja	<i>Anas querquedula</i>
10	Shapkë uji	<i>Gallinago gallinago</i>
11	Bajza	<i>Fulica atra</i>
12	Thëllëzë mali	<i>Alectoris graeca</i>
13	Pëllumb i egër	<i>Columba livia</i>
14	Shapka	<i>Scolopax rusticola</i>
15	Turtulli	<i>Streptopelia turtur</i>
16	Shkurta	<i>Coturnix coturnix</i>
17	Lauresha	<i>Alauda arvensis</i>

MINISTRIA E MJEDISIT
AGJENCIA KOMBËTARE E ZONAVE TË MBROJTURA
ADMINISTRATA RAJONALE E ZONAVE TË MBROJTURA
(Qarku.....)

PROCES-VERBAL

I mbajtur sot, më datën....., në objektin / lokalin e quajtur.....,
i ndodhur në (Adresa, vendndodhja):, ndërmjet AdRZM.....,
të përfaqësuar nga:

1. Z.....

2. Z.....

dhe

Pronarit Z.....,

mbi inventarizimin e individëve të llojeve të faunës së egër, që përdoren për koleksione, trofe, balsamosur, apo dhe ekspozim të pjesëve të tyre.

Baza Ligjore: Ligji nr.9867, datë 31.01.2008 “Për mbrojtjen e faunës së egër”, të ndryshuar. Neni 6 “Kërkesat e mbrojtjes” (pikat 9,12); Neni 19 “Veprime të ndaluara” (pikat 1,2,3,4,6 e 7); Neni 22 “Ndalimi i përdorimit të llojeve të mbrojtura”; Neni 25 “Përdorimi i faunës së egër për marrjen e produkteve të veprimtarisë së tyre jetësore dhe për përfitimin nga kjo veprimtari”; Neni 26 “Koleksionet zoologjike”; Neni 27 “Mbajtja e faunës së egër në gjendje robërie”; Neni 29 “Ekspozimi i balsamimeve, i lëkurëve, i brirëve, i dhëmbëve, i puplave në lokale tregtie e shërbimi”; dhe Urdhër i ministrit të Mjedisit nr. 182, datë 20.09.2016 “Për miratimin e rregullores “Për trajtimin e llojeve të faunës së egër në zooparqe dhe në mjedise të tjera, ku individët i ekspozohen publikut”.

Nga inventarizimi në vend rezulton:

Nr.	EMËRTIMI I INDIVIDËVE/PJESËVE TË FAUNËS SË EGËR	Nr. i Matrikullimit
1	Derr i egër	Tr. 0001
2	Lëkurë e Arriut të murmë	Tr. 0002
3	Kokë Kaprolli	Tr. 0003
4		
5		
6		
7		

Proces verbali mbahet në tre kopje, nga të cilat: 1(një) i dërgohet AKZM, 1(një) e mban AdR
ZM.....dhe 1 (një) pronari.....

Përfaqësuesit e AdRZM

Pronari

8. Direktiva e KËSHILLIT, 1999/22 / EC 29 Marsit 1999, “Në lidhje me mbajtjen e kafshëve të egra në kopshte zoologjike”

KËSHILLI I BASHKIMIT EUROPIAN

Duke marrë në konsideratë Traktatin themelues të Komunitetit Evropian, dhe veçanërisht Nenin 130 (1) të tij,

Duke pasur parasysh propozimin e Komisionit,

Duke pasur parasysh opinionin e Komitetit Ekonomik dhe Social (1),

Duke vepruar në përputhje me procedurën e përcaktuar në Nenin 189c të Traktatit (2),

Duke pasur parasysh që Rregullorja e Këshillit (EEC), Nr 338/97, datë 9 Dhjetor 1996, mbi mbrojtjen e llojeve të faunës dhe florës së egër, nëpërmjet rregullimit të tregtisë (3) kërkon prova të disponueshmërisë së faciliteteve (lehtësirave) të nevojshme për akomodim dhe kujdesie ndaj individëve (speciesman) të gjallë të llojeve të ndryshëm përpara se importimi i tyre të jetë autorizuar brenda Bashkimit Evropian; ndërkohë që Rregullorja ndalon shfaqjen në publik për qëllime komerciale të specieve të listuar në aneksin A të saj, përveç ndonjë përjashtimi të veçantë për qëllime edukuese, kërkimore ose të mbarështimit;

Ndërsa Direktiva e Këshillit 79/409/EEC, datë 2 prillit 1979 “Mbi ruajtjen e zogjve të egër (4), dhe Direktiva e Këshillit 92/43/EEC datë 21 maj 1992 mbi ruajtjen e habitateve natyrore dhe faunës e florës së egër (5)”, ndalojnë kapjen dhe mbajtjen dhe tregtinë e një numri të madh llojesh, ndërkohë parashikon përjashtime për arsye të veçanta, të tilla si kërkimi shkencor, edukimi, ripopullim, rifutjen dhe mbarështimi;

Ndërsa zbatimi i duhur i legjislacionit ekzistues dhe atij të ardhshëm të Komunitetit Evropian për mbrojtjen e faunës së egër dhe nevojën për të siguruar që kopshtet zoologjike (zoos) përmbushin rolin e duhur në ruajtjen e llojeve, edukimin publik, dhe/ose të kërkimit shkencor bën të nevojshëm sigurimin e një legjislacioni bazë të përbashkët për Shtetet Anëtare, për licencimin dhe inspektimin e kopshteve zoologjike (zoo-të), mbajtjen e kafshëve në kopshte zoologjike (zoos), trajnimin e stafit dhe edukimin e publikut i cili i viziton ato;

Ndërsa veprimet në nivel Komuniteti kërkojnë që të gjithë kopshtet zoologjike (zoos) të Komunitetit të kontribuojnë në ruajtjen e biodiversitetit në përputhje me detyrimet e Komunitetit për të adaptuar masat për ruajtjen ex situ në bazë të Nenit 9 të Konventës për Diversitetin Biologjik;

Ndërkohë që një numër i organizatave të tilla si Organizata Evropiane e Kopshteve zoologjike Zoove dhe Aquariumeve ka prodhuar udhëzime për kujdesin dhe strehimin e kafshëve në kopshte zoologjike (zoo), të cilat të kur janë të përshtatshme, mund të ndihmojnë në zhvillimin dhe përshtatjen e standardeve kombëtare.

(1) OJ C 204, 15.7.1996, p. 63

(2) Opinion of the European Parliament of 29 January 1998. (OJ C 56, 23.2.1998, p. 34), Council Common Position of 20 July 1998 (OJ C 364, 25.11.1998, p. 9), and Decision of the European Parliament of 10 February 1999 (not yet published in the Official Journal).

(3) OJ L 61, 3.3.1997, p. 1. Regulation as last amended by Commission Regulation (EC) No 2307/97 (OJ L 325, 27.11.1997, p. 1).

(4) OJ L 103, 25.4.1979, p. 1. Directive as last amended by Directive 97/49/EC (OJ L 223, 13.8.1997, p. 9).

(5) OJ L 206, 22.7.1992, p. 7. Directive as last amended by Commission Directive 97/62/EC (OJ L 305, 8.11.1997, p. 42).

KA MIRATUAR KËTË DIREKTIVË:

Neni 1

Qëllimi

Objektivat e kësaj Direktive janë të mbrojnë faunën e egër dhe ruajtje biodiversitetin, duke siguruar miratimin e masave nga ana e shteteve anëtare, për licencimin dhe inspektimin e kopshteve zoologjike

(zoos) në vendet e Komunitet European, duke forcuar rolin e kopshteve zoologjike (zoos) në ruajtjen e biodiversitetit.

Neni 2

Përcaktime

Për qëllime të kësaj Direktive, “zoos” do të thotë të gjitha institucionet e përhershme, ku kafshët e llojeve të egra mbahen për ekspozim për publikun përgjatë 7 ose më shumë ditëve të vitit, me përjashtim të cirkqeve, dyqaneve të kafshëve shtëpiake dhe institucioneve të Shteteve Anëtare të cilat përjashtojnë veten nga kërkesat e kësaj Direktive me arsyetimin se ato nuk shfaqin numër të konsiderueshëm të kafshëve ose specieve për publikun dhe se ky përjashtim nuk rrezikon objektivat e kësaj Direktive.

Neni 3

Kërkesat e aplikimit të zoo-ve

Shtetet Anëtare marrin masa në bazë të Neneve 4, 5, 6 dhe 7 për të siguruar që të gjitha zoo-te zbatojnë masat e mëposhtme ruajtjes:

- Marrin pjesë në kërkimin shkencor, duke kontribuar në shtimin e masave për ruajtjen e specieve, dhe/ose trajnim mbi aftësitë e ruajtjes, dhe/ose shkëmbimin e informacionit në lidhje me ruajtjen e llojeve dhe/ose kur është e nevojshme mbarështimin e kontrolluar (Captive breeding), ripopullim ose rikthim i specieve në kushte të egra,
- Promovimin e edukimit dhe ndërgjegjësimit të publikut në lidhje me ruajtjen e biodiversitetit, veçanërisht duke siguruar informacion në lidhje me speciet e ekspozuara dhe habitatet të tyre natyrore,
- Vendosja e kafshëve në kushte të cilat kënaqin kërkesat biologjike dhe të ruajtjes së individëve të tyre, ndër të tjera, duke u siguruar specieve një pasurimin specifik të rrethimeve; dhe duke ruajtur një standard të lartë të administrimit të kafshëve me një program të zhvilluar të kujdesit veterinar parandalues dhe shërues dhe të ushqyerit,
- Parandalimin e arratisjes së kafshëve për të shmangur kërcënimet e mundshme ekologjike për speciet autoktone dhe parandalimin e ndërhyrjes së dëmtesve të jashtëm dhe parazitëve,
- Mbajtjen e përditësuar e të dhënave në kopshtin zoologjik, sipas kafshëve të regjistruara.

Neni 4

Licencimi dhe inspektimi

1. Shtetet Anëtare miratojnë masa për licencimin dhe inspektimin e kopshteve zoologjike (zoos) ekzistuese dhe atyre të reja për të siguruar se kërkesat e Nenit 3 janë plotësuar.
 2. Çdo kopsht zoologjik duhet të jetë i pajisur me licencë brenda katër viteve pas hyrjes në fuqi të kësaj Direktive ose, në rastin e kopshteve zoologjike (zoos) të reja, para se ato të hapen për publikun.
 3. Çdo licencë për zbatim duhet të përmbajë kushtet e përcaktuara në Nenin 3. Pajtuueshmëria me kushtet, do të monitorohet ndër të tjera, me anë të inspektimit të rregullt dhe duke marrë hapat e duhura për të siguruar një përputhshmëri të tillë.
 4. Përpara dhënies, refuzimit, zgjatjes së periudhës apo ndryshimit të licencës, do të kryhet një inspektim nga autoritetet kompetente të shteteve anëtare, në mënyrë që të përcaktojnë nëse kushtet e licencimit ose kushtet e propozuara licencimit janë plotësuar apo jo.
 5. Nëse kopshti zoologjik nuk është licencuar në përputhje me këtë Direktivën ose nëse kushtet e licencimit nuk janë plotësuar, kopshti zoologjik ose një pjesë e tij:
 - (A) do të jetë i mbyllur për publikun nga organi kompetent; dhe / ose
 - (B) duhet të përputhet me kërkesat e duhura të vendosura nga autoriteti kompetent për të siguruar që kushtet e licencimit janë plotësuar.
- Nëse këto kërkesa nuk plotësohen brenda një periudhe kohore e cila përcaktohet nga autoriteti kompetent, i cila nuk duhet të tejkalojë dy vjet, autoriteti ka të drejtë të tërheqë apo të modifikojë licencën dhe të mbyllë kopshtin zoologjik ose një pjesë të tij.

Neni 5

Kërkesat e licencimit të përcaktuara në Nenin 4 nuk zbatohen kur një Shtet Anëtar mund të demonstroj (vërtetoj) për Komisionin se objektivi i këtij Direktive siç është përcaktuar në Nenin 1 dhe kërkesat për aplikimin e kopshteve zoologjike (zoos) të përcaktuara në Nenin 3, janë përmbushur dhe mirëmbahen vazhdimisht me anë të një sistemi apo rregullore dhe regjistrimi. Një sistem i tillë, ndër të tjera, duhet të përmbaje dispozita në lidhje me inspektimin dhe mbylljen e kopshteve zoologjike (zoos) ekuivalente me ato në nenin 4 (4) dhe (5).

Neni 6

Mbyllja e kopshteve zoologjike (zoos)

Në rast se një kopsht zoologjik ose pjesë e tij është duke u mbyllur, autoriteti kompetent duhet të sigurojë që kafshët në fjalë janë trajtuar ose asgjësuar sipas kushteve të cilat shteti anëtar i gjykon të përshtatshme dhe në përputhje me qëllimet dhe dispozitat e kësaj Direktive.

Neni 7

Autoritetet kompetente

Shtetet Anëtare do të përcaktojnë autoritetet kompetente për qëllimet e kësaj Direktive.

Neni 8

Dëmtimet

Shtetet Anëtare do të përcaktojnë gjobat në rast të shkeljeve të dispozitave kombëtare të miratuara në zbatim të kësaj Direktive. Gjobat duhet të jenë efektive, proporcionale dhe frenuese.

Neni 9

Zbatimi

1. Shtetet Anëtare duhet të sjellin në fuqi ligjet, rregulloret dhe dispozitat administrative të nevojshme në përputhje me këtë direktivë jo më vonë se 9 prill 2002. Ata duhet të informojnë menjëherë Komisionin. Kur Shtetet Anëtare miratojnë këto masa, ato duhet ti referohen kësaj Direktive ose shoqërohen nga kjo referencë me rastin e publikimit zyrtar të tyre. Metodatat e bërjes së kësaj reference të tillë përcaktohen nga Shtetet Anëtare.

2. Shtetet Anëtare i komunikojnë Komisionit dispozitat kryesore të ligjit kombëtar që ata miratojnë në fushën e mbuluar nga kjo Direktivë.

Neni 10

Hyrja në fuqi

Kjo Direktivë do të hyjë në fuqi në ditën e botimit të saj në Fletoren Zyrtare të Shteteve të Komunitetit Evropian.

Neni 11

Kjo Direktivë i drejtohet Shteteve Anëtare.

Bërë në Bruksel, 29 mars 1999.

Për Këshillin

President

F. MÜNTEFERING

9. Rregullore Nr. 182, datë 20.9.2016 “Për trajtimin e llojeve të faunës së egër në zooparqe dhe në mjedise të tjera, individët i ekspozohen publikut”.

**PËR MIRATIMIN E RREGULLORES
“PËR TRAJTIMIN E LLOJEVE TË FAUNËS SË EGËR
NË ZOOPARQE DHE NË MJEDISE TË TJERA,
KU INDIVIDËT I EKSPOZOHEN PUBLIKUT”**

Në mbështetje të pikës 4, të nenit 102 të Kushtetutës, të shkronjës “d”, të nenit 28, të ligjit nr. 9000, datë 30.1.2003, “Për organizimin dhe funksionimin e Këshillit të Ministrave” dhe në zbatim të nenit 26, pika 2, të ligjit nr. 10006, datë 23.10.2008, “Për mbrojtjen e faunës së egër”, të ndryshuar,

URDHËROJ:

1. Miratimin e rregullores “Për trajtimin e individëve të llojeve të faunës së egër në zooparqe apo në mjedise të tjera, ku individët i ekspozohen publikut”, sipas draftit që i bashkëlidhet këtij urdhri, si pjesë përbërëse e tij.
2. Drejtoria e Biodiversitetit dhe Zonave të Mbrojtura dhe Drejtoria Juridike, e Komunikimit dhe Prokurimeve të dërgojnë urdhrin për botim pranë Qendrës së Botimeve Zyrtare, brenda 2 ditëve nga miratimi i tij. Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

MINISTRI I MJEDISIT
Lefter Koka

RREGULLORE
PËR TRAJTIMIN E LLOJEVE TË FAUNËS SË EGËR NË ZOOPARQË DHE NË MJEDISE TË TJERA, KU
INDIVIDËT I EKSPOZOHEN PUBLIKUT

KREU I
DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

Qëllimi

Rregullorja “Për trajtimin e individëve të llojeve të faunës së egër në zooparqe dhe në mjedise të tjera, ku individët i ekspozohen publikut” ka si që qëllim të mbrojtë faunën e egër dhe të ruajë biodiversitetin, nëpërmjet masave të inspektimit të aktivitetit të parqeve zoologjike (zooparqeve) në territorin e Republikës së Shqipërisë.

KREU II
MASAT RUAJTËSE (KONSERVUESE) DHE MIRËMBAJTJA E KAFSHËVE

Neni 2

Masat ruajtëse (konservuese) që duhet të zbatohen zooparqet

1. Zooparqet duhet të zbatohen një sërë masash ruajtëse (konservuese):

- a) Të marrin pjesë në kërkime që do të çojnë në thellimin e njohurive, nga të cilat do të përfitojnë llojet; në trajnime për fushën e konservimit; në shkëmbimin e informacionit që lidhet me ruajtjen e llojeve dhe me shumimin në gjendje jo të lirë, ripopullimin dhe riintroduktimin (rifutjen) e llojeve në jetën e egër;
- b) Të promovojnë edukimin dhe ndërgjegjësimin e publikut dhe në shkolla për ruajtjen e biodiversitetit, duke ofruar informacione specifike për llojet e ekspozuara, për habitatet natyrore, për mundësitë dhe opsionet për planifikimin e rifutjes së tyre në natyrë dhe në problematikat e konservimit të llojeve të ndryshme;
- c) Të akomodojnë kafshët në kushte që synojnë të kënaqin kërkesat biologjike dhe ato të ruajtjes, duke siguruar rrethimin specifik sipas llojit dhe duke mbajtur një standard të lartë të kujdesit për to, nëpërmjet zhvillimit të një programi të kujdesit veterinar parandalues dhe kurativ, si dhe të ushqimit;
- d) Të kenë lloje të shëndetshme dhe të përmbushin nevojat biologjike të tyre, të garantojnë mirëqenien e tyre dhe ruajtjen e llojeve, duke mundësuar edhe mbrojtjen e mjedisit;
- e) Të sigurojnë mbajtjen dhe mbrojtjen e kafshëve nëpërmjet programeve dhe trajtimeve veterinare e kurative, duke ofruar një dietë të saktë;
- f) Të marrin masa për të parandaluar largimin e kafshëve, në mënyrë që të shmangen kërcënimet ekologjike për llojet indigjene dhe të parandalohet përhapja e llojeve të huaja (invazive);
- g) Të mbajnë dhe të përditësojnë database-n dhe regjistrin për të gjithë individët e çdo lloji që gjenden në koleksionin e kopshtit zoologjik.

Neni 3

Mirëmbajtja e kafshëve, mirëqenia dhe shëndeti i tyre

1. Në zooparqe duhet të zbatohen rregullat e mëposhtme për të siguruar mirëqenien e kafshëve:

- a) Vëzhgimi rutinë i kafshëve duhet të kryhet çdo ditë nga personeli i autorizuar;
- b) Çdo lloj që paraqet situata stresi, është i sëmurë apo i plagosur, duhet t’i jepet ndihma e shpejtë dhe e specializuar nga mjeku veterinar;
- c) Hyrja e vizitorëve në parkun zoologjik me mjete private lejohet vetëm në vendet e caktuara për parkim për të evituar shqetësimin e individëve në parqe.

KREU III
MJEDISI, USHQIMI, KUJDESI VETERINAR DHE PROTOKOLLI
PAS NGORDHJES SË KAFSHËVE

Neni 4

Hapësira, nevoja për ecje dhe bashkëjetesa me lloje të tjera

1. Individët e llojeve të faunës së egër duhen vendosur në territore të rrethuara me gardhe, kafaze apo në

vaska në mënyrë të tillë që të lejojnë kryerjen e aktivitetit fizik, në bazë të përkatësisë llojore.

2. Gardhet, kafazet apo vaskat duhen dimensionuar në mënyrë efikase dhe llojet duhen menaxhuar, në mënyrë që:

- a) Të evitohet që llojet të krijojnë grupe dominante, të cilat nuk i përkasin llojit;
- b) Të evitohen konfliktet midis llojeve;
- c) Të ndalohet infektimi i individëve nga parazitë të ndryshëm.

3. Individët nuk duhen provokuar për të pasur sjellje jashtë natyrës së tyre, për të përfituar argëtime nga ana e vizitorëve.

4. Shpërndarja e llojeve në territore të rrethuara me gardhe, kafaze apo në vaska të afërta me njëra-tjetrën bëhet në mënyrë të tillë që të mos bashkëveprojnë me njëri-tjetrin dhe të mos krijohet stres midis tyre.

5. Gardhet, kafazet dhe vaskat duhet të kenë hapësira të mjaftueshme dhe të ndara për femrat e mbarsura apo që kanë të vegjël në mënyrë të tillë që të evitohen situata të stresit apo të vuajtjes.

6. Largimi dhe izolimi i femrave të mbarsura apo i femrave më të vogla duhet të bëhet vetëm me lejen e veterinarit apo të përgjegjësit të parkut zoologjik.

Neni 5

Kushtet e mjedisit

1. Temperatura, ventilimi dhe drita e kafazeve duhet të jenë të përshtatshme për të siguruar mirëqenie për çdo lloj në të gjithë jetën e tij. Në mënyrë të veçantë:

- a) Duhet mbajtur me kujdes femrat e mbarsura, gati në lindje apo ato që sapo kanë lindur për të përbushur të gjitha kërkesat e tyre fiziologjike;
- b) Llojet e reja që do të futen në kopshtin zoologjik të introduktohen (rifuten) gradualisht, në mënyrë që mos ketë probleme me ambientimin e tyre;
- c) Vaskat për llojet detare duhen ajrosur duke mbajtur nën kontroll parametrat e ujit, i cili duhet të ketë standarde sanitare për të siguruar mirëqenien e llojeve;
- d) Territorët e hapura të rrethuara me gardhe duhet të kenë strehime për të evituar shiun dhe diellin e fortë.

Neni 6

Ushqimi

1. Ushqimi dhe lëngjet duhet të kenë vlera ushqimore që t'i përgjigjen çdo individ të një lloji, duke pasur parasysh moshën, kushtet fizike dhe kushtet e përgjithshme shëndetësore.

2. Vëmendje të veçantë duhet të ketë për llojet, të cilat kanë trajtime mjekësore ose femrat gjatë kohës së mbarsjes.

3. Paketimi i ushqimeve duhet të kryhet në bazë të normave higjienike.

4. Duhet të ndalohet dhënia e ushqimeve nga vizitorët e parkut.

5. Ambientet e parkut duhen mbajtur në kushte higjieno-sanitare të përshtatshme (duke përdorur produkte jotoksike) në të gjithë territorin e zooparkut dhe vaskat për të zvogëluar rrezikun e transmetimit të sëmundjeve ngjitëse. Në rastin e vaskave me ujë duhet monitoruar cilësia kimike e ujit.

Neni 7

Kujdesi veterinar për kafshët

1. Në parqet zoologjike duhet që të ketë një asistencë veterinarë.

2. Parku zoologjik duhet të ketë një program për kujdesin shëndetësor, i cili zbatohet në praktikë vetëm nën kujdesin e veterinerëve.

3. Nën kujdesin e mjekëve veterinerë duhet të kryhen analiza rutinë, të cilat përfshijnë kontrollin ndaj parazitëve dhe kryerjen e vaksinimit në mënyrë të rregullt për çdo individ.

4. Parqet zoologjike duhet të garantojnë një asistencë të mjekut veteriner 24 orë në 24, gjatë gjithë javës.

5. Parqet duhet të kenë një vend të caktuar për kujdesin e kafshëve të lënduara, të sëmura apo të stresuara.

Neni 8

Protokolli pas ngordhjes së kafshëve

1. Kafshët e ngordhura duhet të menaxhohen në mënyrë të tillë që të parandalohet transmetimi i sëmundjeve ngjitëse të kafshët e tjera.
2. Shkaku i ngordhjes së kafshëve duhet të identifikohet gjithnjë nga veterineri dhe kjo praktikë duhet të kryhet nëpërmjet autopsisë nga mjeku veterinar apo nga mjeku patolog.
3. Pas kryerjes së autopsisë duhet të procedohet me mënyrë të shpejtë për heqjen e karkasës dhe të organeve të brendshme.

KREU IV

MBROJTJA DHE SIGURIA

Neni 9

Rrethimi me gardhe

1. Të gjitha llojet duhen mbajtur në territore të rrethuara me gardhe ose në kafaze, përfshirë edhe ato lloje të cilat nuk janë të rrezikshme.
2. Rrethimi i gardheve dhe kafazet duhet të projektohen, ndërtohen dhe të mirëmbahen në mënyrë të tillë që t'i përshtaten çdo lloji.
3. Llojet e rrezikshme të cilat mund të kapërcejnë gardhet duhet të mbahen në kafaze të mbyllura me rrjeta, me mure dhe me çati, në mënyrë të tillë që të pengohet kapërcimi i tyre nga lloje të rrezikshme.
4. Llojet brejtëse duhet të mbahen në kafaze ose në territore të rrethuara me gardhe, të cilat pengojnë largimin e tyre.
5. Rrjetat që rrethojnë gardhet duhet të jenë të salduara dhe të fiksuara mirë në tokë.
6. Portat e kafazeve që strehojnë lloje të rrezikshme duhet të mbyllen në mënyrë të sigurt.
7. Vaskat për llojet ujore duhet të jenë të projektuara për të parandaluar rrezikun, si për llojet e strehuara ashtu edhe për vizitorët.

Neni 10

Barrierat

1. Në zonat ku ekspozohen lloje të rrezikshme duhet të instalohet një barrierë ndarëse për vizitorët, për të parandaluar kontaktin e mundshëm.
2. Barrierat për vizitorët duhen ndërtuar në mënyrë të tillë që fëmijët e vegjël të mos e kalojnë apo të kapërcejnë gardhin.

Neni 11

Gardhet perimetrale

Gardhet perimetrale duhet të projektohen, ndërtohen dhe mirëmbahen, në mënyrë të tillë që të mos inkurajojnë vizitorët që t'i kapërcejnë ato. Asnjë gardh perimetral nuk duhet të jetë i elektrizuar ose të ketë një lartësi më të madhe se 2 metra.

KREU V

SINJALISTIKA DHE SIGURIA PËR VIZITORËT

Neni 12

Sinjalistika për vizitorët

1. Çdo territor i rrethuar me gardh dhe kafaz, që akomodon lloje të rrezikshme, duhet të ketë lajmërim me tabela të dukshme dhe me animacione e përmasa të përshtatshme, që paralajmërojnë për rrezikun e mundshëm dhe që të mos kapërcehet gardhi apo kafazi.
2. Çdo gardh i elektrizuar duhet të ketë tabelë të afishuar, e cila duhet të paralajmërojë vizitorët për rrezikun.
3. Tabelat e paralajmërimit duhet të jenë të afishuara si brenda ashtu dhe jashtë gardhit.

Neni 13

Largimi i llojeve nga kafazet

1. Operatorët e kopshtit zoologjik duhet të jenë të trajnuar për të mënjanuar rrezikun, i cili mund të vijë si pasojë e arratisjes së individëve të llojeve nga kafazet.
2. Në rastet e largimit të llojeve nga kafazi zbatohen planet e emergjencës.

Neni 14

Siguria për vizitorët

1. Ndërtesat, strukturat dhe zonat që vizitohen nga publiku duhet të përmbushin kushtet e mëposhtme të sigurisë:
 - a) Vizitorëve u ndalohet hyrja në ndërtesa të cilat paraqesin rrezik për shëndetin apo për sigurinë e tyre;
 - b) Pemët në zonat ku vizitorët qëndrojnë apo ecin duhen kontrolluar, krasitur dhe prerë;
 - c) Pranë ambienteve ujore duhet të vendosen tabela informuese për të shmangur incidente të mundshme me vizitorët;

Neni 15

Emergjencat

1. Në parqet zoologjike, të cilat strehojnë lloje helmuese me qëllime konservimi (ruajtjeje), duhet të ruhen në mënyrë korrekte antihelmit, të cilat duhet të jenë brenda afatit të vlefshmërisë së tyre.
2. Personeli duhet të trajnohet për kryerjen e procedurave në raste kur vizitori pickohet nga lloje helmuese.
3. Trajnimi duhet të trajtojë:
 - a) Procedurën e menjëhershme të ndihmës së shpejtë për kurimin e pacientit (vizitorit);
 - b) Përshkrimin në detaje të zonës së pickimit dhe të llojit që ka pickuar vizitorin;
 - c) Emrin e antihelmit gjatë kohës së ndihmës së shpejtë.

KREU VI KONTROLLI DHE INSPEKTIMI

Neni 16

Organet e kontrollit

1. Kontrolli dhe inspektimi i parqeve zoologjike duhet të kryhet të paktën një herë në vit nga organet inspektuese të ngarkuara me ligj.
2. Çdo zoopark mban bazën e të dhënave (database) të llojeve prezente që strehon, sipas formatit në shtojcën 1 bashkëlidhur kësaj rregullore.
3. Të dhënat e inspektimit për çdo zoopark, raportohen në Drejtorinë e Biodiversitetit dhe Zonave të Mbrojtura pranë Ministrisë së Mjedisit dhe përditësohen rregullisht.

Shënim: Botuar në Fletorja Zyrtare Viti: 2016 Numri:182, 29 Shtator 2016

10. Foto gjatë vlerësimit të gjendjes aktuale të kopshteve zoolgjike dhe mbajtjes së kafshëve të egra në gjëdje robërie

